

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА.

III

ДК-14988

1925-1-10

30429/1925

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
імені
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

Ч. 30429 / 1925.

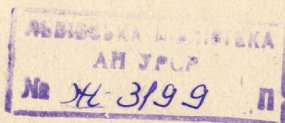
04 2
СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

„ПОСТУП“

РІЧНИК V

30429/1925.

ЛВІВ
Накладом М. Т-ва Молоді
1925

ВСІ ПРАВА ЗАКОННО ЗБЕРІГАЄТЬСЯ

Зміст V-го річника.

I. Статті програмові, научні і суспільні:

	Стор.
Т. Достойному Ювилятові в привіт	1
Єлисавета Вернер. Charles de Foucauld. Перекл. І. Гладилевич. . . .	4
Остап Макарушка. Праславянська мова.	6
R. M. v. Bremscheid. У весну життя. Перекл. П. Дзедзик, 10, 42, 82, 131	
Ал. Під Кобзареві дні	33
Й. Скрутень. Фільософічна система католицьких шкіл	35
Остап Макарушка. Чужі слова в українській мові.	37
В. К. Великі дні.	70
Др. Євген Грицак. Український народ в поезіях Олеся	71, 124
Л. Нигрицький. Трагедія одної творчости	77
Ал. Не туди!	115
К. Лаврінович. Сучасна укр. літературна творчість.	118
Володимир Яценків. В пам'ять героїв.	155
Ос. Скр. Затроєні жерела	157
В. К. Преса	161

II. Оповідання, новелі і нариси:

К. Küttel. З поза могили. Перекл. Клавдія Кордубівна	13
Р. Я. Присяга	15
Г. К. Честертон. Божий молот. Перекл. В. Я.	17
Анатоль Бовшівський. Осьмак	45
К. Küttel. Таємна сила. Перекл. Олена Вергановська	17
Г. К. Черстон, Неведимий. Перекл. В. Я.	

<i>Емілія Желіскова</i> . Дзвони	86
<i>Ю. Редько</i> . Чорнява закордонка	90
<i>Марія Чеська-Мончинська</i> . В Єрусалимі. Перекл. о. М. Дороцький. 93, 139	
<i>Клим Поліщук</i> . Княжа гривня.	134
<i>Г. К. Честертон</i> . Потрійне оружя смерти. Перекл. В. Я.	142
<i>Олена Вергановська</i> . Калина.	168
<i>Емілія Желіскова</i> . Журба.	170

III. Зі студентського організаційного життя.

<i>Галичина</i> : Львів. Ювілейні обходи в честь св. Йосафата (Вол. Кульматицький)	66
Львів. Марійське Т-во Молоді, Світляна секція. (В. К.)	100
Львів. Кооператива »Студентська Самопоміч«	175
Комунікати: Профорус	111
„ „ „Гідна Школа (В. К.)	100
Станиславів. Концерт в честь св. Йосафата. (Степан Лукань)	28
Станиславів. Научний кружок укр. гімн.	62
„ „ Свято Коцюбинського (Степан Лукань)	67
„ „ Ліга Української Молоді	173
Стрий. Ліга (В. К.)	111
<i>Буковина</i> : Переслідування Українців Румунами	176
<i>Закарпаття</i> : Ужгород. 50 літні роковини укр. женської школи (с.)	111
<i>Австрія</i> : Відень. З життя Т-ва Льогос (Spectator)	29
<i>Англія</i> : Лондон: Міжнародне бюро католик-скавтів	29
<i>Німеччина</i> : Берлін. Студії в Вис. Техн. Школі	112
<i>Данія</i> : Копенгага. Конференція Міжнародної Студентської Конфедерації	177
<i>Швейцарія</i> : Женева. Привітання Лґи Націй скавтам	30
„ Конгрес Міжнародної Студентської Помочі Ч-К.	150
<i>Чехословаччина</i> : Прага. Громада С уденток Українок	176
Т-во Українських Письменників і Журналістів	176
<i>Югославія</i> : Загреб. Т-во »Просвіта«	177

IV. З католицького організаційного життя.

Народне Т-во Католицької Німеччини	27
Католицький Зїзд в Інс-руку	153
Українська Християнська Організація	178

Міжнародний з'їзд католицьких організацій в Оксдорфі	178
З'їзд організацій Pax Romana в Болонії.	178
Інтернаціональний етнологічно-релігійно-науковий Конгрес у Ме- діоляні	179

V. На теми дня.

Зі світа	30, 113, 154	179
Відозва: Ратуймо укр. школу		68
<i>Для світла.</i> Так зв. „Українська Євангельська Церква“		181
<i>Бібліографія.</i> Василь Кучабський: Большевизм і сучасне зав- дання українського заходу.		183
Giovanni Papini: Storia Christo.		184

VI. Некрольоги.

† Володимир Василь Пільтош. (Ст. Лукань)	68
† Михайло Бандрівський (Мих. Гузіль)	113
† Михайло Дзялек	152
† Ілярій Яблонський (Метеор)	177

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

„ПОСТУП“

ВЕЛИКОГО БАЖАЙТЕ!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІЧНИК V	=====	Січень	=====	1925
ЧИСЛО 1-2	=====	Лючень	=====	

ЗМІСТ:

Достойному Ювілятові в привіт (Т.)
 Charles de Foucauld (Єлисавета Вернер)
 Праславянська мова (Остан Макарушка)
 У весну життя (Р. М. v. Bremscheid)
 З поза могили (К. Kümmel)
 Присяга (Р. Я.)
 Божий молот (Г. К. Честертон)
 Зі студентського організаційного життя
 Зі світа

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

„ПОСТУП“

Орган присвячений правді і благородній ініціативі
Виходить що місяця (кромі ферій)

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ В Р. 1925.

Цілорічна передплата в краю виносить 5 золотих.

Цілорічна передплата за кордоном виносить:

для Америки і Канади 1·50 доляра;

для Бразилії 15 мільреїсів;

для Чехословаччини 45 корон чеських;

для інших країв вартість 7·50 швайцарських франків.

Краєву передплату посилається на адресу:

Експедиція часопису «ПОСТУП», Жовква.

Всі закордонні грошові посилки посилається порученим листом по адресі:

Редакція часопису «ПОСТУП», Львів, ул. Домініканська 11/І.

Як зачет на передплату приймається найменш 1·50

В розпродажу часопису не посилається

Від Редакції

Всім. Довші Різдвяні ферії, а також спізнення передплатників були причиною, що 1. число, виходить зі спізненням і через це разом із 2-им, хоч подвійні числа не є в нашій пляні.

З нагоди надсилки передплати, або зміни адрес одержали ми чимало вельми зичливих листів від П. Т. Передплатників і Читачів. Всім щиро дякуємо за теплі слова признання і заохоти.

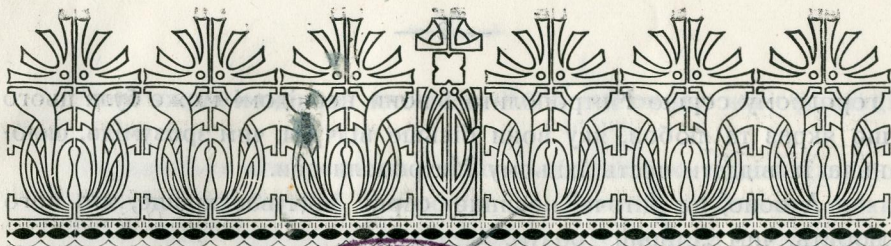
Хто з кінцем року не відмовив передплати, тому висилаємо цей перший випуск, за котрий на випадок відмови дальшої передплати конечно прислати належитість.

Хто побирає більше як один примірників, того просимо подати Експедиції в місяці лютім бажану кількість і злишні примірники відіслати. Це конечно для устійнення висоти накладу.

В. Яр. Париж. Дякуємо Вам за постійну память і дописи. І наш журнал симпатизує від початку з пластовим рухом і спмагає його по силам.

Dr. A. Tarter, Feldkirch (Vorarlberg). Ваш вельми похвальний осуд про «Поступ» оголосимо згодом. Зі згаданим Вами добродієм ми вже в контакті. Зсилаємо привіт!

Ціна 1-2 числа: 50 сотиків.

Достойному Ювілятові в привіт

„Сей день егоже сотвори Господь; возрадуемся і возвеселімся в онь“ — читаємо в св. Письмі.

А день сей, веселий день це рік 1925. — 25-літня річниця вступлення на престол галицьких Владик Нашого Митрополита Андрея.

Кому ж із нас незнане це Імя, — в котрій закутині нашої Галицької, а то й Великої України не вимовляється воно без належної пошани та правдивої пошани?! Останні десятки літ історії нашого релігійного й національного життя, всі ясні — світлі тай тяжкі хвили, які пережив в тому часі наш народ так тісно сплелися з Імям Митрополита Андрея, що воно, — Імя це не тільки перейшло вже до нашої історії, в якій записане золотими буквами, але воно живе в народі у формі пречудних легенд, які сплів наш народ про свого улюбленого Митрополита Андрея.

Не станемо тут вичисляти всіх цих заслуг, які положив Митрополит Андрей на кожній ділянці нашого національного життя — краще за нас це зробить історик нашого національного відродження — а займемось більше питанням: „Чим є Митрополит Андрей для нас, молоді?“

Я бачив раз чудову картину: Митрополит вертав із захисту сиріт до дому. Перед брамою палати стояло двох маленьких хлопчиків. У хвили коли повозка з Митрополитом зближалась до брами, сказав один із них: „скиньмо шапки, бо це Митрополит Андрей“ — Я бачив як ціла стаття Митрополита звернулася в сторону цих двох хлопчиків, що так прегарно виглядали зі шапочками в руках, я бачив з якою любов'ю глядів Митрополит на них, як сміялись Його очі до цих наймолодших, та певне найлюбійших Його приятелів. — Я чув відтак, з якою радістю розповідали собі ці два хлопчики, як то Митрополит до них сміявся, — з яким захопленням оповідали про це своїй мамі.

Вони, ці два хлопчики відчули своєю невинною душею, скільки тепла та повної жертви любови знаходить українська молодь у бла-

городному серцю Митрополита і вони несвідомі може були цього що якраз та любов, яку вони більше відчули, чим зрозуміли, склонила їх віддати честь їхньому Митрополитови.

А воно, це діточе невинне серце відчуває краще, хто його любить, чим „старий“ розум.

І справді, якщо говорити про серце Митрополита та його жертви, так одно з перших місць займе безперечно укр. дівтора й загалом молодь.

Кому ж незнане це, що Митрополит Андрей рік річно до війни удержував своїм коштом кількадесят гінназійних учеників, які вийшли з під найбідніших селянських стріх, що так дівочі, як і хлопчаі бурси, інститути та школи, які соткам української молоді давали та дають приміщення й патріотично-релігійне виховання, завдячує своє повстання чи існування виключно Митрополитови? Хто ж перечеислить всі ті жертви та підмоги для нашої академічної молоді та артистів в краю і за границею!? Де вписані вони, ці жертви любови, які так щедро розділює правиця Митрополита всім, хто тільки з молоді до Нього звернеться!? Справді одному хиба Всевишньому це відомо, бо не для людської слави та хвальби дає права рука Митрополита так, щоб і ліва Його рука про це не знала!

Та вже справдішним Батьком стає Митрополит Андрей для цих, яким Всевишній забрав природних родичів. З особлившою любовю опікується Він цими бідними сирітками. До війни їх розмірно не багато було. Та коли втихла воєнна заверуха та зловіщий гук гармат, а на руїнах та згарищах наших сіл і міст з острахом почули ми безпомічний плач української дитини, якій немилосерна війна забрала родичів, — так Митрополит Андрей один із перших туди спішить. З любовю та печаливстю правдивого Батька вишукує Він ці сирітки, пригортає до Свогого серця. За Його почином та фондами повстають сирітські захисти та захоронки, а каса Митрополита, що нераз така скупа на свої особисті видатки, стоїть все отвором для них. Його Митрополича палата стає на довгий час приміщенням для хорих сиріт, його пречудний город, колишній парк львівських Владик переминюється в яринний город, з якого продукти йдуть на удержання львівських сиріт. — „Ви все'оддали, що могли за нього“ ... нагадуються мені слова нашої пісні в честь Борців-Героїв національної Ідеї. — І живе воно, Імя Митрополита Андрея у формі чудних легенд у нашому народі. Його висока, благородна стать являється всюди там, де треба допомічі, поради, захисту. Ясним видінням — Духом перелітає вона безмежні простори невольничого заслання, щоб немов та чайка захищати перед ворогом своїх діток, кріпити їх у вірі.

Його серце отворене для всіх, Його любов не знає різниці віри.

Нагадується мені розмова з одною добродійкою, управителькою православної української захоронки на Волині. — Лишена опіки та помочі своєї церкви, в розпучливім матеріяльнім положенню звертається вона, ця добродійка з проханням до Митрополита Андрея о матеріяльну поміч. Прохання її неспіле... цеж католицький, уніятський Митрополит, а вониж православні... Якжеж Йому та допомагати православному захоронку?!... І завмірають слова прохання на її устах та тільки розпука говорить з неї... І слухає уважно Митрополит її прохання, Його Серце кервавиться на згадку цих безпомічних сиріт, які ось простягають до Нього свої руки — ратунку просять... Чиж мігби Він не допомогти їм, цим сиротам!? — Чи мігби відтнути їх від свого серця тільки тому, що вони православні — Він, що „всьо за них оддав“?! — І сягає Митрополит до портфеля і дає враз зі Своїм благословенням тим сиріткам підмогу. — Сердечна подяка і управителька захоронки з радістю виходить від Митрополита. Та якеж її було здивування, коли перелічуючи доляри побачила, що Митрополит дав підмогу п'ять разів більшу, як вона просила! — „Я мало не збожеволіла з радости“ — розповідала ця добродійка. „Таж наші бідні сироти не тільки вратовані, але й забезпечені на якийсь час! Оцеж і не дивно, що розповідають про Нього, цього Митрополита Андрея!!“

„Іще й інші ягнята маю, які не суть із цього стада, а які мені також належить привести до мого Вітця“ — ось слова Христа, слова любови Доброго Пастиря, які так ніжно розуміє Митрополит Андрей.

І якщо сьогодні в 25-літню річницю Його володіння на престолі Галицьких Владик весь український народ без огляду на кордони та віроісповідання дякує Всевишньому за „сей день, егоже сотвори Господь“, бо й справді тільки Божа воля задержала нам Його до нині, ратуючи два рази від неминучої, здавалось, смерті — якщо сьогодні весь наш народ підносить заслуги Митрополита Андрея, Найдостойнішого Нашого Ювілята, так у першій мірі чинить це українська дітвора та молодь. За любов свого Митрополита — платить вона любовю свого серця — щирою молитвою до Всевишнього, щоб заховав нам Його, Митрополита Андрея ще довгі літа на славу Бога, католицької Церкви та українського народу, Батька молоді.

Т.

Charles de Foucauld, святий Сагарі

Серед непризвітих і диких скель Гоггару на пустарях Сагарі лежить наче викований зі скал клаптик пустинної землі, званий Таманрассет. Кілька вялих пальм та мале джерельце для непосидючих кочівників не улягло ще повені пісків самума. Нога місіонера не ступала по цій землі ізза вбивчого клімату та фанатизму її жителів. А однак від 1916 р. знімається перед воротами Таманрассету викутий з каменя обеліск зі скромним написом: Père de Foucauld¹. Чи ж думав париський аристократ, офіцер та любимець сальонів столиці Франції в літах, коли ввесь віддався розкошам дня, що він піде колись стежками Божого Провидіння аж у саме серце пустині, щоби стати її першим слугою, душпастирем та мучеником?

Charles de Foucauld родився в шляхоцькій французькій родині, котрої традиція вимагала, щоб він став офіцером. Час військової служби минав молодому офіцерові серед забав, а то й гріхів, до чого нагоду дає Париж зі своїми елегантними сальонами та байдужністю для віри і її практик. Уже з почину своєї військової кар'єри зацікавився він Сагарою, головнож Марокком та Альжірем. Як старшина альжирських стрільців перебрався він за жида та мимо великих труднощів піднявся він з небувалою енергією своєї першої подорожі для розслідування Сагарі. Вислідом цієї подорожі являється незвичайно цінна книжка для дослідників пустині ізза точних розмірів джерел та множества матеріялу. Книжка ця зеднала йому загальне признання. Але ще одну важнішу користь від усіх відкриттів на Сагарі виніс він з цієї подорожі. Відвага та віра мусулман на Сагарі, що здавалась кріпшати в міру щораз тяжших умовин пустарного життя, оттой фанатизм, що був найважлишим заборолом дослідження Сагарі почали глибоко застановляти дослідника пустині. В порівнянні з цією рідкою вірністю мусулман до своєї віри мусів він погорджувати безвір'ям та індиферентністю парижан. По повороті до Парижа описав він у своїй книжці висліди цієї подорожі, та все таки свого духового надбання не затратив. Тоді він ще навіть не прочував, що ця подорож завела його на місце його покликання. Розважаючи довго над проблемою віри рішився вкінці Charles de Foucauld подискутувати на цю тему з якимсь ученим священиком. Провидінне запровадило його до келії париського сповідника отця Івлена. »Я бажавби з вами побалакати дещо про віру« просив Charles de Foucauld. »Вам не брак віри« відповів знавець модерної душі, »вам лише конечно потрібно впорядкувати свою совість. Висповідайтесь«. Світова минувшина Charles-a de Faucauld скінчилася при сповідниці отця Івлена.

Цілі три роки опісля віддається Charles de Faucauld духовим розважанням та у повному забуттю світа потапає в любови Ісуса. При лектурі його письм з цього часу не стрічаємо ні слівця згадки про минуле. В інтимних листках його дневника як теж в його листах до знайомих не знайдемо ніде навіть тіні його блудів з молодечих

¹ Пан-отець Foucauld.

літ. З приводу цього ось як висловлюється Henri Bazin, видавець писемної духовної спадщини по Charles-i de Foucauld: »Я переглянув велику кількість листків, що їх Charles de Foucauld написав в часі між своїм наверненням та смертю і в них находив я виключно лише совершенно чистість. Іскорки давнього вогню погасли. Це справді рідка поява, щоби старшина африканських стрільців став предметом так великої ласки з цєю хвилиною, коли зовсім небажано опинився перед сповідальницею отця Івлена в St. Augustin.

Його типовими прикметами є одвага та лицарскість. Ціла його істота змінюється по наверненню, і лише одвага провадить його далше крізь життя духовника, як передтим вела в життю старшини та дослідника Сагари.

Три роки по наверненню в р. 1390 вступає граф Charles de Foucauld до чина трапістів, з повним упованням на ласку Божу. Повне, цілковите віддання себе Богови є тим окупом за все те, що було. Рівночасно згадка з його подорожі по Сагарі про вбогих братів мусулманів спрямовує його діяльність до місійної праці серед тих пасербів місії. На його просьби висилають його по шестимісячнім новіціяті в найдалше положений монастир Малої Азії, до Акбес в Сирії, де пробув аж до лютого 1897 р. Перебувши цілих шість літ у далекій Сирії скристалізувалось у нього покликання місійної праці серед мусулманів. Він не відновлює по шести роках обітів, лише за згодою своїх настоятелів іде до св. Землі, де мав намір заложити товариство і звідти почати місійну роботу серед мусулман.

В 1897 р. найнявся покірний паломник у Кляриссок в Назареті за слугу та огородника. Тут пробув він цілих три роки не зрадивши своєї особи. Його мешканням була шопа в монастирським городі, де ховано огородниче знаряддя. Там скривався наш покутник по своїй праці і тут повстали ті надзвичайно живучі розважання та духові вправи, що їх пізніше видав Henri Bazin під наголовком »Retraite de Nazareth« і »Huit jours à Ephrem«. Ці розважання наче таємна розмова з Христом і його учениками були кождочасною лектурою й підбадьоренням для Charles-a de Foucauld.

В 1900 р. відкрила цього незвичайного пустельника ігуменя й намовила його вкінці до стану священства.

Він повернув до Франції, де висвятив його на священника Преосвященний Бонне, єпископ з Вівіє. В межичасі рішився Fauscauld стати пустельником і то вже не в Азії, але між тими фанатичними мусулманами Сагари, що свого часу зробили на нього таке велике вражіння своєю відвагою у вірі. Кличем життя офіцера альжирських стрільців, дослідника джерел пустині, а відтак старшини Христа було: »Не мати ніколи перед нічим страху, це довг, який ми затягнули супроти нашого Спасителя« а відтак »не журімся нашим життям більше, як журиться о це дерево тим, що тратить оден листок«. І хтож міг мати краще покликання на святого пустині й її народа, який можна було навернути лише відвагою та любовю.

З початком вересня 1901 виїхав Foucauld до Африки та осів в Бені-Аббес де на просторі 400 кілометрів був одиноким священиком. Він починає тут життє повне самовідречення, жие сухим хлібом та корінчиками, спить на землі та молиться у день та в ночі.

1904 р. іде він даліше у пустиню, в гори Гоггар поміж найдикіше та найнесупокійніше племя Сагари, Тонарегів. На просторі сім разів більшим од Франції є він самотнім місіонером. Життя його це вчинки любови та розважання. Нераз цілими тижнями та місяцями подорожує, щоби принести кільком убогим душам світло євангелія. А повернувши з небезпечних мандрівок, находити він ще на стільки сили, що живе на взір перших великих пустельників у повному відосібленю від людей. При замкнених дверях у серці Сагари він приготує своєрідну книгу святого, а саме катехизм для мусулманів Сагари. Цей катехизм стане з певністю колись необхідним для місій на Сагарі.

Та найбільший успіх в дванадцятилітній діяльності на пустині остає виключно спадщиною Сагари.

Першого грудня 1916 р. вмирає Charles de Foucauld мученичою смертю, замордований Сенуссами, що боялись впливу його наук. Що станеться з його твором, а що з його бідною мусулманською братією? До нині не зголосився ще ніхто на його поклик осісти братньою громадою в тім місці, де нині залишилася його хатина й вода для декількох людей.

Але пустиня має свого святого, котрий як і його вчитель вийшов сіяти, не збираючи однак жнива; лише одно Провидінне знає, що зерно гірчиці не пропаде, а видасть стократний плід.

Для нас Європейців оставив Foucauld цінне завіщання своїх творів написаних із прямоти, глибокої віри та лицарськості. Яким то прикритим дісонансом звучать вони для уха нинішнього пристрасного та розвезеного світа.

Скромний обеліск голосить не лише добру вістку для диких племен Арабів; ні, він є і для нас світлим показником животности католицької Церкви не в якихось там давніх переказах, а таки в нашій сучасності.

»Graf«, 18. річ. ч. 10, липень 1924.

Переклав: І. Гладилевич

Праславянська мова

Усі славянські мови належать до громади арійських мов. До Арійців причисляються Кельти, Германи, Італійці, Альбанці, Греки, Славяни, Литовці, Вірмени, Перси, Індійці.

Много, много тисяч літ до Христа, мабуть ще в камінній добі, виворили були предки тих Арійців мову, якої будова, важніші слова та всі давні форми й їх уживання зберегли до сьогодні виразні сліди спільного походження; чим даліше взад, тим більше унагляднюється посвоячення всіх арійських мов.

Праоселі тих мов, а тим самим і племен, що ними говорили не знаємо; знаємо тільки, що ті Арійці поширювалися у все нових мандрівках по цілій майже Європі і заняли вузким поясом західну і осередну Азію, заганняючися аж по береги ріки Інду.

І так розділилися Арійці взагалі на східних, себто азійських і західних, — європейських; до отсих належать також Славяни разом з Литовцями. Зв'язь славянських мов з литовською мовою є найбільш наглядна.

Взагалі ж подібність арійських заіменників, числівників, ріднинних назв, найважніших дієслів кидається в очі; з часом доказали глибокі граматичні досліди протягом XIX. століття, що ціла граматична будова арійських мов є та сама і що між поодинокими словами є о много тісніше, ніж давніше думали, взаємне посвоєння.

Імовірно в початках залізної доби пірвалися остаточні зв'язки Литви зі Слав'янами; Литва подалася за пущі і надніманські багна, а Слав'яни заняли простори між Дніпром а Вислою і Одрою. Чи в тій добі славянська мова була спільна і однородна, — цього не можна сказати, але вже в кілька століть по Христі бачимо розділ славянської мови на кілька окремих мов.

Сьогодні маємо: східні славянські мови, себто українську, білоруську і російську; полудневі: болгарську, сербсько-хорватську (одна мова з двома ортографіями: кирилицею для православних Сербів, а латинкою для католицьких Хорватів) і словінську; західні: польську, чеську зі словацькою і лужицькі наріччя.

Як Слав'яни самі себе називали, — цього не знаємо. Не відомо нам також, як їх називали сусіди. Але такі назви славянських племен, як Поляни, Деревляни, Поморяни вказувалиби на те, що й назва Слав'яни пішла від місцевої назви, хотяй ніякої такої місцевої назви доси не відгребано¹.

Писаних пам'яток старославянської мови не маємо; найближше до неї підходять церковні письма, переведені з грецького на полудневе, македонське (солунське) наріччя обома братами, Константином (Кирилом) і Методієм в другій половині IX століття; Болгари поширили і поглибили працю тих обох славянських апостолів в першій половині X століття; їх діло прийнялося й на сході з приняттям Христової віри по грецькому обряду. Тота церковна (солунська, а опісля болгарська) мова запанувала на довгі століття в цілім давнім полудневім і східнім славянським письменстві.

Порівнюючи з первісною церковною мовою (IX і X століття) славянські мови (і узглядаючи прим. литовську мову), відтворюємо легко праславянські форми і звуки, себто ті, з яких пішли всі пізніші.

Якіж є ціхи праславянської мови, що відріжнюють її від інших «арійських?»

Проф. Олександр Брікнер з Берліна зібрав ті ціхи дуже коротенько ось так².

Старославянська мова не має двозвуків: давні ау, еі і т. д. стягнула в у, и = і і т. д. прим. сухъ пор. литовське sausas, либѣвъ = литов. laibas стрункий, лихва = готському leihvan.

¹ Виводити назву Слав'ян від виразів слово або слава нема жадної основи

² Dzieje języka polskiego nap Aleks Brückner, II видання без подання року напечатання, стор. 11.

Короткі у, і перейшли в півшелестівки, що опісля понайбільше цілком замінили: з кўнига, кънига, з мїзда — мьзда.

Між шелестівками не має праславянська мова ніяких придихових (дг, тг і т. д.), зате має питоме х, що повстало з давнього с, прим. сухъ = литовському sausas.

Гортанні к, г, х м'ячить перед м'якими звуками (і, е, й тою) або в ч, ж, ш: пекж — печеши, могж — можеши, духъ — душа (з духја) або в ц, дз, с в деяких умовах, що витворились щойно пізнійше, прим. ржка — ржцѣ, нога — нозѣ¹, духъ — дусѣ.

Не терпить ніяких шелестівок у виголосі (себто на кінці) слів, прим. домъ² ъ = ŷ, отже тверда півголосівка) = латинському domus, гость³ ъ (ѣ = ĭ, м'яка півголосівка) = лат. hostis; а як опісля тоті півголосівки цілком замінили, лишилися в нашій живучій мові такі куці слова, як дїм, гість (= ĭm Gast).

В старославянській мові зливалася голосівка з послідуною носовою шелестівкою в носову голосівку, прим. пѣть (читай пѣнтї) = грецькому πέτε, гжсь (читай гонсі) = Gans, жголъ = лат. angulus, = литов. anglis, наше угол.

Брікнер твердить, що старославянська мова втратила й в звуках і в формах багато з давнього арійського багатства, іменно в відміні дієслів і іменників. Затє витворила собі (так як і литовська мова) нову прикметникову відміну. В засаді відмінювався прикметник так, як іменник, прим. старъ рабъ, стара раба, стару рабу і т. д., але та, де Німець або Грек ставлять родівник (перед прикметником розуміється) des alten Dueners, ставив Славянин (і Литовець) заіменник єго, єму і т. д. по прикметнику, тож говорив стара єго (раба), стару єму (рабу) і т. д.; що опісля дало у нас старого, старому; латина і грека не знають цілком такої відміни.

Фільольогічна ретроспектива подає нам цілком певну можливість твердити, що в праславянській мові засіб слів був дуже обильний, а можливість творити від єствующих слів щораз нові ріжними наростками, була справді необмежена, о много значніша, ніж нині в кожній славянській мові зокрема. Мимо того не обійшлося в праславянськїм слівнику й без чужих домішок і вже тут стрічаємося з дивною появою, знаменною для Славян аж по нинішній день, з тою їх навичкою, легкодушною і каригідною, переймати, навіть без найменшої потреби, від чужинців їх слова, позбуватися власних на користь тих прибуд, сорокати матірну мову чужими влазунами. Найближчим сусідом Праславян був поки що «німий», себто незрозуміло для них говорячий Німець, який з мечем здобувателя або куплею (товаром) торговця являвся серед Славян; поволи творилася тут і там можливість ближшого порозуміння. Так переходили з одної мови до другої вирази, головню ті, що означували обмінний товар або нові відносини; бо з ними мандрували й їх назви від Герман до Славян і навідворот, але супроти їх фізичної і культурної переваги Славяни брали о много більше

¹ Читай подзе.

² Вимовлялося до му.

³ Читай гості.

від Німнів, ніж самі їм давали; їх купці, їх вояки накидали спокійним тихим Слав'янам з оружжам, товарами, оплатами саміж назви оружжя, виробів, ба навіть станів. Ті прастарі слова що стали загальнослав'янськими, розповсюджувалися протягом цілих століть, поступово і поволи, аж до кінця четвертого століття по Христі, коли перевагу Готів, найбільш войовничого германського племені, зломив остаточно Гуни. Тота найдавніша верства германських позичок є дуже знаменна, а обнімає назви зброї (мьчъ, меч, готське *mēki* і шлѣмъ, шолом, гот. *hīlms*), домівства (хизъ, хижа, старогорішньонімецьке *hūs* і истъба, рос. изба, стронім. *stuba*), загороди (тинъ, пліт, долишньонім, *tuin*), князів (кънѣгъ, князь, старогорішньонім. *chuning*), пінязей (пѣнѣгъ старогорішньонім. *pfenning*, пор. наше феник), і скота (гот. *skatts*, Schatz гроші, перенесене у Слав'ян на худобу), навіть ліків, товарів (стъкло, скло, гот. *stikls*, котьль, котел, гот. *katils*, блюдъ, блюдо, миска, гот. *biuds*, оцьтъ, оцет, гот. *akeit*), звірят (осль, осел, гот. *asilus*, вельблждъ, верблюд, гот. *ulbandus*, з лат. *elephantus*) і бука (слав. букы, старогорішньонім. *buohhi*, нім. *Buche*¹).

Розуміється, що наведеними примірами далеко ще не вичерпуються всі германські позички² і супроти них інші чужі вирази відіграють підрядну роль в тім праслав'янським слівництві, яке ми одідичили по предках.

З короткого зіставлення в отсій розвідці знаменних цих праслав'янської мови можна легко зробити висновок, що та прамати усіх слав'янських мов, а тим самим і нашої мови вирізнялася незвичайною милозвучністю і правильністю форм. А у писаних пам'ятниках староцерковної мови бачимо, що слав'янська мова мала й свою питому складню і дуже велике багатство слів.

Та на жаль літературні мови Слав'ян, а з ними й українська, присвоїли собі під впливом західноєвропейських літературних мов, виобразованих на клясичній латині і греці, складню чужу і переняли множество слів грецьких, латинських та від своїх ближших і дальших сусідів. Та про це буде мова в окремій розвідці.

Остан Макарушка

¹ Походження усіх наведених слів провірено з діла *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen* von Franz Miklosich, Відень, 1886.

² Дехто думає, що навіть слово плуг (стгнім. *pluog*) переняли наші слав'янські предки від Герман. Мікльосіч каже, що це слово є незвідного походження.

P. M. v. Bremscheid

У весну життя

Лист до молодого Приятеля

Може від декого чув Ти, Друже, що «молодість мусить вишумітися»... Якщо хочеться цими словами висказати, тільки з дещо сильнішим натиском, погляд, що в молодості мається бути веселим, то з ним вповні погоджуюся; бо чому мавби бути молодець так поважним і зажуреним, як батько родини, що його гне до землі тяжкий хрест, або як старець, що то при допомозі палиці, ледви шкандибає. Молодець може і повинен тішитися. — Але якщо повисшим висказом хочеться сказати, що в молодості можна позволити собі на всяку дурійку та гуляще життя, бо мовляв, є ще опісля досить часу на те, щоб вести чесне життя, то я, як добрий Твій приятель, мушу піднести проти того торжественний протест. Бо колиб Ти справді схотів піти за такою радою, то, певно, для Твого дочасного та вічного життя малоб це сумні наслідки: дуже легко мігби розбитися Твій життєвий корабель. А щоб охоронитись перед так великим нещастям, Ти повинен добре, по християнськи, перевести свою молодість. Розважмож тепер у двох тії мстиви, які повинні склонити Тебе до такого життя, як оце Тобі раджу.

1. Молодість саме свою украшуй чеснотами; до цього повинна склонити Тебе передусім думка про Бога. Ніякий земський володар не хоче мати в своїй армії німечних старців, яким уже руки трясуться, а сильних, охочих до життя юнаків, які моглиб зносити всякі невігоди. А Ти хотівби небесному Володареві, на сором, посвятити, замість цвіття та сили, старечу німеч свого життя? Так не повинно бути! Коли хочеш своєму приятелеві подарувати рожу, то не даєш зівялої, з відпалими

вже листками, а повну і свіжу, бо тільки таку прийме він з подякою.

Час Твоєї молодости то найкрасший час Твого життя. Молодість, то весна; у її природі двигается теж докруги свіжа сила молодости: цвіті отвірають ніжні чаші, сине небо всміхається над нами, а повітря овіває нас бальсамом. Таке саме діється тепер із Тобою. Із якою то свіжістю та могутністю бе кров у Твоїх бючках, із як много-надійним оком глядиш у майбутність, як елястичними є сили Твого духа, як дуже чистим іще, пристрастями несплямленим є Твое серце, що одушевляється всім, що високе, ідеальне! У силі своєї молодости тисяч разів кращий Ти за найгарнішу цвітку, навіть тую, що в її чаші каплі роси так чудово мерехтять відбиткою небесного сонця!

І цього то найкращого часу свого життя, не схотівби Ти по жертвувати своєму Богові, якому завдячуєш всьо-всьо, аж до останньої каплі крові у своїх бючках, аж до найменшого волоконця свого серця; Богові, для служби котрого Ти сотворений та перед суд котрого Ти колись будеш мусів стати, щоб здати рахунок зі свого життя; Богові, що Тебе любить і з особливим уподобанням бажає служби Твоєї молодости, Богові, що ласкаво схиляється до Тебе й просить Твоєї любови? «Мій сину, жертвуй мені своє серце» (Прик. Солом. XXIII. 26) І це своє благодорне серце мавби Ти відказати Господеві, який жертвувати його світови, який використовує Тебе й обманює, який осліплює Тебе пристрастю, щоб вкінці обмотати своїми сітями та повести на дорогу згуби?! Ні! цього Ти не повинен і не можеж хотіти! Ти радше йди за покликом св. Духа: «У дні Твоєї

молодости згадай на свого Сотворителя» (Прп. XII. 1) У радісному одушевленню посвяти для Нього саме найкращий час свого життя! Бо те, що в нас найкраще та найлучше — то ледви чи добрим іще являється для Бога.

2. Молодість саме свою украшуй чеснотами; до цього повинна заохотити й думка про своїх родичів. Родичі Твої люблять Тебе далеко сердечнійше та душе, ніж Ти цього сподієшся. Для Тебе бє їхнє серце, для Тебе продумує й побивається їхній розум, для Тебе працює їхня рука; ті каплі поту, що спадають із поважного лица Твогого вітця, вони ллються для Твогого добра; для Твогого щастя посвятила теж так много більших і менших жертв Твоя нянька: всі її журби й старання, всі її молитви та терпіння. — І за всі ті жертви та старання, очікують родичі подяки від Тебе: любови за любов; вони покладають надію на Тебе у своїй майбутности; вони сподіються, що Ти не забудеш відплатитися їм своєю пошаною за їхні добродійства; вони сподіються, що Ти наповниш їхнє серце вдоволенням та радістю і що станеш їхньою підпорою, на яку вони з повним довірям моглиб опертися на старости літ, коли ноги й руки відмовлять послуху.

Чи може не хочеш сповнити надії своїх родичів? Чи не хочеш бути вдячним їм за тую превелику любов і старання, що їх вони для Тебе жертвують? Ні! знаю напевно, що Ти хочеш віддячитися, бож у Тебе благородне та вірне серце. Але чи знаєш, яким то способом найкраще й найпевнійше це зробити? А таким чином саме, як вести меш добре й християнське життя, як від своїх ровесників відзначатимешся чесно та, чистими обичаями, скромністю, уміренністю, пильністю та працьовитістю й як за те дізнаватимеш від усіх, що Тебе знають високої пошани й поважання. Коли це по-

бачуть і досвідчать Твої родичі, тоді матимуть повне відшкодовання за всі ті старання й жертви, які понесли для Тебе; вони тоді тишитимуться тобою більше, ніж огорожник своїми цвітами, ніж різьбар своєю вдалою різьбою; тоді Ти станеш для них розкішною радістю, гордою потіхою, щастям та вінцем слави; на твоїх родичах сповняться тоді слова св. Письма: »Нехайже радіє і твій отець і нянька, що Тебе зродила, нехай веселиться (Прп. Сол. XXII. 25). Подбайже про це, щоб Ти по правді міг сказати: я став потіхою та гордощами своїх родичів!«

3. Молодість саме свою украшуй чеснотами; до цього повинна спонукати Тебе ще й думка про себе самого. Добре проведена молодість, то найпевніша дорога до гарної майбутности й щасливої вічності. Коли хочеться збудувати дім, який на довгі літа ставити має опір і найсильнішим бурям, а жителям його подати охорону життя, то перш усього муситься заложити добру, солідну основу; коли основи лихі, чи лихо заложено, то можна слушно побоюватися, що колись та будова серед бурі провалиться. Як хочеться засадити дерево, яке малоб через довгі літа родити добірні овочі, то як дуже вважається на молоде деревце; убагороднюється його га-лузкою шляхотного дерева й привязується до палика. Якщо не убагородниться того деревця у молодости його, то не зродить воно опісля ніяких овочів, а як зродить, то ква-сниці, що їх і зголоджений жебрак відкине!

Та і Ти, дорогий молодче, якщо хочеш устоятися сильним заборолом серед бур пізнішого свого життя, заборолом, що Тобі й другим подалоб охорону й оборону на непевній, бурливій дорозі життя, — то мусиш тепер, у молодих літах, покласти солідну основу життя, тому то й сам ушляхотнюйся і позволь, щоб і другі

Тебе убагороднювали та подавали освіту, щоб у майбутньому бути повним чеснот, як те дерево обильне в овочі, і щоб зі себе уділити й оточенню своєму як найбільше користи. Бо не забувай ні на хвилю, що привички й прикмети, а особливо пристрасти, що Ти їх собі присвоїв у молодості, опісля заволодіють Тобою могутньою силою; що більше: стануть Твоею другою природою, яку тільки з незвичайним трудом зможеш опісля поконати! Бо колиб то можна було опісля скинути зі себе ті пристрасти так легко, як легко скидається зі себе зношену одіж, тоді можнаби ще собі пояснити, або й оправдати легкодушність не одного молодця! Але так воно не є! Легко скидаємо зношену одіж, і відкинувши її, ні на хвилю не звертаємо вже на неї уваги, а дуже тяжко приходиться нам позбутись у пізніших літах пристрастей, які всякли в кров і кість Твою за молодих літ. Цілими може літами зводити меш боротьбу, — поважно й завзяту боротьбу, — заки вибореш над ними цілковиту перемогу; цілими літами постановлятимеш сильні, святі постанови, а й не один раз такі може ще спроневірися їм, бо їх перемогли сильніші ще пристрасти; часом може станеш сумніватися, чи можлива взагалі Твоя поправа? Не даром то каже наша пословиця: «чим горщик накіпить, тим і черепки воняти муть.» А в кн. припов. Солом. читаємо: «Настав на добру путь малого, — а й старим він не зверне з неї (XXII, 6). Ще одно слово находимо у св. Письмі, слово, потрясаюче своєю повагою: «Кости (беззаконника) ляжуть з ним у порох із усіми гріхами молодості його (Йов XX. 11). Не забудь же тих важких слів та уважай, щоб вони на Тобі не сповнились! Тому ушляхотной себе в часі своєї молодості!

4. Молодість саме свою украшуй християнськими чеснотами; до цього нехай спонукає Тебе вкінці й думка про свій народ. Будучність ліса залежить від молодника. Хочаб той ліс славний був колись своїми широченними дубами та кріслатими буками — то яка його майбутність, як у молоднику його бачимо тільки нужденні, низькі кущі тернини? Таке саме діється й з народом: хочаб він славився у своєму минулому, або й сучасному життю многими славними мужами, що визначилися чеснотами чи надзвичайними ділами, хочаб той народ світив прикладом другим народам своїми впорядкованими відносинами та соціальними установами, то яка його майбутність, як його молоде покоління покине добру дорогу своїх батьків, а піде на шлях ледарного життя й безбожності. Якийсь час може такий народ збережи ще свій давний блиск, але не на довго; з часом прийде певно його моральний й соціальний упадок. Бо яка молодь даного народу, така і його майбутність. Тому то, вже зі самої тільки любови до своєї Батьківщини, повинен Ти подбати про те, щоби свою молодість пережити правдиво по християнськи, бо тим чином зможеш причинитись до щасливої майбутності свого народу.

Бачиш отже, молодче, якою то важною річю є, у молодих саме літах, поважно стреміти до чесноти. «Мій сину, приймай науку почавши від своєї молодості, то до старости літ знаходити меш мудрість.» Тому то я, як Твій добрий приятель, хочу подати Тобі на слідуючих сторінках, деякі науки, які стануть Тобі дорогою вказом та товаришем на дорозі твоєї молодечої життєвої мандрівки. Вихіснуй же їх вельми старанно, а ніколи цього не пожалієш.

З німецького: П. Дзедзик.

K. KümmeL

3 поза могили

Плачучи стояла доросла донька перед домовиною, в якій лежала її матір так спокійно і тихо, неначе смерть була для неї тільки сном. Подув супокою ширяв над помершою і робив її разом торжественно шанібною і милою.

Довго приглядалася донька лицю дорогої матери, а вкінці виняла зі старомодної коробки запечатану пачку з написом: «Мойй любій доньці на спомин! Отворити по мойй смерти». Зі слезами в очах, поцілувала дівчина ці дрожащою рукою написані стрічки і почала звільна ломити набиті печатки. Отворивши коробку побачила всна кілька пожовклих листків паперу; всі вони були записані. Була це історія з життя її покійної матери, як вона навчилася молитви, а зміст цього звучав так:

«Я була молодю двайцятьлітною дівчиною, коли мій батько, багатий купець і фабрикант, відбував зі мною подорож через Швайцарію. Були це чудові літні дні, які я перевела се ред розкоший прегарної, живописної природи. Журби я зовсім не мала, бо і якуж журбу могла мати молода, здорова незіпсована дівчина, одначка і дідичка незвичайно багатого чоловіка, в цвіті молодости, краси і духа. Моя мати вмерла, як я була ще дитиною і я виросла і виховалася самостійно, ознайомена зі всіми світськими справами і мистецтвом. Цілий дім, не виймаючи батька, стояв під моею владою. Одного я лише не навчилася, а саме молитви. Ніколи матерня рука не вчила мене складати долоні до молитви, ніхто не спонукував мене до неї і ніхто не намавляв. Я ходила до висших шкіл, але там релігія була зовсім побічним предметом, я приступала до першого св. Причастія без свідомости великого цього дня. Я була чиста, але так мусіло

бути, бо окруження і вроджене почуття творило охоронну заслону. За останніх шість літ я не ходила зовсім до церкви не приймала жадних св. Тайн і не святкувала свят. Робила я це не зі злости але з незнання і тому, що вірила своєму батькови, який говорив, що для нас ходження до церкви не потрібне, що воздух у церкві задушливий, нездоровий і можна легко перестудитися. Він сповняє свій обовязок совісної людини і це заступає йому молитву та богослуження, а поза тим нічого не треба. Всему тому я вірила без надуми. Я жила проте в повнім поганстві. Хрест не висів у головах мого ліжка, кімнати не красив образ Богоматери, а кропильниці і молитвеника ні сліду. Я переживала дні без Бога, без віри і була при тім весела, працювала ревно і не думала про будучність. В Швайцарії в місті Рагац були ми з батьком около 14 днів і в тім часі я чудово бавилася. Одного разу я вибралася сама на прогульку залізницею до Кур, а по полудні мала вертати назад. Провівши цілий день на приємнім проході я прийшла на дворець купила білет і всіла до вагону. Тут було велике переповнення і я з трудом знайшла місце, яке випало якраз напроти чоловіка, по яким я зараз пізнала, що був п'яний. Затягнувши серпанок на лице, я звернулася до вікна, щоби не зустрічати його безличних поглядів. Однак на тім не скінчилося; він почав робити всякі брусоваті замітки і простацькі дотепи. З великого зденервовання і стиду я почала плакати, а незнакомий чоловік ставав все більше безличний. Нагло з'явився коло мене, не знаю як це сталося, молодий чоловік, схожий на католицького священника і сказав вічливо, що його місце знаходиться о кілька

місць дальше коло кількох пань, а колиб я схотіла, то він радо поміняється місцем. Безмірно вдячна я подала йому руку і подякувала словами і поглядом за його незвичайну чемність зглядом мене. Тепер п'яного вхопила правдива лютість, зразу він лаяв попів і єзуїтів, опісля почав проклинати і викрикувати безсоромно погані слова. Священик сидів наче в правдивім пеклі. Деякі з присутніх муштин сміялися зі зухвальства п'яного, але ніхто не взяв в оборону духовного. Священик не відповідав ні слова, лише дивився спокійно крізь вікно. Вкінці приїхали ми в Рагац. Я висіла і священик також. Тут подякувала я йому ще раз і висказала свій жаль, що він задля мене наразився на таку напасть. Він однак показався зовсім спокійним і звичайним і я бачила, що його ум не заколючували ні гнів ні ненависть. Я довідалася опісля, що він задержався кілька днів в Рагацу і то в тій самій гостинниці що ми. Батькови випадало його запросити до нас і ми вибралися, користаючи з гарного дня, на прогульку до Пффеферс. Ця прогулька припала нам усім дуже до вподоби, а по дорозі я розказувала йому про наші подорожі до Розенбергу, Нирнбергу, Бамбергу і Мінхен. На це запитав він мене чи я бачила катедральну церкву в Бамбергу. Я відповіла, що взагалі ніколи не ходжу до церкви бо не зношу її задушливого воздуха. Ніколи не забуду смертельно переляканого погляду, яким на мене кинув молодий священик, і його нагло поблідлого лиця. Він старався, що правда, стати спокійним, але я досить замітила, щоби зрозуміти, що в його очах малювався біль мов за страченим раєм, а в відгук на це, моє серце заворушилось неспокійно.

Священик питав мене, чому це так і таке інше, але я давала лиш недоладні відповіді не розуміючи всего гаразд.

Слідуючої днини він відіхав, а я дала йому на спомин дорогоцінну вазу повну сухоцвітів.

На взаєм він дарував мені пергаментовий образець, де був зображений Христос розпятий на хресті а в долі блестіли слова: »Ти сотворив нас для себе, о Боже! І наше серце неспокійне, доки не спочине в Тобі«.

Яке глибоке вражіння зробили на мене ці слова, тяжко описати. Якесь незмірна туга за чимсь невідомим огорнула мене, а перейшовши думкою ціле своє життя я пізнала, як мало в ньому змісту і як поверхове воно було.

Ми подорожували дальше і приїхали до Брегенц. Очаровані прегарним положенням озера Боденського рішилися ми остати тут доки буде до вподоби. Я переїздила частійше сама по околиці, бо мому батькови було за тяжко ходити по горах. До церкви я мимо всего дальше не ходила. Лучилось одного разу, що минаючи містечко і монастир Домініканок якось мимоволі звернулася я до великих дверей церкви. Церква була зовсім порожня і царилла в ній дивна тишина. Я не знайшла тут нічого з рухливого, гамірного світа, бо все було спокійне і мирне немов торжественно настроєне. Погляд мій упав на прегарний образ Спасителя, що вказував на своє горіюче любовю до людей серце. Я сіла в лавочку і не зводячи очей почала приглядатися. В тім зашестіло щось на хорах, дались чути легкі кроки і знова залягла тишина.

Легесенько, ніжно почав жіночий голос молитву-пісню, а в слід озвався хор, так милозвучно і любо, що мені видалось це все надземним явищем. Я вся перемінилася в слух і прислухувалася з таким напруженням, з яким я не слухала ще ніякої співачки. Хтож був тим чародієм, що ці гарні і чисті голоси зробив так гармонійно милими? Мені здавалося, що чую хор ангелів.

Далі заграли органи і хор співав »Salve regina«. Я пригаду собі що зміст цієї пісні я вчилася у школі. »Чому і ти не молишся?« озвалось у мені зі страшним докором, коли співали: »Et Jesum benedictum fructum«, а як зазвеніло безмежно ніжно: »O clemens o pia, o dulcis virgo Maria«, я вже не могла здержатись, я почала плакати і ридати, бо почувала себе так нужденною, так невисказано нещасливою, що бажала вмерти. Цілий мій спокій пропав, мені здавалося, що мене відцурався і опустив весь світ. Мое серце голосно кричало за Тим, що сотворив його для себе. Божа ласка ділала в мені своєю всемогучою та разом безконечно солодкою силою. Я не могла довше боротися зі собою. Я впала на землю, простягнула обі руки і закликала голосно »Так Боже, Ти сотворив мене для себе і мое серце не найде супкою, доки не спочине в Тобі. І тепер я почала молитись. Що за пільга благодійна сплила на мое серце! Я почула себе вільною і легкою, мов ця вода, що довго задержувана греблею, прорве її і розливається широко і далеко.

Я зрозуміла, що мое життя мусить основно змінитися. Виходячи з церкви я стрінула стару жебрачку

якій втиснула в руку гріш, але ця задержала мене і просила, щоби я підпомогла монахині, бо їм голод заглядає в вічі. Я не довго думаючи підійшла до воріт і задзвонила. Тихо отворилися двері і на порозі станула монахиня. Я зараз витягнула свою мошонку і так як була, віддала її цілу до рук здивованої сестрички. »Моліться за мене« шепнула я їй і зникла у тінях вечера.

Я навернулася до Бога. Тепер зладила я собі християнський порядок дня, відбула генеральну сповідь і прийняла серед невисказаної радости св. Причастіє.

А тепер, моя доню, свідчуся перед Богом і Тобою, що найщасливішій хвилі мого життя були тоді, коли я входила в себе в годинах самотньої молитви і св. Причастія.

І ти цього досвідчиш і я бажаю тобі того щастя і приказую тобі в імені Божім, як мати: »Молися і не переставай в молитві бо це підстава щастя, це средство до осягнення Божого благословення, а проводом твоїм нехай будуть слова:

»Ти сотворив, о Боже, наше серце для себе і воно не успокоїться, доки не спочине в Тобі!«

З німецького: Клявдія Кордубівна.

„Присяга“

На безкраїм степу України, де гуляй-вітер свій осідок має, лунала пісня стрілецька й гомоніла далеко, далеко, розливалась мов срібна водиця й ген у далечі затихла. Стрільці помучені походом, так довгим і тяжким, не переставали співати ані на хвилину, але все новою починали. А коли переходили біля старої козацької могили, начиненої кістями наших предків, неначеб присягу співали:

»Ми волю здобудем,
Ми скинем ярмо,
Й буде відплата
За всіх і за всю!«

»Настане свобода
В кєрвавїм пирі
І вибєм з народом
Усіх ворогів!«

Стрільці були помучені, однак коли вони це співали, мов струни випрямились, ще ліпше як на позір. — Вже леди неволі пустили, настав час одчаю, настав час відплати! »Ви — бийте, катуйте, плюгаві кати, бо ваше це діло, миршаві враги«. »Народню

відплату ви ждiть! Вона недалеко, ось! ось!... Та голос народу по-
лине до Бога — »Ти волю нам дай!

Втворюються тюрми, повстануть борці, пiрвуться кайдани, на
волю полинуть вiрли. ... Вже голос пiйшов..., вiдбився об серця:
»як стій« — народ наш повстав. ... Вiдплата народня

Вогні вже загорiли по всiх усюдах нашої краiни; вже сонце
багряне як грань вiщує кервавий тан.

Спiшать стрiльці добути Золотоверхий Київ. Це — серце нашої
Вкраїни видерти лютому вороговi... Чимало крови розлялось, на-
працювались життягаси, чимало трупiв рознесли крiюки, годуючи
своїх молодих.

»На приступ! Вперед!« —

»Гурра!« Па клятого врага!

»Гуу,... Гуу«, ... гармати ревуть,

Скаженi борці на приступ йдуть.

На смерть i життя боряться борці, керваве гуляння
почали женці

На горi у Каневi, старий батько Тарас походить, у гору руки
здiймає, стрiлецькi заступи благословляє: »Благословлю Вас дiти!
Ви цього бiдолашнього народу цвiти, йдiть у кервавий тан з вiд-
вiчним ворогом Вкраїни, »борiтеся iз ним« — »поборете!« —

... »Поборете«, — вiдгукають козацi могили. —

... »І вiтер вiє по степу козачим, й тирса шелестить, i мак
червоний iз могили вироста. А на могилi, на високiй, нова могила
повсталала, i бiлий хрестик березовий до мiсяця сяє на нiчнiм тлi...

... Це — козак старий... свого унука закликав, щоб у могилi,
у їхнiй хатi, гранатами свiжо розритiй, про долю i неволю народу
помершим вiн сповiстив.

... »Яка була борня, почав оповiдати молодий герой мерцям.
— »Страшне це гуляння, а красне та любе, бо волю святую в нiм
ми здобудем.

»Борня, — гiрка борня, — моя одинока надiя на цiм поляга;
до смерти я мрiяв про неї, бо вона свята!

»Замало до смерти!... —

Замало свободi,

»Та за мало дали волi, | Хоч скупали в своїй кровi.

Ось так розказував герой батькам своїм у могилi, герой
молоденький.

Він на перший поклик боевої сурми зiрвався iз свого
львиного гнiзда, покинув батька, й неньку стареньку, й полинув
вiрлом у степ на Україну — »Її волi добути!« —

Та! Не судилось йому бачить свободну неньку Вкраїну, але
судилось йому вмерти за неї!

»Та Ти товаришу не сумуй там у могилi, не страждай i не
скигли мов птиця у клiти.

Ми клянёмся Тобi,

»Що волю здобудем

Та скинем ярмо!

І буде вiдплата

За всiх i за всьо«.

Р. Я.

І. К. Честертон

Божий молот

Сільце Bohun Beason розсілося на такій стрімкій горі, що висока вежа його церквці видавалася неначе шпиль оstriці. У стіп церкви стояла кузня, з котрої сипалася все хмара червоних іскор та кругом якої лежало без ладу много всякого залізя та ковальського приладдя. Проти неї, по той бік недбало вимощеної сільської дороги стояв «Синій дик», одинока місцева коршма.

На тій то дорозі, в годині сірого світанку, стрінулося двох братів і розмовляло зі собою; один із них саме зачинав божу днину, другий її кінчив. Високопреподобний Wilfried Bohun був дуже побожний і йшов саме десь певно на молитву, або на ранішнє розважання. Зноваж достойний полковник Norman Bohun, його старший брат, то вже зовсім не був побожний. Щойно сидів ще в вечірному одязі на лавочці перед «Синім диком» і пив щось, що фільософуючий читач уважатиме за його послідну чарку в понеділок, або першу у вівторок. Сам полковник не прикладав до цього великої ваги.

Bohun-и походили з давньої, середновічя сягаючої шляхотської родини, якої знамена справді бачили Палестину. Але булоби це великою похибкою прийняти, що такий дім заховав свої лицарські традиції. Дуже мало людей, з винятком убогих, заховує передання. Аристократи не живуть по переданням, але по моді. Bohun-и були за королевої Анни забійками, а за Вікторії чепурниками. В двох останніх століттях, як і много інших подібних родин, виродилися вони в п'яниць і очайдухів, ба навіть стали проявлятися в них легкі позначки умової недуги. І справді зовсім аномальним було в полковника те безпереривне гонення за розривками, а його тверда постанова не вертати ніколи до дому перед

світанням була виразною позначкою безсонниці.

Він був високий, гарний, уже старший мущина, з замітно жовтим волоссям. Він виглядавби на справжнього блондина, колиби його сині очі не були позападалися так глибоко в лоб, що видавалися чорними. Також одно око було занадто близько другого. Мав він теж довгі, жовті вуси, а по обох їх боках видніли від носа до бороди глибокі зморщки, які надавали його лицьо глумливого виразу.

На вечірнє одіння надягав він дивну, ясно-жовту нагортку, яка скорше подобала на нічний кафтан, ніж на нагортку. На чубку носив капелюх із надзвичайно широкими крисами, зеленої краски.

Bohun був гордий з того, що так недоладно вбивався. Гордився тим, що зміг погодити противенства свого одягу.

Його брат, священик, мав теж жовте волосся, але був елегантним. Був одягнений аж під бороду на чорно, гладко обголений, дбайливий про свій зверхний вигляд і дещо нервозний. Здавалося, що жив він лише для своєї релігії, але були люди (до них належав теж презви-терянець коваль), які говорили, що він більше любить готик ніж Бога, та що те, що він снується безнастанно по церкві наче який дух, є лише дещо відмінна та дещо чистіша жадоба краси, яка його брата спонукує вганяти за жінчинами та вином. Про слухність тих закидів треба нам сумніватися, бо був він справді побожним.

У дійсности, такі закиди були нічим иншим як опертим на незнанню незрозумінням його замилювання до самоти і до молитви, і основувалися на тім, що часто стрічали його, як він молився навколішках не перед

престолом, але в різних дивних місцях, як в притворі, на хорах, а навіть на церковній вежі.

В тій хвилині — йшов він через подвіря кузні в напрямі церкви. Коли замітив, що позападані очі брата є звернені теж у тому напрямі, пристанув і зморщив чоло.

На припущення, що цікавість полковника звернена в сторону церкви, навіть не тратив часу. Лише про хату коваля могла тут бути мова і хоч цей був пуританом і не належав до його парохії, Wilfried зачував щось про скандал, у який була замішана одна гарна і досить широко знана жінчина.

З підозрінням глянув на подвіря. Саме тоді задержався полковник і усміхаючися сказав:

«Добрий день Wilfried-е. Я, як добрий дідич, не сплю, а бережу моїх підданих. Якраз хочу відвідати коваля».

Wilfried спустивши зір до землі сказав, що коваля нема дома; пішов до Greenford.

«Я знаю», відповів брат підсміхаючися, «і якраз тому хочу його відвідати».

«Нормане», запитав священник, вдивляючися в камінь, що лежав на дорозі: «Чи ти не боїшся, що тебе грім побє?»

«Що ти хочеш тим сказати?» Запитав полковник. «Ти може тепер узявся до метеорології?»

«Я кажу, чи ти ніколи не думав про те, що Божя рука може тебе коли небудь розторозити на гладкій дорозі?»

«Даруй», відповів полковник, «але я бачу, що ти взявся тепер до діточих казок».

«Я знаю, що ти маєш на думці хулу», сказав священник, вражений у найчутливіше місце своєї вдачі. «Але коли ти не боїшся Бога, то маєш причину боятися людей».

Старший стягнув брови. «Боятися людей?» запитав.

«Коваль Barnes, це найсильніший і найбільший чоловік в цілій околиці на сорок миль», перестерігав священник. «Я знаю, що ти не є ні трус ні слабкий хрущ, але він мігби перекинути тебе через мур».

Цей удар попав добре, бо був надто наглядний. Глибока черта по обох боках носа й уст полковника ставала все глибша й острійша. Через хвилину стояв він ні в цих ні в тих. Але зараз відзискав свій шорсткий добрий гумор і засміявся, при чім зпід його жовтих вусів блиснули два клеваки, неначе в собаки. «В тому випадку, мій любий Wilfried-е», замітив він цілком безжурно, «це було дуже розумно зі сторони послідного з роду Bohun-ів, що вбрався в шолом».

Він зняв той дивний, круглий капелюх і показав, що той був внутрі виложений залізом. Wilfried пізнав, що був це справді легкий японський, чи хінський шолом, трофей з лицарської салі його предків.

«Це був перший капелюх, який попав мені під руку», додав безжурно. «Я все — найближший капелюх і найближшу жінчину».

«Коваль пішов до Greenford» сказав Wilfried спокійно «і не знати, коли верне».

По тих словах відвернувся і перекрестившись війшов з похиленою головою до церкви.

Щось наче гнало його забути те плюгавство в холоднім півсмерку свого готицького, високого, Божого дому. Але в той ранок якось так уже судилося, що його тихе розважання все щось переривало.

Коли війшов до пустої все підчю пору церкви, піднялася поспішно якась стаття і подалася до осяяного повним денним світлом головного входу.

Коли священник побачив її, станув здивований, бо був це «дурний Джо» який здавалося, що навіть не мав іншого призвища.

Був це сильний, здоровий хлопча з білим, придуркуватим лицем, темним, скудочвеним волоссям і все рознятим ротом.

Коли він переходив попри священика, з його придуркуватого лица годі було вчитати, що саме він у церкві робив, або робити хотів. Ніхто ще не бачив, щоби він коли небудь молився. Як це він саме тепер молився?

Wilfried Bohun довго стояв наче вкопаний на однім місці і глядів за ідіотом, як він вийшов з церкви, та як поздоровив його веселий брат. Опісля побачив ще, як полковник кидав по сотику в відчинений рот Жо-а.

Поганий, осяяний сонцем вид ідіота і вирода спонукав аскета віддатися молитві і якимсь иным думкам. Пішов на хори до клячника під пестроцвітним вітражом. Він любив це сине вікно на якому був ангел з лелією в руці. Тут він усе успокоювався.

Став розважати, та вже не про ідіота з немудрим лицем, з рознятим, риблячим ротом. Все більше й більше віддалювалися його думки від недоброго брата, який наче згоднілий лев жадно гнався за своїм жиром. Все глибше й глибше потапав він у тих холодних, солодких красках срібних цвітів вітражу й синяви неба.

На томуж місці, пів години пізніше, застав його сільський швець Gibbs, якого спішно післали за ним.

Скоренько піднявся він, бо знав, що ніяка дрібничка не булаби привела Gibbs-а сюди. Бо швець, як і много інших у селі, був богохульником і його поява в церкві була ще дивніша ніж поява божевільного.

Той ранок справді приніс повно теологічних загадок.

»Що сталося?» запитав Wilfried Bohun, досить холодно, але його рука, сягаючи по капелюх, дрожала.

Богохульник говорив тоном, який замітно на його устах звенів поважно і тим разом зраджував зворушення.

»Простіть, отче«, сказав голосним шепотом »але ми були тої думки, що булоби зле, якщо ми не далиби вам про це знати. Я побоюся, що скоїлося якесь доволі велике лихо. Я побоюся, що ваш брат«...

Wilfried затиснув свої дрібні руки. »Десь певно допустився знова якогось чортівського діла?« — закликав із невдаваним зворушенням.

»Ні, отче«, говорив кашляючи швець. »Я побоюся, що він нічого не поповнив і нічого подібного не поповнить. Я побоюся, що вже понім. «Краще зійдіть самі на діл, отче«.

Священник зійшов за шевцем крутими сходами в діл і вийшов на входову терасу, яка знімалася високо над селом. Одним поглядом обняв цілу трагедію; неначе на географічній карті простягалася вона перед ним. На подвір'ю кузні стояло п'ятеро, чи шестеро людей, майже всі в чорних одягах, один в одінню поліційного інспектора. Крім того був ще лікар, презвитерянський пастор, священик із римо католицької каплиці (до якої належала жінка ковалая). Той послідний якраз говорив щось досить скоро і голосно до тої гарної жінчини з русяво-золотим волоссям. Вона сиділа на лавці і плакала.

Між тими обома групами, побіч купи ковальських молотів лежав розпростертий, лицем до землі, мущина в вечірному одязі. З тої висоти розпізнавав Wilfried кожду навіть найменшу подробицю з його одіння та зверхного вигляду. Сама лише голова творила розбискану калюжу болота і крови.

Bohun-ови вистарчив один погляд і він скоренько помчав сходами в низ на подвір'я. Його домашній лікар поздоровив його, але він майже не звернув на нього уваги. З тру-

дом застогнав: »Мій брат не живий! Що це значить? Що це за страшна тайна?»

Зловіща мовчанка відповіла йому. Опісля замітив швець, найговірливійший зі всіх: »Це справді дуже страшно, але зовсім ніяка тайна.»

»Як кажете?» запитав Wilfried, блідий як стіна.

»Це доволі ясне«, відповів Gibs. »В цілий окілиці на сорок миль є лиш один чоловік, який зумівби задати такий удар і він мав найбільше причини це зробити.»

»Ми не сміємо перехоплюватися«, замітив досить нервозно лікар, високий мущина з чорною бородою.

»Але як знаток, можу лише ствердити те, що каже мр. Gibs про силу удару, а саме, що він прямо неімовірний. Мр. Gibs каже що лише один чоловік із нашого повіту міг це зробити. Що до мене, то і моя думка така, що ніхто інший не бувби в силі так сильно вдарити.»

Дрож переляку прошибла струнку статі священика. »Я не можу цього зрозуміти«, сказав він.

»Мр. Bohun«, замітив лікар притишеним голосом, »це не мое діло описувати подробиці. Але це ще за мало буде сказане, коли тверджу, що череп розторощений наче шкаралупа з яйця. Кусники кости вбилися в тіло і в землю, наче кулі вистрілені в глиняну стіну Це була рука великана.»

Він мовчав хвилину, глядів остро через окуляри, опісля говорив дальше: »Це має теж і добрі сторони, бо за одним замахом усіх інших людей звільняє з підозріння.

Колиби так вас, або мене або якого іншого пересічного мешканця з цілої нашої околиці, обжалував хто о цей злочин, то нас звільнилиби зараз, як звільнилиби яку небудь дитину, яку обжалувавби хто за крадіж вежі Айфля.»

»Саме тому і я кажу«, повторив уперто швець, »що є лише один чоловік який це міг зробити, та якого

мож о це підозрівати. Деж подівся Семен Barnes, коваль?»

»Він пішов до Greenford«, процідив священик.

»Більше правдоподібно, що аж до Франції«, замітив швець.

»Ні, його нема ні там ні в іншій місці«, дався чути незаметний голос малого католицького священика, який прилучився до цього гуртка. »Ось саме він іде вулицею сюди.»

Особа малого священика з коротко стриженим волоссям і не дуже мудрим лицем сама собою нікому не впадала в очі. Але колиби він був кращий від самого Аполля, в ту хвилину ніхто бувби навіть не глянув на нього. Всі відвернулися і гляділи на дорогу, якою важким кроком з молотом на плечі, наближався коваль Семен.

Був це кремезний, костистий великан, з темною борідкою. Спокійно йшов своєю дорогою, розмовляючи з двома мущинами. Хоч ніколи не був він веселий, тепер розмавляв цілком свobodно й безжурно.

»Мій Боже«, закликав атеїст-швець, а ось і молот, яким він це зробив!»

»Ні«, замітив інспектор, з виду розумний мущина з жовтавими вусями, забравши перший раз голос. »Ось там, під церковним муром лежить молоток, яким він це зробив. Ми лишили молоток і трупа так, як їх знайшли.»

Всі глянули в тому напрямі і малий священик пішов туди і став приглядатися молоткові. Був це один із найменших молотків і між іншими, ледви чи звернувби був увагу на себе; але на ньому видніла кров і зліплене в ній жовте волосся.

По короткій мовчанці промовив малий священик: »Мр. Gibs зовсім не мав слушности, коли казав, що тут не криється ніяка тайна.»

Якраз тайна скривається у тому, в який спосіб такий великан завдав так страшний удар таким маленьким молотком?»

»О, це не має нічого до річи«, закричав живо швець. »Але що маємо зробити зі Семеном Barnes-ом?«

»Лишіть його. Ось він сам іде сюди«, сказав спокійно священник. »Я знаю тих обох, що йдуть із ним. Це двох чесних молодців із Greenford і вони йдуть сюди до презвітеріанської каплиці«.

Якраз, коли він це говорив, вийшов коваль зпоза угла церкви і попрямував на своє подвір'я. Нараз станув остовпілий і молот випав йому з руки. Інспектор зараз приступив до нього.

»Я не буду вас питав чи ви знаєте про це, що тут сталося. Ви не є обов'язані відповідати. Я сподіюся, що ви того не знаєте і можете це доказати. Але я мушу так для форми в імені короля арештувати вас, з причини вбивства поповного на полковнику Norman-ови Bohun-ови«.

»Ви не потребуєте нічого казати«, вмишався влізливо швець. »Те все треба вперед доказати. Бо до тепер ще навіть не стверджено, чи це справді полковник Bohun, той труп з поторощеною головою«.

»Це йому нічого не допоможе«, замітив на боці лікар до священника. »Тут не маємо до діла з ніякою плутаною детективською історією. Я був домашнім лікарем полковника і знав його тіло краще ніж він сам. Він мав дуже ніжні, але дуже дивні руки. Середній і мизинний палець мали ту саму довжину. О, це полковник, цілком певно«.

Коли він глядів на лежачого на землі трупа, сірі очі остовпілого коваля впилилися в нього.

»Полковник Bohun помер?« запитав. »Як так, то він певно в пеклі«.

»Не кажіть нічого! О, не кажіть нічого!« закликав атеїст-швець, весь захоплений англійським судовим поступованням. Бо ніхто не прив'язує ваги до букви закону так, як вільнодумці.

Коваль звернув до нього лице, яке виражало великий фанатизм.

»Ви, невіруючі вмієте все викручуватися як той лис, бо світське право усе по ваших боці. Але Бог має в своїй опіці своїх вірних і це ще сьогодні виявиться«. Опісля показав на полковника і запитав: »Коли згинув той пес у своїх гріхах?«

»Уважайте на свої слова«, упоминав лікар.

»Ви уважайте на слова біблії, а я уважатиму на мої слова. Коли він помер?«

»Я стрічав його о шестій годині ранком ще при життю«, добув зі себе Wilfried Bohun.

»Господь справедливий«, сказав коваль. »Пане інспектор, я не маю нічого проти того, що ви мене арештуєте. Ви самі повинні мати дещо проти того. Мені нічого не станеться, коли вийду зі судової салі без найменшої плями на моїй честі. Але вам може це не буде байдужим пошкодити собі в вашій кар'єрі немудрим кроком«.

Щойно перший раз глянув на нього інспектор уважніше. Малий, дивний священник все ще вдивлявся в малий молоток.

»Ось там стоїть двох людей«, сказав коваль, цілком спокійно, »оба порядні купці з Greenford, яких ви всі знаєте. Вони можуть присягнути, що вони мене бачили весь час від півночі до рана, а також і пізніше в салі нашого місійного дому. В самім Greenford-і яких двайцять людей може присягнути на весь той час. Якщо я бувби поганином, пане інспектор, то бувби допустив до того, щоби ви осмішилися. Але я, як християнин, почуваюся до обов'язку дати вам нагоду, і тому питаю, чи має alibi хочете почути тепер, чи аж перед судом?«

Щойно тепер інспектор став нерішаний і замітив: »Саме собою, що я волівби таки зараз випустити вас«.

Коваль повільною ходою вийшов з подвір'я і зараз вернув з обома

своїми greenford-ськими приятелями, які справді зі всіми присутніми жили в добрій приязни. Оба сказали по пару слів, про які нікому ні на думку не прийшло сумніватися. Коли вони скінчили своє зізнання, невинність Семена виявилася так наглядною, як наглядним був факт, що за ними знімалася висока вежа церкви.

В цілому гурті залягла мовчанка, прикрійша і більше невиносима ніж яка небудь бесіда.

Парох, щоби тільки розпочати розмову, звернувся до католицького священика зі словами: «Ви, отче Бравн, здається, дуже зацікавилися тим молотком?»

«Справді так», відповів цей. «Чому саме такий малий той молоток?»

Лікар звернувся до них.

«Справді так», закликав він, хто і з якої причини мавби вибирати такий малий молоток, коли десять великих молотів лежить під рукою?« Опісля прошептав він до уха парохви. «Лише того рода людина, що більшого молота не в силі двигнути. Не розходиться тут о різницю між силою мушчини, а жінчини, але ходить тут о силу руки. Сильна жінчина булаби в силі поповнити десять убійств легким молотком і то зовсім не напружуючися. За те важким молотом не булаби в силі вбити навіть хруща.

Wilfried Bohun вдивлявся в нього з дивним переляком, а отець Бравн, похиливши дещо голову прислухався пильно, з великим зацікавленням. Лікар говорив зі замітним притиском даліше: «Чому припускають ті дураки те, що одинокою людиною, котра ненавидить приятеля якої жінчини мусить бути лише її муж».

В девятьох на десять випадків, особливо, котра ненавидить приятеля якої жінчини — є таки вона сама.

Хто знає якої безличности допустився він супроти неї.

«Ось, гляньте лише на неї».

Він вказав на ясноволосу жінчину, що сиділа на лавці. Вона підняла вкінці голову і слези присхли на її лицях. Але очі, які мали в собі щось ідіотичного, з якимсь електричним блеском впилися в трупа.

Wilfried Bohun зробив рукою відпихаючий рух, неначеби хотів віддалити від себе всю цікавість.

Зноваж отець Бравн обтріпуючи з рукава саджу, якою обтрисився при кузні, став говорити жваво:

«З вас усіх разом, справжні доктори, ваше духове знання є справді переконуюче, але ваше фізичне знання — цілком неможливе. Я це признаю, що жінка співвинного віроломника бажає вбити скорше, ніж обманований муж. І я признаю, що жінчина все возьметься скорше за малий молоток ніж за великий. Але трудність лежить у фізичній неможливості. Ніяка жінка не булаби в силі розторощити в той спосіб мушчині череп!»

Опісля, по короткій хвилі поважно додав: «ті всі люди ще не поняли всього як слід. Той чоловік мав сталевий шолом, який тепер поторошений ударом наче скло. Погляньте на ту жінчину, та на її руки!»

І знова стояли всі, наче зацікавили. Вкінці закликав лікар, трохи розгніваний: «Так, можливо, що я не мав слухности; все і всюди дається поставити який небудь закид. Але я обстою твердо за самою засадою. Ніхто, хиба ідіот, не бравбися за малий молоток, якщо під рукою мавби великий»!

Wilfried встав, худощавими, тремтливими руками сягнув до голови, неначе хотів рвати на ній своє скупе, жовте волосся. По хвилині закликав: «Ви казали, що ніхто, хиба ідіот бувби взявся за малий молоток».

«Так», відповів лікар, «і?»...

Ось, ніхто інший цього не зробив, тільки ідіот»!

«Всі, здивовані глянули на нього, а він з великим, майже жіночим зворушенням говорив даліше:

«Я є священником», говорив він непевно, «а священник не може проливати крові. Я — я є тої думки, що я не можу нікого видавати під шибеніцю. І я дякую Богу, що аж тепер пізнаю ясно, хто є злочинцем, але його не можна давати під шибеніцю».

«Ви нам не скажете, хто це такий?» запитав лікар.

«Його не повісилиби, навіть якщо я сказавби, хто він», відповів Wilfried із дивною усмішкою. «Коли я нині раненько вийшов до церкви, стрінув я тут одного ідіота, — того бідного «дурного Jo-а», який через ціле своє життя не був при здоров'ї змислах. Це дивне, що божевільний вперед відмовляє свої молитви, заки вбе чоловіка. Коли я в останнє бачив Jo-а, був він коло мого брата. Мій брат жартував собі з нього».

«На Зевса», закликав лікар, що-йно це в мене розумне слово! Але як ви поясните...»

Священик весь дрожав зі зворушення. «Чи ви не бачите? Чи ви не бачите», кричав мов у горячці, «що це є одинока теорія яка годиться з тими двома дивними річима: з малим молотком і могутнім ударом? Ковалеви можнаби приписати той могутній удар, але він бувби не брав до цього малого молотка. Його жінка булаби взяла малий молоток, але вона не булаби завдала того могутнього удару. Зате ідіот міг вчинити це і те. Що до молотка, то той чоловік не відвічальний за свої вчинки, міг рівнож добре вжити до цього й іншого предмету. А що до могутнього удару, то, пане доктор, нераз чули ми, що божевільний у хвили нападу виявляє нераз силу за десятьох. Лікар важко зітхнувши відповів:

«До сто чортів, я думаю, що ваша правда!»

Отець Бравн довго вдивлявся в лице Wilfried-a; опісля сказав поважно:

«Ваша теорія, отче Bohun, з поміж усіх досі висказаних є найбільше правдоподібна і найменше можна проти неї закинути; треба вам це признати. Але по моему позитивному переконанню є вона неправдива». По тих словах відійшов цей малий чоловічок на бік і вдивлявся даліше в молоток.

«Він, здається знає більше, ніж повинен», прошипів злісно лікар. «Ті священники-папісти це справді дуже скритий народ».

«Ні, ні», обстоював Bohun, «це вчинив божевільний».

Оба священники і лікар стояли дещо віддалені від інспектора й арестованого. Тепер, коли поріжнилися своїми поглядами, як це ми чули, замовкли. За це дався чути новий голос. Коваль говорив до інспектора: «Сподіюся, що я вас переконав, пане інспекторе. З мене сильний хлоп, як це ви кажете, але з Greenford-у аж сюди, я ніяк не зумівби кинути свого молота. Він теж не дстав крил і на них не перелетів сюди пів милі понад поля та левади».

Інспектор сміявся добродушно. «Ні, ні, я умаю, що ми не повинні вже брати вас під увагу, хоч тут стрічаюся з випадком найдивнішим із усіх, з якими я мав коли небудь до діла.

Я лише попрошу вас, подати мені якого мушину, щоби був такий великий і сильний, як ви. Справді, ми будемо потребувати вашої помочі, навіть при його ув'язненню. Ви самі певно не подумаетеся, хто би це міг бути?»

«Я подумувавбися», відповів блідий коваль, «але це не є ніякий мушчина». Переляканим зором глянув на свою жінку, яка сиділа на лавці. Опісля поклав свою важку руку на її рамя і додав: «ані ніяка жінка».

«Що ви хочете тим сказати?» запитав інспектор жартом. «Чейже не думаєте, що яка корова послужилася молотком? А може і так?»

«Я думаю, що ніяке сотворіння тілесне не дотикало цього молотка», сказав коваль придавленим голосом: «Кажучи по людськи, той чоловік вмер сам від себе».

Wilfried зробив пару кроків вперед і впилив зір у коваля.

«Тим хочете сказати, Barnes-е», дався чути острий голос шевця, «що той молоток скочив сам від себе і вбив чоловіка?»

«О, мої панове, глядіть і сміється», закликав коваль, «ви духовні отці, що кажете нам у неділю, як це Господь побив Сенахеріба. Я думаю, що Хтось, що невидимо перебуває в кождім домі, оборонив мою честь і того, хто її хотів збезчестити, вбив перед моїм порогом. Я думаю, що сила того удару походить звідси, звідки походить сила землетруса».

Wilfried, якимсь зміненним голосом замітив: «Я сам ще казав Норманови, щоби він боявся Божого грому».

«Ця справа не належить до моєї компетенції», замітив легко усміхаючися інспектор.

«Але ви не стоїте поза його компетенцією», відповів коваль і відвернувшись до нього широкими плечима пішов до своєї хати.

Зворушений Wilfried дав повести себе лагідному отцю Бравнови. «Лишім це страшне місце, отче Bohun. Чи позволите мені оглянути вашу церкву? Як кажуть, має вона бути найстарша в Англії. Ви знаєте», додав смішно скрививши лице, «що ми цікавимося старими англійськими церквами».

Wilfried Bohun не усміхнувся, бо веселого настрою не було в нього ніколи. Але він згодився, доволі радо, готовий свої готицькі святощі показати кому небудь, хто трохи більше

цікавився ними ніж презвитерянець коваль, чи недовірок швець.

«Ходім туди», сказав і повів отця Бравна сходами в гору на входову терасу.

Отець Бравн поставив уже один крок на сходах, коли нечаяно почув чийсь руку на своїм плечі. Він оглянувся і побачив понуру, худощаву стаття лікаря, якого лице виражало підозріння.

«Отче», сказав суворо лікар, «здається, що ви знаєте дещо з тої таємної, темної історії. Посмію спитати, чи ви задумаете заховати її для себе?»

«Пане доктор, чоловік з моїм покликанням, має слухну причину заховати для себе те, чого він не є певний, а та причина лежить у тім, що це є його постійним обов'язком заховати для себе те, про що він є певний. Однак, коли ви думаєте, що я супроти вас, або кого іншого okazaвся нечемно скритий, то тепер переступлю крайні границі, яких я не звик ніколи переступати. Я дам вам дві дуже важні вказівки».

«Прошу?» запитав не дуже вичливо лікар.

«Перш усього», пояснював спокійно священник, «річ належить до круга вашого ділання. Тут входить у гру щось із ділянки фізики. Коваль помиляється, може не тому, що він приписує удар Божому ділання, але тому, що він робить із нього чудо. Однак, пане доктор, це не було ніяке чудо. Сила, яка розторошила череп є добре знана вченим і підлягає одному з найнаглядніших законів природи».

Лікар, який прислухувався зі зморщеним чолом, сказав: «А яка ваша друга вказівка?»

«Прошу дуже», відповів священник. «Пригадуєте собі, як це коваль, мимо своєї віри в чуда насмішливо висказувався про ту можливість, що молоток дістав крил і летів пів милі у воздуху?»

«Так, я це пригадую собі», відповів лікар.

«Ось і та казка з молотком та крилами, з поміж усього, що нині було сказане, є найбільше наближена до правди». По тих словах отець Брав обернувся і пішов гори сходами за парохом.

Wilfried Bohun, що блідий і неспокійний ждав на свого товариша, завів його до свого улюбленого куточка в тій частині хорів, де знаходилося вітражове вікно з ангелом.

Малий латинський священик приглядався всьому з належним подивом і розмовляв дуже приязно, але притишеним голосом. Коли наблизилися до бічного виходу і тих сходів, якими був зійшов Bohun до свого вбитого брата, отець Бравн зі скорістю малпи помчався не в діл, але в гору і його ясний голос роздався з найвисшої тераси:

«Ходіть сюди на гору, отче Bohun. Свіжий воздух вам зробить добре».

Bohun пішов за ним і вийшов на кам'яну вистаючу зі стіни галерію, звідки простягався прегарний вид на цілу околицю. Внизу під ними видко було виразно чотирикутне подвіря кузні, де стояв ще інспектор і робив записки, та лежав труп, наче роздавлена муха.

«Справжня географічна карта, не-вжеж?» замітив отець Бравн.

«Так», відповів Bohun дуже по-важно і кивнув головою.

Безпосередньо під ними і кругом них бігли стрімкі, острі лінії готицької будови, здавалося, мчалися на стрімголов на зовні, в порожню.

Ця церква була з тесаного каміння, окрашена стилевими різьбами й обліплена гніздами птахів. Та мимо того, коли глядів хто з низу, здавалося, що неначе безшумним во допадом мчить вона в низ, у пропасть.

«Я вважаю, що це небезпечна річ стояти на таких високих місцях, а хочби навіть і молитися», зачав

отець Бравн. «Такі височини є на те, щоби з них глядіти в гору, а не в низ».

«Думаєте, що можнаби впасти?» запитав Wilfried.

«Я думаю, що дехто мігби впасти, коли не тілом, то душею», відповів священик.

«Я вас добре не розумію» відповів Bohun.

«Гляньте приміром на цього ко-валя; добрий з нього чоловік, але лихий християнин: твердий, самовільний, невирозумілий. Не диво. Бо його шкотська релігія є витвором людей, які молилися на височинах і на високих скелях і при тім більше гляділи в низ, на світ, ніж в гору, до неба. Низина є матір'ю великанів. Великі річи бачимо з долини, але лише малі — з висоти».

«Але він, він цього не вчинив», сказав дрозжачи Bohun.

«Ні», відповів отець Бравн дивним тоном. «Ми знаємо, що він цього не вчинив».

Через хвилину його ясно-сірі очі вдивлялися в долину. Він став говорити:

«Я знав одного чоловіка, який разом із іншими зачав молитися перед вітварями, опісля уподобав собі високі, самітні місця, в яких там, у кутках вежі чи стрімкого даху відмовляв свої молитви. Одного разу, на тім високому місці, до звичайно береться чоловіка заворот голови, так, що весь світ, здається, крутиться кругом, перекутився теж його розум і він уявив собі, що є Богом. І так, хоч сам був доброю людиною, поповнив страшний злочин».

Лице Wilfried а було відвернене, але його руки, якими судорожно держався поруччя, набігли кровю.

«Він уявив собі, що має право судити світ і вбивати грішників. Ніколи булаби не прийшла йому така думка до голови, якщо бувби разом з іншими людьми молився навколішках. Але він бачив всіх лю-

дий під собою, такими малими, як комашки. Особливож одного бачив він безпосередно під собою, який з безстидною гордістю вихитувався в низу в зеленім, впадаючим в очі капелюсі — справжня трійлива комаха».

На даху закрював ворон. Отець Бравн говорив даліше:

Спокушувало його і те, що держав у руках одну з найстрашніших машин природи, а саме ту силу тяготіння, ту шалену прискорюючу силу, з якою всі земські сотворіння свобідно пущені з руки мчаться в напрямі серця землі. Бачите, ось під нами, на подвір'ю кузні проходжується інспектор. Якщо я кинувби в низ маленький камінчик, то заки він долетівби до землі, набравби сили крісової кулі. Якщо взявби я молоток, навіть дуже маленький молоток«...

Wilfried Bohun перекинув ногу через кам'яне поруччя, але отець Бравн вхопив його сильною рукою за обшивку.

»Не тою фірткою«, сказав він приязно. »Та фіртка веде до пекла«.

Bohun похитнувся взад і витріщив очі.

»Звідки ви знаєте це все? Може ви чорт?«

»Я — чоловік«, відповів отець Бравн дуже поважно, »і тому маю в серці всіх чортів. Послухайте мене«, сказав по короткій хвилі. »Я знаю, що ви зробили, або можу уявити собі більшу часть із того. Коли ви розійшлися з братом, обняв вас гнів на нього. Ви вхопили молоток і хотіли його таки на місці вбити. Коли ви успокоїлися, скрили ви молоток під одінням і пішли з ним до церкви. Опісля молилися ви в розсіянню в різних місцях, під вікном

із ангелом, на терасі за ним, і на ще висшій, звідки бачили ви полковника в зеленім капелюсі, що виглядав наче хребет зеленого хрущика. Опісля щось дивне сталося в вашій душі і ви випустили своєю рукою Божий грим«.

Wilfried протер рукою чоло і запитав придавленим голосом: »Звідки ви знали, що він виглядав наче зелений хрущ?«

»О, те казав мені здоровий людський розум. Але слухайте даліше: Я кажу, що знаю те все, але ніхто инший не довідається цього«.

Дальший крок від вас залежить; я сам не починаю жадного, але все замкну під печать сповіди. Якщо мене запитасте, чому, то є много причин цьому, але лише одна, яка вас дотичить. Я все здаю на вас, бо ви ще не зішли так низько, як инші вбійники. Ви не намагалися той злочин звалити ні на коваля, ні на його жінку, хоч це було легко вчинити. Ви хотіли все звалити на того бідного півголовка, бо ви знали що він не буде покутувати за цей злочин. Це була одна із ясних точок, які вишукувати в убійників, належить до обовязків могого звання. А тепер ідіть спокійно своєю дорогою до села, свобідний, наче той вітер, бо я не маю що більше говорити«.

В глибокій мовчанці зішли сходами в низ і через кузню вийшли на ясне світло сонця.

Wilfried Bohun відчинив старанно фіртку в деревлянім паркані, приступив до інспектора і сказав:

»Відаюся вам у руки, я вбив мого брата«.

З англійського: В. Я.

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЖИТТЯ

Народне товариство католицької Німеччини.

Народне тов. катол. Німечч. (Der Volksverein für katholische Deutschland.) є це організація німецьких католиків, з тими самими цілями, які мають: Народне Товариство католиків в Австрії, Народний Союз німецьких католиків в краях Судетів, Католицьке Народне Товариство в Угорщині і Швайцарське Народне Товариство. —

Ці великі організації католиків є всі свідомі і засадничо аполітичні, то значить держаться з далеко всякої партійної політики й служать з визначним успіхом католицькому культурному просвічуванню та образуванню католицького народу. Вони є, — можна це сказати без вивиснення або понизення інших організацій, — поза католицькою Церквою, як такою, — найсильнішими підпорами нашої католицької культурної ідеї і всі разом представляють могутню силу.

Народне Тов. Какол. Німечч. засновано 24. вересня 1890. р. — Windhorst був одним із його співзаснователів. Вже в першому році позискало воно 108.000 членів і до року 1900. досягло їх 168.000. Того року наступила реорганізація централі й цілого пляну праці, що дало почин до дуже значного зросту. Так в р. 1905. було вже 455.000 в р. 1910. - 652.000, а в р. 1914. 805.478 членів. Крім того мало Тов. того року 41.773 пань, яких, через те що побирали видаваний ними часопис для пань, треба зачислити до нього. Підчас війни наступив, цілком природно, занепад, так що в р. 1918. числило Товариство 539.058 членів і 51.476 передплатників часопису для пань. Від перевороту почався знова розцвіт — на загальних зборах в р. 1920 сконстатовано вже знова 655.155 членів і 125.492 передплатників часопису для пань. Ті всі члени гуртуються в 5.585 місцевих групах в яких працює около 80.000 осіб досвіря як почесні підпори і трудовики товариства, під проводом майже 6.000 фахових провідників. Місцеві групи є згуртовані по більшій часті під проводом мійського, окружного, деканального або повітового фахового провідника. На чолі організації Народн. Тов. в одній дієцезії або в одній часті краю стоїть дієцезіяльний або краєвий заступник Тов-а. Спільна управа Тов-а складається з 52-ох мужів вибраних з цілого краю; 12 з них творить вузшу управу.

В централі Тов-а в М.-Gladbach є заняті 9 научних референтів, 30 урядників і робітників. В шістьох краєвих секретаріатах в Берліні для Східної Німечч., Гаген-у у Вестфалії, Франкфурту над М. (для дієцезії: Mainz, Limburg. Fulda), Фрайбург-у в Бадені.

Ульш-у (для Віртембергу), Монахіум (для Баварії з правого боку Рену) працює в організації та займається агітацією 19 осіб, в тім 6 науково-образованих. В 25-тьох секретаріатах Тов-а є заняті тількиж само секретарів, як головний уряд, крім того бере участь в праці Тов-а ще 29 секретарів у побіжних урядах.

В печатні Тов-а при централі працює над виданням та висилкою видавництва Тов-а 25 урядників та 116 робітників.

Так представляється Нар. Товариство яке, як могутня спільна організація католиків Німеччини є в стані співпрацювати успішно при

розв'язуванню найважливіших задач католиків; воно може довести католиків до значіння у загалу, воно починається надзвичайно багато до оборони християнства в церкві, родині, в школі, в державі, в народі; воно просвіщає у великих питаннях обнови економічного життя; воно плекає правдивого соціального товариського духа між усіма станами; воно працює над горожанським вишколом народа; воно є школою провідників народа усіх станів. В виконанні всіх тих задач помагає воно собі успішно численними зборами та видавництвами. Коли пізнаємо діяльність Нар. Тов-а, мусимо сказати, що наколиби дозволено йому впасти, то німецькі католики сталиби під многим зглядом безборонними та безпомічними.

Те знають німецькі католики, тому держаться кріпко своїй великій організації. Те добачують всі провідники нім. католиків, тому підпомагають та попирають його всіми силами.

Тій то свідомості відповідають слова які висказав кардинал Др. Schulte, архієпископ Köln-а дня 15. липня 1920. з нагоди відвідин дому Тов-а: »Народне Тов-о було потрібне минувшині, воно є так само потрібне в теперішності і буде ще більше потрібним в будуччині....

Можу Вас запевнити, що в німецькій єпископаті кождий так думає як і я.» —

Галичина

Станиславів. Концерт в честь св. священомученика Йосафата. В п'ятицю, дня 21. падолиста 1924. заходами Лігістів української гімназії в Станиславові, в гімназійній авлі після богослуження відсвятковано величавий поранок в пам'ять 300 літньої річниці мученицької смерті св. Йосафата. Салю заповнили учні української гімназії, учительський збір та запрошені гості.

Програму виповнили:

1. Студинський-Кишакевич: »Владико Отче,« мішаний хор.

2. Вступне слово: Боднарук Григорій, уч. VIII-а кл. Промова гарно виголошена з чуттям. Гр. Боднарук вказав на життя й діяльність св. свящм. Йосафата.

3. Андрій Трух: »Св. священомученик Йосафат,« декл. Гоцанюка Василя, уч. V-а кл., що виголосив сміло й гарно.

4. Gounod: »Ave Maria« — скрипкове сольо Мировича Романа, уч. VI-б кл.

5. Бортнянський: »Блажен муж,« мішаний хор.

6. Олександр Кониський: Проповідь на горі,« Петро Ісаїв,

уч. VIII б кл. виголосив деклямацію зі зрозумінням.

7. »Церковні пісні,« кружок мандоліністів (Гарасимович Степан, Кондра Богдан, Козакевич Михайло, Лятишевський Євген, Остапович Володимир, Полутранка Богдан, Скочдопаль Роман і Фіголь Атаназій).

8. Бортнянський: »Господи силою Твоею,« міш. хор.

9. Закінчення. О. Др. Іван Фіголь виголосив промову про значіння та заслуги св. Йосафата Кунцевича для української святої Церкви та народа.

10 »Боже, великий, єдиний,« мішаний хор.

Хори під управою Ульяновського Романа, уч. VII-а кл.

З поміж килимів та зелені пишався гарно на стіні образ св. Свящм. Йосафата. Біля образу видніли папські й українські хоруговки.

Осьтак відсвятковано пам'ять св. Свящм. Йосафата Кунцевича, полоцького архієпископа, що був одним з найбільших подвижників святої Унії Української Церкви з Римом, за яку поніс мученичу смерть в містечку Вітебську.

Степан Лукань
Лігіст.

Англія

Льондон. Міжнародне бюро католицьких скавтів. Міжнародне бюро кат. скавтів було засновано в Лондоні, протягом Jamboree 1920 р. на прохання провідників «італійських скавтів-католиків,» «скавтів Фравції» і «бельгійських скавтів Ві-пі.»

Своїм завданням це бюро ставить: а) помагати обмінові думок і справок, що цікавлять спеціально католиків, поміж католицькими трупамми і спільним студіям над питаннями морального і релігійного характеру, які порушує скавтинг. б) Закласти дійсний зв'язок поміж скавтами-католиками цілого світу. в) Здобувати симпатії до скавтингу у єпископів і священників. Воно не є міжнародною конфедерацією, що об'єднує і кермує існуючими національними скавтськими організаціями і не має жадної влади.

Почесним головою цього бюро є архієпископ вестмінстерський кардинал Bourne, президентом шеф італійських скавтів граф Mario di Carpegna, а секретарем головний комісар скавтів Франції аббат J. Sevin. Воно працює у спільці з міжнародним скавтським Бюром у Лондоні і визнано міжнародним комісаром Губертом Martin'ом.

Австрія

З життя Т-ва „Льогос“ у Відні. Тиждень від 4-11 мая ц. р. посвятило віденське Тов. Logos оглядові католицизму »im Grossen und Ganzen«, як воно само назвало це влаштування: »Eine Wache der Umschau und Ausschau«. Програма вповні вичерпала тему. Порушено всі kwestії, що так, чи інакше, як чільні напрями людського всесвітнього стремління доторкають католицизму. Початок і кінець викладів дав чисто позитивні дані — середний цикл був переплетений рівнож негативними, із точки модерних стремлінь.

Виклади вели провідні католицькі мужи. Не диво, що зарання всі білети розкуплено — »Neuer Saal in der Hofburg« був виповнений щільно. Виклади відчинив незрівняний силою переконання великий муж діла і ідеї — Bundeskanzler dr. Ignaz Seipel. Католицизм є після нього виповненням — змістом новочасного чоловіка внутрі й зовні — є цим, що творить ціль — ідею наших засад. З інших викладів годиться відмітити виступ гр. Аппонія, котрий в пориваючій аудиторію бесіді представив суть католицького інтернаціоналу, та дав заклик до загального його укріплення.

Між присутніх роздавано на кожнім вечері багату інформаційну літературу. Крім цього кольпоровано книжки при вході у салю. Кожного дня подавано обширний звіт з попереднього вечера у Reichspost-i, а різнож обговорювано попередню тему в дискусії у »Leogesellschaft«. Цикль викладів появиться незабаром друком — а становить він необхідний засіб кожного свідомого католика супроти теперішнього інтернаціонального походу на все, що католицьке. Тов. Logos, що складається із університетської молоді й т. зв. alte Herren подало віденській суспільності прегарний огляд католицького життя in fieri et in esse. Побажатиби, щоби укр. суспільність мала можливість пережити такі милі хвили в світі ідеї, де правда, краса й дійсність творять одну основу ділання.

У нас існує у Львові рівнож тов. Logos — може воно на взір віденського піднялобися перевести в життя піддану думку — бо серед хмар й тьми, що зусюдів валами надтягають на нашу землю, конечно треба світла і того світла, що сіє усюди зерна правди, котрого ніщо не переможе, бо воно по словам св. Письма »у тьмі світить, і тьма його не обняла« (Йоан I. 5).

Швейцарія

Женева. Привітання Ліги Націй скавтам усього світу. Секретар ліги Націй у Женеві Ерік Дрюмонд надіслав на Jambogee, що відбулося в 1924 р. у Копенгазі таке привітання.

Скавти є братством мирних розвідчиків, а не військових. Але вони мають вести в цілому світі боротьбу, котра не скінчиться ніколи, війну для оборони честі і Закону скавтів.

Ліга Націй є братством Націй цілого світу зєднаних для мирної праці, а не для війни. Закон ліги Націй каже її членам боротися здебільшого проти спільних ворогів людськості — страждання, жорстокости, несправедливости, хоробітешноти.

Закон скавтів каже що всі скавти мають бути братами, що забувають у праці для добра людства їхні незгоди — і це також »Закон Ліги Націй.«

Зі світа

Релігія, „це річ приватна“. Як відноситься соціалдемократія до релігії зазначив виразно »Міжнародний Конгрес пролетарів-вільнодумців у Відні«. Після звіту »Arbeiter-Ztg.« товариш Znayden з горішньої Австрії жалується гірко, »що соціал-демократична партія замало зрозуміння посвячує вільнодумному рухови«. Тут замічає дописувач з »Arbeiter-Ztg.«: »Наведені бесідником приміри доказують що найбільше, що в австрійській провінції є кількох партійних урядовців і мужів довіря, які поняття релігії, як приватної річі, уважають у тому зміслі, що релігійних питань не вільно критикувати прилюдно, і тому боротьбу вільнодумців проти релігії уважають за порушення програми партії«.

Зноваж що розуміють соціал-демократи під поняттям: релігії, як приватної річі, каже слідуюча, принята на Конгресі вільнодумців резолюція: »Релігія буде щойно тоді приватною річю, коли будуть сповнені слідуючі жадання:

- 1) В обличю права є рівні всі горожани і всі горожанські товариства.
- 2) Заяву віроісповідання вільно жадати лиш у публично державних цілях.
- 3) Уміщування релігійних символів є дозволене лиш на будинках, які служать культурним ціллям.
- 4) Церковні і релігійні товариства підлягають законови про товариства.
- 5) Публичні функціонарії урядники не сміють як такі брати офіційально участь в церковних обходах.
- 6) Ніякі дипломатичні зносини з Ватиканом.
- 7) Безвіроісповідна наука в публичних школах; наука релігії є приватною наукою.
- 8) Знесення богословського факультету.
- 9) Обовязкове цивільне супружя, ведення метрик через публичні власти.
- 10) Оподатковання церковного маєтку таке як інших маєтків.
- 11) Знесення церковних днів святочних, як державних днів спочинку.

Наймолодший на світі астроном походить родом з Данії та має всего 16 літ. Академія Наук у Штокгольмі приняла до друку його найновішу працю про уліпшені методи означення позиції звїзд. Цю працю почав він писати в 13-ім році життя під доглядом свого батька, директора обсерваторії в Копенгазі.

Длячого Хінці будують криві улиці? По віруванням Хінців чорт, ходить все прямими дорогами, тому для утруднення йому проходів, будують вони всюди, де тільки можуть, криві улиці. Забувають тільки на це, що передусім самі собі утруднюють ходження улицями а кождому чужинцеві, що приїздить до хінського міста, видаєсь воно лябіринтом, в якому — з огляду на численні закрути — зовсім вже неможливо порушатись сьгоднішньому »смокови« (так називають простодушні Хінці самохід).

Tempora mutantur. В провінції Ohio (північна Америка) один фармер відбув перед 72-ма роками волами дорогу з місцевости Dayton, положеної в Ohio, до Rantoulu в Illinois. Дорога тривала 6 місяців. Тепер цей самий фармер вернув до свого родинного міста вже літаком а ціла подорож заняла йому 3 години дорогого часу.

Робінзон існував. Вправді острів на яким мав перебувати після повісти Daniel-a Defoe (1660—1731) знаний Робінзон Крузое на мапі не існує, але справді існував чоловік, якого пригоди, під видуманою особою описав Defoe. Був це Александер Селькірк, який кілька літ перебував в самоті на відлюднім острові Friotan da Cunka, положенім серед филь південного Атлантика.

Кількість слів, які вимавляє чоловік на протязі свого життя. Один автор зіставив відповідну статистику, в якій доказує, що всьо це, що говорить пересічно кождий чоловік протягом одного дня, можнаби переказати протягом трьох годин, числячи по 100 слів на одну мінуту. Це дало би 36 сторін друку, по 500 слів на кождій стороні. Через тиждень зложивбися в цей спосіб том о 250 сторонах, за рік зложилабися маленька бібліотека в числі 52 томів а по упливі 50 літ числилаби ця бібліотека 2.000 томів! А на це всьо складалабися комбінація переставлення всего трицять кілька букв.

Найбільше на світі місто. Зовсім природно, це Нью-Йорк. Це місто числить 5,000.000 населення, а враз із передмістями 8,400.000. Жие в ньому більше Італійців, як в Римі, більше Ірляндців, як в Дубліні, більше Німців, як у великім, портовім місті Бремі. Десята частина всіх жидів, що існують на світі, жие якраз у Нью-Йорку. Це місто має телефонічне получення з більшим числом міст, як Лондон, Париж, Берлін та Відень разом. Має 1.500 святинь та 2.000 театрів; що 52 секунди приходить якийсь поїзд, що 13 мінут відбуваєсь шлюб, що 10 мінут хрестини, що 12 мінут повстає нова кооперація, а що 51 мінут докінчуєсь новий будинок. День в день прибуває до міста 300.000 людей.

Мешканець маленького острова — в Лондоні. Листар з острова Saint Klicda, положеного серед вод атлантийського Океану, приїхав, по багатьох літах своєї відсутности, на відпустку до свого родинного міста, Лондону. На вид трамваю, почав бідняга утікати, а самоходи впроваджували його в правдиве остовпіння. Немалого клопоту наробив своїм знакомим, які запровадили його до кіноматографу. На вид коний, самоходів, літаків та поїздів, підняв він там страшний крик в страсі, щоб його не потратувано. Один день побуту в родиннім місті так його роздратував, що чим скорше виїхав на свій спокійний острівчик.

Вежа Айфля. В часі свого 35 літнього існування змінила париська вежа Айфля вже третій раз свій одяг. З початку була краски

міди, відтак чеколядової (ця краска була тоді модною) а тепер протягом 40.000 годин, при помочи 30.000 kg. фарби змінила свою краску на золотисту.

Думки Леніна про католицьку Церков. В молодих літах мав Ленін приятеля, який зівстав пізніше католицьким священиком. Цей приятель відвідав Леніна, вже в часі його слабости а зміст своєї розмови з диктатором совітських республік подав в «*Osservatore Romano*».

З висказів Леніна виходить, що хотай він сам аж до фанатизму, був перенятий ідеями комунізму, то все таки умів він також оцінити непереможну силу католицької Церкви.

»Бачиш — говорив Ленін — ціле людство схиляється до комунізму. Однак я думаю, що серед руїн сьгоднішніх інституцій буде й на дальше жити католицька ерархія. В розумній конституції Церкви криється моральна сила католицизму, який вже від двох тисяч літ виходить ціло з посеред усіх світових бур та заверюх. Цей католицизм остане й на дальше непереможним. Сила твоєї Церкви опирається на моральних чинниках а не на терорі. Людство потребує так одної як і другої сили, тому від сьогдня за сто літ буде істнувати одна форма правління (совітська!) і одна релігія — католицька. В цей спосіб будуть зреалізовані і мої і твої ідеали».

Тільки сказав Ленін! І хотай він не вияснив, в який спосіб — по його думці — зможуть погодитися ці дві ідеї — »моралі« і »терору«, — однак знаменна є його віра в силу кат. Церкви, яку навіть такий доктринер, як він, узнав непереможною та незнищимою.

Історія покаже, як довго еще буде покутувати в хоробливих умах сьгоднішнього людства ідея комунізму — та я думаю, що ця моральна сила кат. Церкви, яку так добре відчув Ленін, а яка опирається на заповіді »Любови« та дає кат. Церкві рішачу перевагу над ідеєю комунізму, що ґрунтується виключно на »Терорі« — завдає немало страху та клопоту також усім іншим головним організаторам та пропагаторам комуністичних ідей. Вони на кождім кроці відчувають, що з релігією так скоро не »опораються«, як з режимом якогонебудь державного устрою; — вони предбачують, що ідея »Любови« Христа скорше чи пізніше віднесе перемогу над »штиком!« І тут якраз треба шукати властивої причини їх загатої боротьби проти Христової віри.

Історія покаже, чи скоро вже прийдеться святкувати Христовій Церкві веселий день перемоги — поширення католицької віри на всіх землях совітської України та Росії, як це предсказав Ленін, в цьому однак я певний, що комунізм мусить скапітулювати в порі, коли стрітеться »лицем в лице« з пречудною, незнищимою організацією кат. Церкви.

о. Т. Горникевич.

Програма науки історії видана в р. 1920 польським Міністерством Вироісповідань і Освіти має на стр. 6 і 9 такий розпорядок: »O przesładowaniu unitów. Nie należy opowiadać dziejów unji, wspomieć tylko, że religja unicka zbliżona jest do katolickiej, unicy uznają nad sobą władzę papieża«. (*Program nauki w szkołach powszechnych siedmioklasowych. Historia.* Warszawa, 1920.)

Комунікат в справі ювілейної подорожі до Риму

Львівський український Комітет ювілейної подорожі до Риму на своїм повнім засіданню дня 21. січня 1925. докладно обговорив і основно розважив усі аргументи підношені проти ювілейної подорожі в деяких кругах нашого громадянства, а зосібна також в статтях перемиського »Українського Голосу«, в яких взивається занехати ювілейну подорож і розв'язати Комітет на знак протесту проти Ватикану в справі celibату і в інших церковних справах.

В переведеній дискусії сконстатовано, що Комітет не може входити в оцінку замітів звернених проти Ватикану в справі celibату і в інших справах, бо в кожному разі окрема ювілейна подорож Українців греко католиків галицької провінції не остає в ніякому зв'язку з тими справами, а демонстративне відкликання тої подорожі і розв'язання Комітету не досягнуло б ніякої позитивної цілі, ані не мало б ніяких корисних наслідків. Взагалі всі аргументи підношені проти відбуття окремої української ювілейної подорожі є зовсім нестійні, а навпаки така подорож являється з церковної і національної точки погляду пожаданою і корисною.

На цій основі Комітет вирішив одноголосно не розв'язуватися і стоячи рішучо при своїй первісній постанові уладити з весною намічену ювілейну подорож до Риму.

Подаючи це до відома учасників паломництва і цілого громадянства Комітет заявляє, що є свідомий ваги свого рішення і бере за нього повну відповідальність.

Львів, дня 21. січня 1925.

Львівський український Комітет ювілейної подорожі до Риму.

ПРАВДА

ЛИСТКИ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕННЯ
СВІТОГЛЯДУ

1. число: Математика і релігія

„ПРАВДА“ є серією брошур на теми суспільні, філософійні, релігійні і служить поширенню та поглибленню знання у цих областях.

Листки виходять 10 раз до року, більш менш що місяця і обговорюють у приступно-науковій формі звичайно одну тему.

В передплаті 10 випусків коштує річно 5 зол. —

Адреса Редакції: Львів, Коперника 36.

Замовлення висилати по адресі Редакції.

НОВІСТІ! : Накладом Видавництва ЧСВВ. : **НОВІСТІ!**
в Жовкві, появився друком вип. 1.

„ЗАПИСКИ ЧИНА СВ. ВАСИЛІЯ В.“

Новий орган виходить під редакцією українських ОО. Василіян, при ласкавій співпраці визначних наукових сил. Присвячений науці, історії української Церкви і василіянського Закону, подає статті, матеріяли і жереляні інформації про минуле і сучасне з цих ділянок.

ЗМІСТ вип. 1.

	Сторона
Передмова (о. Й. Скрутень ЧСВВ.)	5

I. СТАТТІ

СВ. ВАСИЛІЙ В. Образ його духової появи. (о. П. Теодорович ЧСВВ.)	11
Кілька духовних пісень із рукописного співаника поч. XIX ст. (Д-р Ярослав Гординський)	38

II. МАТЕРІЯЛИ

Вел. Рутського: Правила для монахів ЧСВВ. (под. о. Гл. Кинах ЧСВВ.)	56
Причинки до актів розпізнання мощів св. Йосафата (под. о. Й. Скрутень ЧСВВ.)	73
„Снуписись“ пліснесько-підгорецького монастиря (под. Й. Скр.)	92
Життєписи Василіян. Виїмки з рукописного збірника митр. Л. Кишки. (под. Й. Скр.)	105

III. MISCELLANEA

Письмо з Ватикану до Протоігумена ОО. Василіян .	131
Довкола намогильного каменя Івана Федорова (Д-р В. Шурат)	132
Рідка памятка по св. Йосафаті (Й. Скр.)	140
Точки до розважання на день св. Йосафата (пвд. Й. Скр.)	143
Рукописний збірник о. П. Шиманського про св. Йосафата (под. Й. Скр.)	145
Василіяни на Жмуді (под. о. В. Толочко)	150

IV. Вібліографія

Вип. 1. обіймає 160 сторін друку великої 8°, і коштує, враз з поштовою пересилкою, в краю і за кордоном: 10 злп.

Редакція міститься у Львові, вул. Жовківська, 36.

Замовлення і гроші слати на адресу:

Видавництво Чина св. Василія В. в Жовкві.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

„ПОСТУП“

ВЕЛИКОГО БАЖАЙТЕ!

ВИДАЄ РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ у ЛЬВОВІ

РІЧНИК V	=====	Березень	=====	1925
ЧИСЛО 3-4	=====	Квітень	=====	

ЗМІСТ:

- Під Кобзареві дні! (ал.)
 Фільософічна система католицьких шкіл (Й. Скрутень)
 Чужі слова в українській мові (Остан Макарушка)
 У весну життя (Р. М. v. Bremscheid)
 Осьмак (Анатоль Бовшівський)
 Таємна сила (К. Küttel)
 Невидимий (Г. К. Честертон)
 Зі студентського життя
 Відозва
 † Володимир Василь Пільтош (Степан Лукань)

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

„ПОСТУП“

Орган присвячений правді і благородній ініціативі
Виходить що місяця (кромі ферій)

.....

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ В Р. 1925.

Цілорічна передплата в краю виносить 5 золотих.

Цілорічна передплата за кордоном виносить:

для Америки і Канади 1·50 долляра;

для Бразилії 15 мільреїсів;

для Чехословаччини 45 корон чеських;

для інших країв вартість 7·50 швайцарських франків.

Краєву передплату посилається на адресу:

Експедиція часопису »ПОСТУП«, Жовква.

Всі закордонні грошові посилки посилається порученим листом по адресі:

Редакція часопису »ПОСТУП«, Львів, ул. Домініканська 11/І.

Як зачет на передплату приймається найменш 1·50 зол. п.

===== В розпродажу часопису не посилається =====

.....

Від Адміністрації

Теперішній випуск завдячує своє припізнення знова спі-
зненню післяплатників.

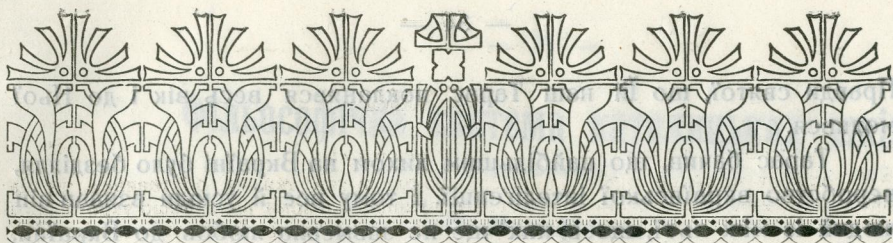
Просимо конечно подати нам до відома, кілька примір-
ників посилати при більших замовленнях; без того поносимо
поважні страти, так доскулюючі при теперішній доріжні.

Невідмовлені з дотеперішного передплачування примір-
ники числяться по пресовим законам, як замовлені і адресати
е зобовязані за них заплатити.

Пригадки (за давнійші зобовязання) ми змушені посилати
з означеним речинцем платні. Річ зрозуміла, що при пері-
одичнім видавництві неможливо інакше, бо воно мусіло би пе-
рестати існувати.

.....

✂ Ціна 3-4 числа: 50 сотиків. ✂

Під Кобзареві дні!

Роботящим рукам,
Роботящим умам
Перелогі орать,
Думать, сіять, не ждять
Г'посіяне жать,
Роботящим рукам.

Так кликав наш безсмертний Кобзар. Великі слова, велика правда міститься в них.

Праця, невсипуща праця це закон Божий, це закон природи!

Така ясна, така здавалосяб зрозуміла правда, а так чогось важко людям прийняти її в серця. На словах, то ще й признаємо, що „тільки праця з недолі нас вирве“, а на ділі стараємося, де тільки можемо й як тільки можемо виминути її, позбутися. Тужимо до легкого, вигідного, бездільного життя, до розкошів життєвих.

Так було здавна, так є й тепер. Тепер іще більше, як колись.

Війна й воєнне лихоліття знищили людство не тільки матеріально, а в ще більшій мірі морально. Війна навчила людей уга-нятися за легкою наживою, не перебіраючи в способах! Чесні ці способи, чи не чесні це для теперішніх людей байдуже, аби тільки понадбати як найбільше засобів до вигідного, бездільного життя.

Бездільне, воєнне життя розбуявило в людях отсю жадобу до краю, до безміри. Навіщо працювати, трудитися, коли можна легко дійти до багатства й почестий, хочби при допоміж обману й ложі.

Сумне воно, тим сумнійше й страшнійше, що такий моральний упадок приходив звичайно тоді, коли народ хилився до упадку. Знаємо це із нашої минувшини й із минувшини інших народів.

І треба було тоді аж нової, живої, могутньої ідеї, щоб пірвала за собою все, що ще здорове, й при їх допоміж відродила світ.

Так, коли до стрижня перегнилий Рим, володар усього тодішнього культурного світа падав, християнство, високі християнські ідеї, вирятували народ від загибелі, „цілющою й живучою водою“

Правди святої, що їй наш Тарас поклонявся весь вік і до Ньї молився.

Тарас бачив, що найбільшим лихом на Україні було безділля, неробство української інтелігенції. І тому все й усюди взивав він людей із між ньї, що в них ще не завмерла любов до України, до праці для рідного народу.

І до Тебе, українська Молоде, кличе наш Кобзар горі наведеними словами, щоб ти не цуралася праці.

І до Тебе, Надіє, Будучого народу нашого!

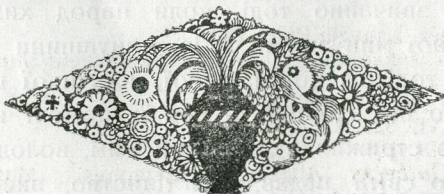
Не марнуй часу на розкоші житеві, а навіть на мрії про розкоші, а полюби працю щиро, всім серцем, — а певно найдеш у ній насолоду й роскіш життя...

Маєш на очах живий примір. Німецький народ під ударами світової війни упав був, всі думали, що вже йому не встати. А ось ще не минуло десять літ по війні, а він знову піднімається й світ починає з ним числитися, — а підноситься не оружям, тільки — працею, пильною, муравлиною працею.

Бо так уже мудро Боже Провидіння владило цей світ, що тільки роботящим рукам і роботящим умам, що орють перелogi, думають, сіють, не ждуть, аж хтось за них зробить, тільки їм жать посіяне. Правда, буває так, а в теперішних часах було багато таких, що не сіяли, не орали, а збирали, та щож на наших очах їх надбання розприскується, як миляна банька. Вони легко набули й легкодушно тратили набуте, бо думали, що все так легко їм приходитиме. Та змінилися часи й вони осталися нізчим. Лихо! Легко набуте, легко пішло, а робити не хочеться. Хтож важкою працею здобув майно, цей береже його, бо знає ціну праці й має цю насолоду, що чесно доробився. А як і недоля побе, то він уміє засукувати наново рукави й узятися наново до праці.

Тож, Молоде наша, в Тарасові дні вбий собі в пам'ять горі наведені слова нашого найбільшого Кобзаря, золотими, нестертими буквами випиши собі їх у серцях Твоїх і держися їх усе життя твое для добра Твогого власного й для добра народу Твогого.

Тільки роботящим рукам і умам жать посіяне. — ал.

Філософічна система католицьких шкіл

(Продовження)

II. Метафізика

A. Метафізика загальна або онтологія.

З черги приходить тепер метафізика. »Феноменізм, каже Mercier¹, Hume'a, позитивізм Stuart'a Mill'a, Comte'a, Littré'a і Taine'a, критицизм Канта, розтягнули над умовою атмосферою нашого часу пересуд-упередження, що метафізика це не наука, тому що не має жадного предмету. »Тільки це, що підпадає під змисли можна пізнати« — балакають вони. »За про це надзмісловне, якщо прийметься, що воно існує, не цікавить людського духа«. Такий ворожий метафізиці дух повівав мало що не до наших днів. Знеславлена — лежала вона на боці і ніхто не важився зблизитися до неї, бо мовляв, що це трійлива і мрійна абстракція.

Зворот до неї розпочався останніми часами². Замітне це, що навіть вороги християнського світогляду завертають до давних традицій, коли то метафізику уважали за першу філософію. Згадаю бодай отсі голосні імена: О. Külpe³, С. Joel⁴, R. Eucken⁵, W. Wundt⁶ і інші⁷. Йі зовсім слушно завертають до метафізики. Чейже, залишаючи на боці інші причини, сама наука критики про об'єктивність, про здоровий реалізм переконує нас, що метафізика має основу бути й існувати. Вона ж наука про всебуття. Бо й що ж реальніше як не всесвіт, як не ества, котрі стоять поза цим світом? Прецінь це всьо підпадає під предмет метафізики. Та не тільки це. Хто ж, спитаймо далі, слідить, пояснює і усталоє віковічні, найвисші й абсолютні права думки і чину, світа фізичного і морального, ставання і зникання, як не метафізика? Йі саме ці дві причини ставлять метафізику понад усі науки, підносять її до ряду першої науки, першої філософії, бо вона зглиблює перші, підставні поняття, вона дає іншим галузям знання їх перші принципи.

Предметом метафізики не є це або те, але всьо, що опісля поділене стає предметом окремих наук. Основні поняття, котрі заісновують і приймаються при всіх науках, а навіть і в щоденній бесіді, докладно обговорює метафізика. Ці основні поняття не дадуть звестися до жадних інших, бо на ділі вони самі перші і через них усьо мусить переходити, щоби дійти до розумового пізнання. Ніщо без них не поясниться, ніщо не має сили і значіння, якщо їх відкинеться. Цього рода поняття є: щось, річ, одно, суть, самовсобень і т. д.

Крім цього сказав я, що метафізика дає іншим галузям знання їх перші принципи. Аджеж знаємо, що абсурдом є наука, котра не спирається на деяких, недоказуваних собою, основах. Щоб отже пооди-

¹ Métaph. génér. Louvain Paris 1905. 11.

² Цєю темою займається P. Wust, Die Auferstehung der Metaphysik. Leipzig 1920.

³ Gl. Phil. Jahrb. XXIX. 355.

⁴ Там же, XXVII 323, 326.

⁵ Там же, XXIX. 113.

⁶ Gl. Dr C. Gutberlet. Allgemeine Metaphysik. Munster 1897. 11. Пор. також статтю в Stimmen der Zeit. С. 412.

⁷ Gl. Stimmen der Zeit. С. 254.

нокі науки мали трівку підставу, метафізика підсуває їм засади, котрі є абсолютної певности й очевидности і на яких оперта дана наука може сміло ставляти свою будівлю, будучи певною, що основи дані їй метафізикою не заведуть, якщо тільки вона сама берегтиме себе в своїй роботі. Сюди належать тзв. в філософії перші принципи: тотожності, противорічності, достаточної причини, причиновости і т. д.

Слід притім і це зазначити, що пересадне цінення і узгляднювання метафізики нищить об'єктивність та реальність і замість удержати людський ум на верхах поміркованого реалізму, спихає його в бік крайного ідеалізму. Тому слушно завважують К. Гутберлет¹ і М. Моравський², що метафізика повинна теж рахуватись і з досвідом і не може бути ні зовсім апіористичною, ні зовсім апостеріористичною. В противнім випадку вона не вивязувалася зі своєї знеслої цілі і не осягалаб для себе загальнолюдського довіря.

Метафізика, що займається найзагальнішими поняттями, котрі є спільні всім річам, називається загальною, також називають її, від часу німецького філософа Вольфа, онтологією. Метафізика, яка узгляднює лише деякі області, в їх найвисших чертах, зовється спеціальною. Говоритимемо найперше про загальну, про онтологію, як це обговорюється в католицькій філософії.

Онтологія займається не тільки буттям самим в собі і його найзагальнішими прикметами, але також розказує про найвисші поняття трансцендентальні, про найвисші родові поняття, про найзагальніші принципи, які будь тісно лучаться з буттям, будьто з него випливають. До цих найвисших абстрактних понять та до засад, що спираються на тих поняттях, онтологія зводить все, що існує і що може заіснувати, зводить усі річі неначе до їх останніх принципів. Відси то кажуть, що онтологія це шпиль філософії, це передусім вершок метафізики.

Коли хочемо подрібно розложити весь научний предмет онтології, то матимемо ось які головні розділи: 1. Про буття взагалі; 2. Про найвисші роди буття і 3. Про конечність буття.

1. Тези про буття взагалі найкраще показують нам силу людського ума і його спосібність звестися навіть у найвисший світ абстракції. І справді, це край усіх наук — ці квестії про буття. Ось як переводить тут свої докази католицька система.

Перш усього загально розглядається буття. Оглядається його, сказати, ще не зовсім відслонене, наче прикрите серпанком, а саме, розбирається поняття буття само в собі, без огляду на його зміст, на його предметовість. Після такого розбору видиться, що буття взагалі це правдиве щось, під яке дадуться підтягнути всі річі і в чім та задля чого всі вони схожі і до себе подібні. Але не булоби розумового вдоволення, якщо розум не проникнувби ще глибше і не прослідив таки самогож змісту і неначе самого внутрішнього складу буття. По тій причині наступають зараз розв'язки, оперті на логічних зв'язках із попередніми правдами, що це найзагальніше щось є лиш одно, що своїм змістом воно найвузше, цебто з усього мислимого воно найбільш просте і незложене, хоч одночасно його розтяглість найбільша, бо ним все іменується, доказується, що його внутрішній склад, це

¹ Op. cit., 11.

² Op. cit., 345.

ніщо ріжне, ніщо віддільне від тихже річий, які існують у всесвіті. Відси йде, що тзв. онтологічна сутність річи є цією самою, що й реальна, дійсна сутність. Тож загалом заісткування (здетермінування) реальної річи не відбувається при допомозі додавання чого небудь реального, але через просте обмеження найзагальнішого буття до конкретного. Однак поглядаючи по вселенній бачиться, що не все є однаково буттям. Проте онтологія слідить, наскільки буття всіх річий відповідає однаково або неоднаково тому самому поняттю буття і відповідає, що в жадній річи це найзагальніше буття не є зреалізоване тотожно (*univoce*), але й не зовсім ріжно (*aequivose*), начеб воно зовсім не приставало до річий, бо в дійсности воно знаходиться в них аналогічно, це є по части так само, а по части інакше.

(Дальше буде)

Й. Скрутень.

Чужі слова в українській мові

Мова є живим організмом, бо вона живе в устах людей. І так само, як все живе заєдно змінюється і ні хвилини стояти не може, змінюється й людська мова. Мова отже не є чимсь ествующим поза чоловіком, тільки живе у ньому і разом з ним, тож і підлягає змінам так само, як чоловік, як і цілий народ.

Приглядаючися життю народа у дану хвилю, бачимо у ньому ріжнотні елементи: старе переплетене з новим. Неодно старе удержується силою традиції, консерватизму, інколи навіть повагою святости, а нове втирається впливом культури, блеском свіжости або почуванням його необхідности. І так прим. Китайці ще до недавня заплітали своє волосся в коси, а рівночасно не цуралися залізниць і телеграфів. Ба й у нас найдеться ще багато прастарих забобонів і звичаїв побіч поглядів і поведінок та уладжень культурних. Сягає це так далеко, що мабуть не найдеться ні один образований чоловік, який, застановившись основно над своїм світоглядом, не приловивби себе на тому, що у його світогляді багато старого, давнього, часто й безвартісного та невірного, є злучене з новим.

Ця душевна проява відзеркалюється пречудно в людській мові. Її поверхня є також сорокач як людське життя: на ній бачимо дуже старі елементи побіч зовсім нових, прастарі слова і форми живуть собі спокійно на рівні зі словами і формами новими. І дивним дивом неодно слово або форма нова живе у мові недовго, як нераз недовго живе на світі новонароджена дитина, а старе старезне слово живе цілі тисячліття і здається не зможе його усунути з мови ніяка людська сила. І так прим. ще недавно уживано у нас слова справоздання; на його місце увійшло потім слово звіт, а сьогодні кращим видається слово звідомлення. На місце слів грязь, чувство, середник і т. д. вступили слова зміст, почування, орудник і т. д. Зате старі вирази на означення родинних звязків (отець, мати, син, сестра, брат), домашніх звірят (віл, вівця), господарських знарядів (плуг), частий тіла (око, ухо),

не тільки зберігаються, але часто задержують навіть свої давні форми, як руки (давна двійна форма, пор. цілую руки), нозі, очі, уші. Ми ще довго співатимемо во здоровіє, во спасеніє многая літа, й не думаючи про те, що слово многая має стару зложену прикметникову відміну і що слова во здоровіє, во спасеніє є староцерковні.

Геологія учить, що на поверхні землі являються декуди дуже старі поклади побіч найранших: те саме є й з мовою. І з тим треба погодитися; тому дуже нерозважно поступають ті завзяті пуристи мови, які очищують мову від мнимо перестарілих слів і форм, а вже з особливим завзяттям радіби викинути з неї чужі слова. Саме про ті чужі слова будеться тут говорити.

Чужі слова є в кожній мові, є вони й в нашій. Як у всіх проявах і царинах людського життя та його устрою стрічаємо побіч свого, питомого чуже присвоєне, так само є й в мові: крім своїх рідних слів маємо у ній також чужі слова. І кожда мова має їх багато. Про те можемо перекоонатися з дотичних слівників. Німці мають доси кілька видань різних редакцій Fremdwörterbuch-ів, а польський Слівник чужих слів Арцта-Улашина обіймає у VI. виданню 22 тисячі чужих виразів на 1167 сторонах формату шіснацятки у два стовпці.

Українці не мають ще свого Слівника чужих слів.

22 тисячі чужих слів у мові! То якак кількість тоді паде на свої, рідні, питомі слова? А як прийняти, що пересічний образований чоловік послугується взагалі не більше, як трьома-чотирма тисячами слів, то спитатиби треба, скільки з них є своїх, а скільки чужих. Чи не половина?

Возьміть сьогодні до рук який небудь часопис: німецький, український, російський, польський, а стрінетесь там при читанню першої ліпшої поважнішої статті з множеством чужих виразів, бо, як відомо, публіцисти уживають дуже радо, іноді аж до пересади, чужинецьких слів¹. А щоденне читання часописів, писаних такою пестрою мовою, має свій некорисний вплив на читачів; бож лекше і вигідніше є ужити готового чужого виразу, а то навіть і звороту, ніж потрудитися над вишукуванням відповідного слова.

Возьміть дальше якунебудь наукову книжку: медичну, технічну, правничу, богословську, філософічну, а знайдете, що кожда наукова термінологія є бодай через половину чужа. Томуто особливо як який молодий «учений» напише нам «наукову» розвідку, то та його розвідка аж кишить звичайно від чужих термінів².

¹ Кільканацять літ тому назад передовиці «Діла» були писані майже через половину самими чужими словами. Тодішньому молодому редакторови здавалося, що він отсим підносить річеву вартість своїх політичних статей!

² Задля відстрашуючого приміру наведу тільки три речення з розвідки Яр. Цурковський «Елементологія» в журналі, «Наука і письменство», I. книжка стор 11: «Ілущи паралельно з відвортно напрямною тенденцією обективізаці, функції відчуття, в дальшому своєму доосередному прямуванню доходять до обектосфери, де лучаться безпосередно з функціями вичування. Ті останні йдуть паралельно зі субективізаційним ілюстративом, де й злучуються остаточними функціями вичуття, що зновуж йдуть паралельно з обективізаційним імперативом.» А трохи дльше ще «краще й яснійше:» «Відмінно від доосередного прямування, він себто цей процес результує специфічну субективізацію індівідуума, зісубективізувавши або усубективізуючи в субектосфері зобективовуване зглядно зобективизоване.»

Без чужих слів ніяка мова, а вже іменно наукова термінологія обійтися не може, але в уживанню їх треба держатись міри: уживати їх тільки тоді, коли на дані поняття нема своїх влучних виразів. Тому «вживай, да міру знай,» як каже пословиця. Чужі слова входять у мову різними дорогами: то завдяки торговельним зносинам зі сусідами то завдяки чужим культурним впливам на церковній і світській області, то переймаючи від чужинців ремесла.

Наша українська мова дістала в спадщині досить значну кількість чужих слів вже від своєї прабабки, старославянської мови. Є це слова переважно старогерманського (готського) походження, бо Праславяни довго сусідували з готськими племенами і тому переняли від них багато виразів на означування самих важніший понять з домашнього і рільного господарства та зачатків суспільного устрою¹.

З часом набралось тих позичок від чужинців дуже много і одні з них зберегли свою нетикану чужу форму, інші же прийняли український вид до тої степені, що тільки лінгвіст знає про їх чуже походження.

Раз при читанню Шевченкової «Хустини» поставив ученик VII. гімназійної класи питання: «Прошу п. професора, Шевченко пише: «Сурми й труби вигравали.» Мені здається, що тільки сурма є гарне українське слово, а слово труба чуже. От у німецькім є Trompete, а в польськім trąba.»

Та ось цей ученик здивувався немало, почувши від професора, що й слово сурма, яке йому видавалося так суто-українським, не є наше питоме, але татарське. А труба і з нею гуцульська трембіта походять від старогорішньонімецького trumba.

Так само дивується не один, як сказати, що слово самовар є рівнож татарського походження. Наші предки навчилися від Татар пити чай і розуміється переняли zarazом від них і начиння до варення чаю, що в татарській мові зветься санабор, а в кальмуцькій санамур². Слово санабар зукраїнізували наші батьки на самовар, а від нас перейшло це слово живцем і до польської мови, зберігаючи до нині свою позірно питому українську сторону³.

Рівнож нікому на гадку не впаде, що слово хміль, не є наше, а фінського походження, жентиця румунського, бумага, карий, майдан турецького, брила литовського, бербениця мадярського, забобон болгарського, коляда латинського, сорок, олива, олій грецького і т. д.

Та зукраїнізовані слова не разять вже нашого уха, зате диковинним виглядає уживання без потреби чужих слів у їх первісній формі. Нам ніяк не можна погодитися з уживанням слова штанд, пункт замість нашого становище, точка, погляд, масштаб замість нашого мірило, міра, аблегер зам. розмножник, абсцес зам. боляк, абшлюс зам. замкнення рахунку; закінчення, абшит зам. звільнення, фахман зам. заводовець, знавець. На такі чужі вирази знайдуться

¹ Гляди мою статтю: «Праславянська мова при кінці.

² Гляди Fr. Miklosich Etymol. Wörterbuch der slav. Sprachen, стор. 287.

³ По вимогам польського словотвору це слово повинноби у Поляків звучати не самовар, але samowarz, отже кінчиться на -arz, як lekarz, komisarz, stolarz, і т. д.

все у рідній мові вирази питомі, що далеко влучніше й більш зрозуміло віддають значіння дотичних понять¹.

А колиж булоби все таки порадним уживати чужих слів? На те відповісти можна коротко: Коли без них ніяк обійтися не можна.

Є це конечно передусім в науці, бо основу наукових термінологій становлять грецькі і латинські слова. Наукові розправи і твори писано ще до початку XIX. століття по латині, а богословські науки викладають ще й сьогодні переважно у латинській мові. Доки проте наукові пляни для образования молоді у середніх школах будуть уможливлювати образованием людям зрозуміння уживаних дотепер наукових термінологій, доти уживати їх треба. Якже з наукових плянів гімназійних усунуть зовсім навчання греки і латини, тоді з конечности дотеперішні наукові термінології страять багато грецьких і латинських виразів на користь термінів питомих. І так в медицині місце виразу остеологія займе слово наука про кости, дентиста заступить зубний лікар, а може зубар, в судах не буде вже процесів, тільки справи, спори, архітектура буде будівництвом, штука (= Stück) мистецтвом і т. д. Вже нині бачимо деякий нахил у цьому напрямі. Проф. Степан Рудницький видав не географію України, але Основи землезнання України². Є там Донецький і Донський низ, а не басейн, ростинний світ (ліпше булоби рістня), звіринний світ, а не фльора, фавна, але попри це, є у цій книжці ще ціле множество чужих слів, які так легко можнаби заступити своїми: горизонтальний — поземий, пологий, ера — доба, територія — область, акумуляція — нагромадження і много много інших.

Ще багато часу мине, заки наукові розправи стануть вільні від надміру чужих виразів. Не так то легко зірвати з традицією! Але труд у цьому напрямі є все дуже успішний і вдячний. Пригадаю приміром недавний час, коли в нашій галицько-українській армії показалася потреба своєї військової термінології. І як скоро знайшлися такі влучні терміни, як старшина зам. офіцер, четар зам. лейтенант, розвідчик, десятник, булавний, генеральна булава (= Generalstab). І як мило було навіязати до нашої козацької давнини, до наших сотень, куренів, осавулів, отаманів, пушкарів, обозів і т. д. і т. д.

Як що справді неможливо віддати влучне значіння якого то поняття своїм виразом, а маємо на те чужий вираз, що вже має в нашій мові право горожанства, то розуміється ліпше є тоді ужити того чужого виразу. От у цій розвідці ужив я слова пурист. Волівби я замість нього ужити свого виразу. Та нема такого. А утворити світ вираз від дієсловного пня чисти зглядно чист

¹ В австрійській військовій термінології було багато французьких виразів, бо австрійську армію устроено на лад, заведений, у Франції Наполеоном. Щойно у послідній світовій війні Австрійці з антагонізму до своїх ворогів французів стали викидати французькі слова з військової термінології: і так зам. *offene ordre* прийшов *offener Befehl*, *ordre de bataille* — *Gefechtsbefehl* і т. і.

² Все таки на тійже самій, заголовній стороні читаємо трохи низше: Фізична географія України. Значиться: землезнання це 1) географія і 2) антропология.

при допомогі наростків, уживаних у иншій мові для назв діячів, показується саме тут дуже незручно. Вийшлиби такі слова, як чисти-тель, чист-ець, чист-ій, чист-ар, чист-ун і тим подібні, що звучать неміло. Не менше щасливим на вираження того поняття булоби також слово, утворене від якогось иншого пня. Тому й лишив я слово пурист.

Хто хоче занадто чистити мову, цей може легко осмішитися, як осмішувалися німецькі пуристи мови у XVIII. століттю, що радили вживати зам. Nase слова Löschhorn тільки тому, що Nase походить від латинського nasus. Так само осмішивсяби у нас той, що упрямо радивби називати краватку перевязчиком, цвікер нанісником, парасоль дощівником, калюші болотниками, маншети рукавами і т. д.

Замість завзято чистити мову, пораднійше булоби уважати, щоби чужі слова, які вже мусять бути у нашій мові, не мали в собі нічого противного українській слівні і відміні. І от коли ми вже маємо чуже слово лист, так уважаймо, щоби слова, утворені від нього, звучали справді по українськи. Тож німецьке Briefträger повинно бути у нас листар, а вже від біди листонос, тільки не дивоглядне листонош; польське listonosz. Німецьке Kaminfeger може звучати у нас тільки комин-ар, а не коміняр (польс. kominiarz). Так само каварня, а не кавярня, доптак, а не дептак, генерал, а не енерал, фонд, а не фундуш, поет, артист, митрополит, а не поета, артиста, митрополита у 1. відмінку, граматика, програма, кербер (не цербер), а навіть ліпше булоби лікей замість ліцей. і розуміється келія, а не страшне целя, як на жаль загально у нас говорять.

Під кінець згадаю ще, що німецьке окінчення — ung (пор. слова Rechnung, Gattung) має у нашій мові вид — унок (рахунок, гатунок). Це окінчення стали ми додавати опісля й до таких пнів, що є нашими, рідними і в той спосіб творити такі слова, як почастунок, корчунок, подарунок, поцілунок.

Український народ не почуває на жаль для своєї мови відповідної пошани і любови та не знає її ціни. А вжеж коли Шевченко поставив на сторожі коло нещасних земляків своїх слово, то він знав силу цього рідного слова, яке навіть серед найприкрийших злиднів зберігає народ для його світлої майбутности. Чужинці любуються красою і милозвучністю нашої мови, а ми з таким легким серцем занечищуємо її звичайно без потреби множенням чужих слів, а навіть і відміну слів нагинаємо інколи на чужий лад¹.

Про те можнаби писати ще много, та покищо хай отця коротенька розвідка буде бодай для нашої молоді й осторогою й вказівкою для правильного вживання нашої прегарної мови.

Остан Макарушка.

¹ Від якогось часу стали у нас у Галичині інтелігентні особи (не селяни!) відміняти на польський лад дієслово пізнати: ти пізнаєш, він пізнаєш, ми пізнаємо, ви пізнаєте. Це чистий дивогляд! Бо в теперішности це дієслово в однині має форми з наголосом на останнім складі з кінця: пізнаю, -єш, -є, а в множині в 1 і 2 ос. на передпопсльднім: пізнаємо, -єте в 3 особі знову на пспльднім: пізнають, а форми бщдщности ріжняється від теперішности тільки наголосом: пізнаю, -аєш, -ає, аємо, -аєте, -ають.

P. M. v. Bremscheid.

У весну життя

2. лист до молодого Приятеля.

Може часом почуєш Друже, від якого лехкодуха, що релігія немає великого значіння; головна річ, мовчав, у тому, щоб у всьому дати собі раду, щоб бути вдалим у своєму ремеслі, чи уряді та тим чином покласти підвалину під будівлю свого щастя. І ми теж дуже високо цінімо справність у земському званню і тільки гарячо побажатиби, щоби кождий молодець поважно подбав за неї. Та мимо того уважаємо релігію не підрядною, а головною річю, яка кождій людині необхідно потрібна до щастя. Того самого погляду, на цю річ був і той муж із шляхотного роду, що то на своєму гробі на *Campo santo* у Римі велів на пам'ятнику помістити напись: *Nobilitas ornat, Religio evehit*. Шляхотство украшує, а релігія підносить. Слушно сказав цей муж! Наша св. релігія є для Тебе так великим добродійством, що за нього годі тобі як слід віддячитись Господеві!

Наша св. релігія є перш усього для Тебе, мій Друже, небесним світлом. Світло то дорогоцінний дар, яким нас, людей, обдарив Сотворитель. Сонце, світло дає нам змогу оглядати чаруючу гру красок у цвіток, велич краси зелених нив та хвилюючого плоду піль, одним словом: велич природи. Світло вказує мандрівникови напрям, у якому є ціль його мандрівки, вказує йому дорогу, к трюю мусить йти та бездоріжжя й пропасти, що їх мусить він оминати. Без світла попадалиби ми що хвилі в усякі пригоди, натраплялиби на всякі труднощі. Тому можемо тільки подякувати Всевишньому за те, що к лись вирік творче слово: »Нехай буде світло!«

І свята наша віра є для нас теж надприродним світлом, небесним сві-

тлом нашого духа й серця. Обильним промінням освітлює вона ціле наше життя. І в тому то світлі пізнаємо Бога у цілій Його безконечній величі й святости, як також у Його безконечній люб ви та милосердю. У тому то світлі пізнаємо свою власну гідність людини й християнина, гідність Божого дитинства, що до нього піднесла нас ласка св. Духа. У тому світлі віри все для нас ясне та зрозуміле: і наше призначення, і наша мета, як також і ця права дорога, що до неї нас веде, і ті бездорожжя, які моглиби нас повести блудними манівцями, всі тайни нашого життя, смерть і вічність. Так як світло сонця спричиняє, що не тільки його самого бачимо, але й інші ще предмети, що їх воно освічує так також і світло віри; воно не тільки показує небесні річі, але і земські у їхній властивій вартості та значінню. Справедливо говорить Божеств. Спаситель: »Хто йде слідом за мною, не хедитиме в темряві, а матиме світло життя.« (Ів. 8. 12). А хто вибрався у мандрівку життя без віри, той наче сліпець шукає дороги в темряві: і хочби не знав як багато говорив він про світло та поступ, то у питаннях про найважніші справи своєї душі, блудить він у темряві сумніву й непевности.

Наша св. релігія є для Тебе ще й Божою силою. Світло є вправді великим добродійством, та воно само не вистарчає; ми потребуємо ще сили. Бо що pomoже мандрівникови і найясніше світло, якщо він лежить безсильний та безпомічний серед дороги і не може й двох, трьох кроків зробити вперед?

Наша душа потребує теж крім світла, ще й сили, щоби за її по-

мічу держатись осторонь гріха або від нього увільнитися, сили, яка подалаби її змогу щиро й витре-вало стреміти до чесноти та совісно сповняти заєдно свої обов'язки. Не вистарчає тут й найясніше пізнання; із ним злучитись мусить ще й могутня сила. А її осягаємо через св. віру, і то тоді, якщо у нас є добра воля і як її супроводжає молитва, якщо зі святим голодом душі вслухуємося у Боже слово і як часто та гідно приймаємо св. Тайни. »Евангеліє — то сила Бога на спасення кожному віруючому.« (Римл. I. 16).

Оцю Божу силу досвідчило на собі вже много мільонів людей всіх часів. Ти може читав або чув про св. мученика Кипріяна, єпископа Картагіни. Ще перед своїм наверненням до Христової віри був він одним із найбільше славних, розумних та освітених мужів поганського, римського світа. Але мимо своєї слави й освіти, був він так дуже відданий різнородним хибам та лихим наклонам, що прямо неможливою річю уважав увільнитися від них. Однак, як християнин, став він скоро великим святим і радо віддав своє життя за Христа. А прочитай собі, Друже, як то він описує цю переміну, яку заподіяло в його душі християнство: »Я був так дуже опутаний множеством різних хиб, що годі було вже, здавалось мені, увільнитися від них. Тож, не маючи виглядів на поправу, я цілковито віддався був своїм давнім звичкам, погодився з ними, як колиби мали вони вже в мені право горожанства. Але як тільки вода відродження змила гріхи мого минулого життя, тоді з неба сплило в грудь мою погідне, чисте світло. Сталося чудо; мій хиткий дух набрав сили; те що було замкнене, отворилось, темрява прояснилася і з'явилася сила до діла, до якого передше годі було братися; тепер можна було виконати те, що пе-

редше вважалось неможливим до виконання«, (Ad Donat ep. I.). Ось Божа сила, ось знання справжнього християнства! Чи ж не почуває цей сили в собі не один християнин, що то серед найтяжших відносин, серед найбільше небезпечних спокус ні на волос не сходить із правої дороги, що то цілими літами охотно й радо поносить жертви для своїх найблизших або через довгі літа двигав свій тяжкий хрест, у терпеливім відданню Божій волі? А що ж є тією одинокою силою, що ділає людину спосібною до цього, як не св. віра? Філософія та й сама природна етика зовсім ще не вистарчають людині, коли вона найдеться серед тяжких життєвих відносин, серед найтяжших спокус. Мотиви, які подає філософія та природна етика, розпливаються тоді так безсилно, як розпливається на сонці оцей поважний на око бовван зі снігу, що вкінці зникає, полишивши по собі тільки калюжу брудної води.

Наша св. релігія є вкінці й нашим супокоем. Мир! супокій! — що за солодкі слова! що за величезне добро! Коли після довголітньої війни запанує вкінці мир, тоді цілу країну перебігає дрож радості, тоді всі, молоді й старі, лущаються до спільного, радісного імну подяки. Тож, так само, як народ почувається щасливим ізза миру, так і кожне поодиноке серце людини, якщо царює в ньому супокій, тоді подібне воно до цього чаруючого красою, супокійного озера, що в його тихому плесі відзеркалюється чудове, погідне небо, ласкаве сонце, гарна блакить небозводу та малі, кучеряві хмарки. Тільки через супокій сонця почувається людина щасливою!

А цей супокій подає нам, оскільки це можливе, на цій долині сліз і боротьби, наша св. релігія. І тому саме, що наука Христа приносить нам мир душі, вже старозавітний пророк предсказав був Спасителя як князя миру, тому то й при Його

рождестві заповіли людям ангели мир. І Він сам обіцює мир своїм ученикам, як нагороду за те, що приймуть та виконуватимуть Його науку: «Мир оставляю вам, мій мир даю вам, не як світ дає, я даю вам (Ів. 14, 27). «Прийдіть до мене всі томлені й обтяжені, а я успокою вас. Візьміть моє ярмо на себе і навчіться від мене, бо я лагідний і покірного серця, а знайдете супокій для ваших душ». (Мт. 11, 28–29)

Бо й щож справді, як не релігія Христа Спасителя подає нам цей мир із Господом Богом, підносить нас до Нього, ділає дітьми Його та спонукує любити Його, як Вітця, служити Йому радо, як на вірних дітей пристало? Бо й щож справді, як не релігія Христа-Спасителя подає нам мир із ближніми, навчаючи нас, як то ми маємо зустрічати з любов'ю та радістю свого брата, як йому творити добро, як терпеливо потурати його немочі та не-совершенності? О, як дуже сильні окови єдності сповувалиби нас усіх, наколиби ми мали в собі більше Христового духа, та совісно жили по Його наущі! Бо й щож справді, як не релігія Христа Спасителя подає нам найпевніший мир із нами самими, спонукуючи нас поконувати в собі свої лихі нахили та пристрасти? А без тієї боротьби не може бути справжнього постійного миру. Бо як серцем заволодіють непогамовані пристрасти, тоді воно подібне до того моря, що його хвилями кидає шалена буря. Так отже наша релігія та вірність для Бога, подає нам супокій та мир!

і на оборот: без релігії нема справжнього миру. Тому, що Бог, як Сотворитель, є жерелом усякої щасливості, а людина створена для Нього, то тратить своє щастя кожний, хто відвертається від Бога і нічого про Нього не хоче знати. Ця людина стверджує правдивість слів св. Августина: «Несупокійне наше серце, доки не спічне в Тобі, о Боже!»

Безрелігійна людина подібна до риби, що її витягнуто з води; вона неспокійна, кидається, корчиться, хочби подавано їй не знати яку добірну поживу; вона тужить до свого середовища, до води, бо тільки там вона щаслива своїм життям. Таке саме діється і з людиною, що віддаляється від Бога. Звідси то не рідко явище, що й славні мужі, наділені великими земськими добрими та високою світлістю, почуваються дуже часто нещасливими та в своїх промовах і листах явно висказують своє невдоволення з життя. Навіть так славний Göthe, який по людським поняттям, проживав у найщасливіших умовах, признає у своїх розмовах із Еккерманом, що на протязі 75-ти літ свого життя, не багато начислив щасливих днів, і що йому ціле життя являється немовби безустанним коченням тяжкого камення. А як цілковито відмінним звуком звучить признання св. ап. народів Павла, який на склоні свого життя, життя повного праці і переслідування, радісно кличе: «Боротьбою доброю я борюся, дорогу скінчив, віру зберіг. На останок готовиться мені вінець правди.» (ІІ. Тимот. 4, 7).

Тож і Ти, мій молодий приятелю, збережи для свого щастя св. віру; совісно виконуй її заповіді, що їх вона кладе перед Тебе; вчини її нормою та дороговказом Твого життя. Тоді стане вона Тобі добродійним світлом і могутнім забором серед оцих небезпечних, бурливих хвиль земського життя. А тоді й до Тебе теж сказані будуть слова, якими Божественний Спаситель кінчить свою нагірню проповідь: «Кожний, хто слухає цих моїх слів і чинить їх, уподобиться мудрому мужеві, що збудував свій дім на скалі. І пішов дощ і прибули ріки і повіяли вітри і вдарили на той дім і не упав, бо був на скалі оснований» (Мт. 7, 24–25).

З німецького: П. Дзедзиг.

Анатоль Бовшівськи

Осьмак

(Тітці Романі)

— »Хто там?«

Пані Стельмахівська відчинила двері до сінній і глянула в їх темніть.

— »А, то ви!«

Вона подивилася ще раз на стоячу в шапці та плащі з шубовим ковніром статъ, та зробила рух, наче хотіла вертатися. Вкінці поступила в напрямі хатніх дверей.

Відчинила одним замахом двері. За дверима тягнулися вузькі сходи в глиб кухні, темної та без вікон, а звідси йшли двері, а радше одвірки до світлиці.

Непевним кроком ступала статъ на сходи і пішла до світла.

— »Цілую ручки, — Добрий вечір, панно Андзю!«

Студент осьмої класи, Только Курденко поклонився господині, у котрої станціонував, і її дочці.

Він уже перед дверима в сінях думав, як то йти до хати незаплаченої ще за лютий і йому стало соромно... — Десятого сьогодні — майнула в його думка — а я ще ні сотика не дав. Знова треба бути довжником...

Третий місяць мешкав Курденко у пані Стельмахівської. Батька у його не було, мати бідила страшенно, а він удержувався сам, навчаючися за інструктора до тупоголових штабаків і ходив кільметрами, аж за рогачку за 15 золотих у місяць. Лекцій у нього було чотири, але хоч як щадив він — не вистарчало. То черевики, то хата, то харч і гроші розпливалися. У пані Стельмахівської мешкав без харчу, спав на старій канапі у вохкій світлиці, де ще спало четверо: сама господиня, її дочка і два сини, Юзьо і Маріян. За це платив двайцять золотих. На обід ходив до академічної кухні, підвечіркував на лекції, а вечері і снідання не їв зовсім. Давнійше ставало ще на »чайок«, але ось від половини січня трудно було роздобути гроші й на обід і він обходився без сніданку.

— Ігі — сказав собі — хіба не досить два рази на день їсти? — І нераз сидів на годинах аж блідий, хіба, що якась товариська душа милосердилася над ним і давала кусок другого сніданку. А так на третій перерві закурював товариського тютюну і тим жив до обіду. Та це ще байка. Неставало гроший і на хату і як господиня делікатно випитувала його, коли одержить гроші, то йому було невимовно прикро, ось саме, як тепер.

Він мовчки скинув плащ, положив шапку на шафу і сів на канапу, що заскреготала наче з болю. В хаті стало тихо. Курденко шукав в кишені і найшов пів »египетського«. Зараз став курити його і вдвелятися в хмари диму, неначе там бачив свою долю.

На ратуші вибила десята.

— »Андзю, як Ромко приїде, то даш йому кави; там в кухні є на шафці!« — залищала Стельмахівська і стала роздягатися за ілюзоричним параваном.

— »Добре, добре« — відповіла дівчина, що сиділа за столом і плела якусь ручну роботу.

— Ах, кава — подумав Курденко і в його заскоботало щось у горлі. Пані Стельмахівська роздяглася за параваном і скочила в ліжко.

Курденко підійшов до комоди, що була складом його книжок, ковнірців, та причандалів господині і витягнув »Причепу« Левицького; розкрив книжку на столі і сів читати, а очі захистив наче від світла руками. В дійсності був це лише спосіб, укрити лице перед очима пані Стельмахівської, які гляділи крізь діру в паравані.

Проти його сиділа Андзя, а праворуч грав Юзьо на розбитій мандоліні, чи не сотний раз найновішого »Кемельтрота«.

Годинник на стіні нетерпеливо чикав і посував теперішність в минуле. Тільки що його, як і шелесту карток, не чути було за дзернякотом струн мандоліни.

Курденко читав; але повість не займала його. Йому крутилася по голові думка про порожнечу в кишені, оттак саме, як крутиться муха, коли напється трійла з натягнутою нею бібули.

— І звідки тут їх узяти? питає без упину...

Одна думка скочила у нього сюди, друга туди, заметушила інші — але поради не було... Курденко замітив, що він хоч прочитав сторінку, нічого не тямить... Він тільки здивувався; подивився поміж пальці на ліжко, де спала Стельмахівська. А звітам впилось у нього двоє очий і стрінулися з його очима наче питаючись: — А маєш гроші?

І зір його знова впав на книжку. Саме читав уступ про весілля, яке справив Галині о. Федір; про гостинний бенкет.

— Та хiba воно правда — спитав себе, невірючи, що в світі є добро?

А книжка наче дразнить його:

»В печі в ринках та мисках покотом лежало посмажене ціліське стадо курий, качок, індиків, гусий.. «

І знова щось заскоботало його по піднебінню, закрутило в носі запахом печених курячих лабок та гусячих крилець...

Зирк! А двоє очий дивляться з ліжка лукаво прямо в лице... Курденко ще міцніше насунув руку на очі і старався читати далі.

Одна за другою шелестіли картки, дзвоніла мандоліна і чикав годинник... Вулицею переїхала спізнена фіра і наповнила всю хату брязкотом. Знов дивиться через пальці... Очі дальше впляюються в його лице, тільки не так сильно, не так діймаючо. Вони наче втомились...

— Коби хоч не спитала, коби не спитала — думав Курденко — і з його грудий зривається важке зітхання... Він дивиться ще раз, але очий вже нема. На їх місці повіки...

— Славаж Тобі Господи! — Він складає осторожно книжку і несе на комоду...

»Юзьо! переставби ти вже раз грати«, нагло скрикнула Андзя — »вже в голові мені грає«.

»А мені з твого крику не грає?« питає іронічно Юзьо і дальше сипляться звуки Кемельтрота...

Курденко не зважає на них. Він стелить ліжко, роззувається, потім шепче »Отченаш«, лягає, обертається до стіни і думає спати. Та йому згадується щось веселого і він регочеться:

«Знаєте, панно Андзю, — я бачив сьогодні біля Союзного Базара Найдовича і Сюнка з якоюсь панною. Така сама маленька як вони, brunетка. Це може Риська?»

Замість відповіді летить на голову Юзя знова град всілякого добра за його мандоліну, а там уже чується: »так, так, Риська!«

»Я зараз так і подумав! Та й ростом усі троє — як дібралися. Кажу вам, перейшли коло мене як діти. Я, саме собою, вклонився елегантно тай пішов... Так це Риська!...«

»Як же вам подобалася?»

»Нічого собі, — гарна, тільки наче старенька вже...«

Тема вривається. Курденко лежить ще хвилю горілиць, чекаючи, чи його не запитають про що, а там повертається до стіни і дивиться на вохкий папір, яким вона оббита.

Перед ним являється Найдович, маленька, подібна до жаблячої пика в цвікері, Сюнко в сивім сурдугі і Риська... І гонять десь одно за другим... Йому згадується сьогоднішня грецька лекція, виклад про старинний театр і він перебирає в думці те, що почув: — Актори вбиралися в чоботи на високих зап'ятках, що називалися котурни, котурни. — Егеж... А котурни ростуть, ростуть і підіймають якусь маску в гору... Дивиться ліпше, а з маски виглядає маленьке личко, чорне волосся, рожеві усточки і білі зуби... Воно так лагідно всміхається, що Курденко і собі сміється... Сміється. — Нараз з'являється друга маска зі страшним відкритим ротом і всьо вскакує туди... Маска починає гонити, крутитися, вертати і... нічо: Сон. На ратуші бе годинник чотири рази слабше, дванадцять сильніше. Сьогодні минуло... А завтра?...

K. Kümmel

Таємна сила

Трийцять літ вже тому, як в єпископській палаті в Н. сиділо вечером двох достойників Церкви зайнятих поважною розмовою. Були це місцевий єпископ і його гість, славний широкозвісний єпископ сусідньої дієцезії, який приїхав до першого в гостину. Вже було по скромній вечері, слуги обох славних мужів віддалилися; достойні приятелі були — як сказано — заняті широю, поважною розмовою. Говорили вони про вічне щастя, про потіху і надію, яку приніс Ісус Христос. А передусім про велич надії духовних, та єпископів, які — як запевнив Господь, — носять більший і тяжший хрест, як світські люди. Їх мрії і їх думки мусять найбільше перебувати в горі, в областях вічності. І не тільки, що є дозволене, щоби ті, що живуть по християнськи, то значить, після припоручень Спасителя, за Його приміром, у покорі і умиртвлюванню, далеко від світа і його радощів, — щоби вони думали вже тут на землі про вічне щастя, яке чекає на них, коли видержать і не будуть гордими, ані невірними — але це є навіть приказане: треба думати все про небо, як про нашу ціль і наш кінець бо там піде не тільки наша душа, але і тіло там замешкає, після того, як якийсь час перебуде на землі в твердій школі життя і (по смерті) в зітлінню. І житиме людина в блаженнім, безмежнім спокою усю вічність...

Серед розмови, місцевий єпископ сказав своєму славному гостеві, що цей дуже може тішитися, на саму думку про нагороду, яка його чекає; нагорода, за його великі заслуги і діла, які сягають далеко поза дієцезію у цілім ріднім краю. На це відповів йому чужий єпископ дуже поважно: »Високопреподобний мій брате! Ви помиляєтеся цілком певно, коли думаєте, що маю такі великі заслуги. Бо в серці моїм є глибоке переконання, що все те добре, що удалось мені довершити при Божій допомозі, мушу поділити ще з кимсь і що мені певно припаде у тому поділі тільки маленька частина«.

»Я не розумію вас добре« — сказав єпископ.

»Я можу« — була відповідь, — »сказати вам тільки те, що сам знаю: хтось пожертвувався Господу Богу; пожертвував за мене ціле своє життя, і цій жертві мушу завдячити, що я взагалі вступив у духовний стан « Питаючим поглядом обкинув його приятель. А єпископ говорив далі: »Вам хочу це розповісти. Осудить це як хочете, я називаю це чудом. Я, — як знаєте, — не був питомцем. Якраз зложив я урядничий іспит і думав — мріяв тепер тільки про це, щоби як найскорше дістати добре становище, здобути славу, повагу і гроші. Але незвичайний випадок відвів мене від цього. Одного вечера, — а була тоді пилипівка, і всі християни приготувлялися до Різдва Христового, — сидів я в напів темній кімнаті і віддавався своїм пристрасним мріям-планом. І не знаю, чи це, що тепер негайно сталося було в дійсності, чи в сні, знаю тільки, що воно спричинило цілковитий переворот у моїм життю. Цілком ясно і виразно побачив я Спасителя. Він вказуючи на своє серце стояв переді мною в промінній хмарі, а перед Ним у Його стіп клячала монахиня і благаючи знімала до Нього руки. Здавалося мені, що чую слова з Його уст: »Вона молиться за тебе безупинно.« Цілком виразно бачив я стать благаючої. Черти її лица так сильно вбилися мені в пам'ять, що ще нині мігби я її пізнати. Вона виглядала на звичайну служебницю. Її одіж була дуже бідна і проста, а руки від тяжкої праці згрубілі і червоні...

»І нехай буде що хоче;« — говорив дальше по якійсь перерві, було видно як переходить у пам'яті ще раз цілу подію, — »могло це бути сонне марево або ні, все таки для мене було це щось незвичайного. Це переняло мене так дуже, що від тої хвилини постановив я віддатися цілковито Богові на Його службу і Його славу. Я вступив до монастиря і маючи 22 роки зачав студіювати теологію, — а решту ви знаєте. — І коли думаєте, що через мене діється що небудь доброго, то тепер бачите, кому властиво треба це завдячити. Цій простій монахині, яка молиться за мене може навіть не знаючи мене. Бо я є переконаний, що за мене йшли молитви до неба і ще може йдуть потаємно. І певно без цієї молитви не дійшовби я до цієї ціли, до якої довів мене Господь«...

»Кілько літ моглаб тепер мати ця монахиня як щоби вона ще жила, як думаєте?« — спитав місцевий єпископ.

»Тоді, коли я її бачив у тім таємнім моменті, виглядала вона менче більше як трийцять літ.«

»В таким разі була-би вона тепер старушкою, около сімдесятилітньою. Цікаве, чи вона ще живе? Чи Ви ніколи не думали над тим, хто це і де молиться за вас?«

»Ніколи в моїм життю. Я молив тільки Бога, щоби, якщо ще вона на землі, благословив її тисячними ласками за це добро, яке сповнила для мене...«

Було вже пізно. Оба достойники розійшлися на спочинок. Але перед тим сказав єпископ до свого гостя:

«Монахині цієї каплиці в котрій ви хочете завтра мати Службу Божу питають, чи ви, достойний брате, не схотілиби уділити їм св. Причастія?»

«Розуміється — дуже радо!» — була відповідь — «Добраніч! Слава Ісусу Христу!» — «Слава на віки!»

Рано, раненько єпископський гість, чужосторонній єпископ стояв коло престола в церкві побожних монахинь і відправляв Святу Жертву з особливим відданням і побожністю. А шістдесят молодечих душ приготувалося до прийняття Спасителя. Прийшла святочна хвиля. Єпископ відмовивши з глибоким чувством молитву, зійшов від престола і подавав монахиням Святий Корм: вже був він при кінці ряду і вже похилилася його постать, щоби запричащати останню, — та в тім — його погляд спочав на лиці монахині і глибока блідість покрила його лице, він задрожав і не міг рушитися; вже священник, що асистував йому, хотів узяти святу чашу, думаючи що єпископови слабо. Але цей опамятався — ще один погляд кинув на монахиню, що клячала в глибокім душевнім упоєнні і в покорі. Виглядало, що вона не завважила нічого, — він похилився і злучив її Святим Хлібом з Ісусом. Спокійно скінчив він відтак Службу Божу і своє — цей раз незвичайно довге — благодарення.

На снідання прийшов до монастиря також місцевий єпископ. По сніданню сказав до нього гість: «Достойний брате, маю до Вас дуже велику просьбу».

«Коли я можу вам чим небудь прислужитися, то з найбільшою радістю!»

«Будьте так добрі і зарядіть, щоби сестра префекта казала скликати всіх монахинь, а я прийду і поговорю з декотрою».

«З цього вашого бажання сподіюся тільки всього доброго і зараз видам потрібні розпорядження!»

По кількох хвилинах дала знати префекта, що всі сестри вже зібрані в рефектарі. Єпископи пішли туди. Підчас того, як промовляв вперед місцевий єпископ, гість кинув оком здовж ряду монахинь. Неспокійно переглядав він ряд все на ново і видно було, що не може знайти цієї, котрої шукав. Вкінці спитав:

«Сестро префекто! Чи всі монахині, чи всі до одної є тут?»

Запитана переглянула скоро всіх, відтак сказала:

«Ваше Преосвященство! я казала закликати всіх — але справді, бракує сестри Зити».

Одна з поміж сестер сказала, що до сестри Зити певно не дійшов приказ, який видала префекта. Вона має так багато праці, що просила о дозвіл, удатися до неї зараз по сніданню, не користаючи з вільного часу.

«Яку працю має вона?» — спитав єпископ.

«Вона доглядає стайні» — сказала префекта — «і то дуже старанно. Вона лише думає про те, щоби як найліпше сповнити свій обов'язок».

«Бажаю бачити цю сестру» — сказав єпископ.

По якійсь часі прийшла покликана, — яка передтим скоро передяглася зі своєї стаєнної одежі, — прийшла до салі і в глибокій покорі клякнула перед чужим єпископом, щоби цей уділив їй благосло-

вення. І знов лице єпископа поблідло; знова його тіло прошибла дрож. — По тім, як він задав їй кілька питань і вона цілком спокійно, свobodно відповіла — сказав до місцевого єпископа:

»З цєю сестрою бажаю сам поговорити.«

Відтак поблагословив усіх прочих. Вони відійшли і він лишився сам зі сестрою Зитою.

»Гляньте на мене, сестро« — сказав єпископ, — »чи не знаєте мене?«

Сестра глянула на нього і відповіла спокійно:

»Я ще ніколи не бачила Вашого Преосвященства.«

»А може знаєте мене з якого портрету?«

»Ні, Ексцеленціє!«

»Чи може молилися ви коли за мене, або жертвували свої діла?«

»Не знаю нічого про це, бо я ніколи не чула про Ваше Преосвященство.«

Якусь хвилину стояв єпископ не знаючи що робити. А відтак спитав нагло:

»Якому богослуженню віддаєтеся найрадше?«

»Богослуженню Серця Христового.«

»Ви маєте, здається, найтяжшу працю в монастирі« — говорив єпископ дальше. »О ні«, — сказала вона скоро, — »я роблю менше ніж інші, — але не можу затаїти: обов'язок який маю сповняти...«

»То значить дбати про стаїню, кормити і плекати худобу ітд...« перебив єпископ.

»... Так, — це приходить мені дещо тяжко, бо це вимагає поборення себе самої, а на тім тратить моя покірність«, — сказала вона і перервала нагло так, немов хотіла затаїти це, що лежало вже на устах.

»І що ви робите, як приходять такі спокуси?« — спитав єпископ.

Благаючи зняла сестра на нього очі, немов хотіла сказати:

»Даруй мені відповідь!« — Але єпископ сказав спокійно і поважно:

»Сестро, я не питаю з цікавості, — говоріть!«

»Я постановила всі діла, які вимагають переможення себе сповняти радо з любови до Найсв. Серця Ісусового, і жертвую це за якусь бідну душу, котра сеї жертви найбільше потребує, а кому схоче Господь зсилати за це свої ласки, те полишила я вповні Його Волі і не хочу навіть знати хто скористав із цієї жертви. А також години адорації, кожного вечера від години 8. до 9. жертвую в тім наміренню«, — скінчила вона.

»І як прийшли ви, сестро, на цю думку, жертвувати всі свої заслуги за якусь цілком незнану душу?« — спитав глибоко зворушений єпископ.

»Про це думала я собі все, ще тоді, як була там, „на світі“« — відповіла вона. — »Ще як я була у школі, говорив нам отець на релігії, як дуже треба молитися за потребуючі душі. А що тільки Господь Бог знає кому ці молитви найбільше потрібні, тому при молитві не треба мати когось особливіше вибраного на увазі, але треба жертвувати свої молитви за взагалі потребуєщу душу. А Господь Бог сам присудить кому ці молитви найбільше потрібні; це треба отже конче полишити Їого Всевідучості. І так зробила я, і думаю, що Господь Бог віднайде вже сам цю душу, якій мої молитви потрібні.«

»Як довго ви є в монастирі?«

»Від вісімнадцятого рока життя.«

»А кілька маєте літ тепер?«

»Трийцять три« — відповіла сестра.

Хвилинку задержав єпископ віддих. Відтак спитав скоро.

»Коли ви вродилися?»

Коли сестра назвала день, місяць і рік, — легкий оклик вирвався з уст єпископа. День уродин сестри Зити був днем його на-вернення; тоді у видінню бачив він її такою самою, якою стояла тепер перед ним.

»Ви не знаєте, сестро, чи ваша молитва і жертва осягнула свою ціль?»

»Не знаю, ваше Преосвященство».

»А чи хотілиби ви це знати?»

»Господь Бог знає коли діється щось доброго і це вистарчає» — була її проста відповідь.

Єпископ глибоко зворушився простотою і покорою цієї бідної служебниці.

»То продовжайте це своє діло в ім'я Боже!» — сказав він, і голос його дрожав зі зворушення.

А сестра клячала в його ногах і просила:

»Я прошу о святе благословення».

Він зняв торжественно руки до неба над головою клячучої і глибоко перенятий говорив:

»Благословлю тебе повнотою влади, яку дає мені мій єпископський уряд; благословлю твою силу, стремління, твій ум, духа і волю; благословлю твої руки і їх працю; твоє умиртвлення, твій послух. Благословлю кождо годину твого життя. А особливіше благословлю тебе в останню годину твого життя, і молю Бога, щоб тоді стояв коло тебе з усею своєю потіхою, щоби уділив тобі цього благословення Бог Отець, Бог Син, Бог Дух Святий!» — »Амінь» — сказала сестра спокійно і відійшла.

Достойник Церкви зворушений до глибини остав сам у кімнаті; приступив до вікна шукаючи душевної рівноваги, а дві великі сльози покотилися по його лиці. По якімсь часі опустив він комнату, попрацювавши з префектою і вернув назад до мешкання свого товариша. Йому сказав він: »Тепер знайшов я цю, котрій маю завдячити мое на-вернення, моє покликання і становище. Це є найбідніша і найпростіша сестра між монахинями. За цю ласку я не в силі належно подякувати Богу. Бо сестра мотиться щойно 15 літ за мене, але Бог уже наперед прийняв її жертву і в тім дні, в котрім вона побачила світло денне на-вернув мене. Це зробив Він у своїй Всевідучості!»

»Яка таємна сила ласки!» — сказав місцевий єпископ.

»І яка наука і покріплення для мене» — відповів другий. Колиби на мене зійшов коли небудь час проби, колиб я хотів бути гордим задля свочів, які осягнула моя праця, то буду мусів все собі так подумати і на це пам'ятати: — Це завдячуєш ти тільки молитві і жертві бідної служебниці з монастирських мурів. — І коли часом якась праця буде видаватися мені маловартною, подумаю собі так само: »Це, що остання між монахинями жертвує Богові в покорі, є для Нього так вартісним і великим, що за це привернув Він Церкві єпископа». — Ніяка молитва, ані жертва, ані праця — в Ім'я Боже — не йде на дармо. А оцінити це після заслуги і зіслати нагороду — це вже тайна Господа та діло його доброти і Справедливости!»

З німецького: Олена Вергановська.

І. К. Честертон

Невидимий

У холодному, темно-синьому су-
мерку западаючого вечера, на розі
двох стрімких улиць у Gamden Town
жевріло освітлене вікно малої цу-
корні, наче кінець папіроски. Може
краще булоби сказати: наче останок
штучного вогню, бо було це різно-
цвітне світло, яке заломлюючися
в численних виставових зеркалах
освічувало золотом прибрані пестрі
чоколяди й інші солодоші.

До того то світляного вікна при-
тискалися численні носики вуличної
молоді, бо всі чоколяди були прибрані
в ту металисту зелень, золото,
срібло і багр, що, здається, є ще
краще від самої чоколяди. А цей
величезний торт на виставі був
остільки приманчивий, оскільки не-
досяжний, неначеби сам північний
бігун був таким самим ласим куском.

Такий визиваючий райдужний
блеск міг, саме собою, приманити
до себе всю сусідську молодь, від
шести до дванадцяти літ.

Але цей куток мав свою приману
також і для зрілішої молоді і один
молодий чоловік, не більше двай-
цяти чотирох літ вдивлявся теж у
те саме вікно. Також і для нього
той склеп мав палку приману, але
та притягаюча сила не мала свого
пояснення виключно в чоколяді, хоч
і нею він ніяким чином не погордивби.

Він був високого росту, сильно
збудований, мав руде волосся і рі-
шуче лице, але його поведення
зраджувало безжурність. Під пахою
держав плоску, сіру теку з малюн-
ками, які він з більшим, чи меншим
успіхом продавав книгарям, відколи
його вуйко, (який був адміралом)
видідичив ізза його соціалізму, а
саме, за його виклад про систем го-
сподарки. Називався він John Turn-
bull Angus.

Коли він вкінці ввійшов, удався
через цукорню до задньої кімнати,

де вклонився usługуючій там панні
Це була елегантна, жвава чорняв-
ка з рум'яним личком і чорними
очима. За недовгу хвилину підійшла
вона до нього запитати, що він за-
мовляє.

Не замовив нічого особливого.

»Я попрошу«, сказав з незначним
натиском, »п'ятьсотиковий обарінок
і чарку чорної кави«. Ще заки панна
змогла відвернутися, додав: »а та-
кож бажаю оженитися з вами«.

Молода склепова панна набури-
лася: »Того рода жарти випрошую
собі!«

Червоноволосий молодець звернув
свої сірі очі з неожиданою повагою
на неї.

»Справді, цілком серйозно«, сказав,
»так серйозно, як і з тим п'ятисоти-
ковим обарінком. Це коштує, так
як і обарінок. І воно є нестравне,
як обарінок; воно болить«.

Чорнява панна не зводила з нього
очий ні на хвилину; здавалося, що
приглядається йому майже з тра-
гічною точністю. Під кінець її при-
глядання мигнуло на її личку щось
наче тінь усмішки і вона сіла на
найближче крісло.

»Чи не думаєте«, замітив Angus,
»що зісти п'ятьсотиковий обарінок
— це справді жорстоке діло? Якщо
ми далиби йому рости, то вирісиби
він на десятьсотиковий обарінок.
Я залишу цей жорстокий спорт, як
тільки поберемося«.

Чорнявочка встала з крісла і в гли-
бокій задумі приступила до вікна.
Коли вона вкінці з рішучим виразом
лица відвернулася, дуже здивована
замітила, що той молодий чоловік
узяв з виставового вікна різні річі
і старанно розкладав їх на столі.
Була там ціла стирта пестрих со-
содощів і дві фляшки вина. В самій
середині поставив величезний люкро-
ваний торт, найбільшу окрасу вікна.

»Що це таке ви виправляєте?« запитала вона.

»Сповняю мій обов'язок, любя Лявро«, зачав він.

»На Бога, перестаньте в той спосіб говорити до мене«, закликала вона. »Я питаю, що те все має значити?«

»Це є весільний бенкет«, панно Норе«.

»А це що?« і вказала на торт.

»Це весільний коровай, пані Angus-ова!« відповів він.

Чорнявочка приступила до того коровай, підняла його з досить великим гамором і поставила назад на вікні. Опісля вернула назад, оперла свій гарний локоть на столі і гляділа на молодця вправді не неласкаво, але дещо з досадою.

»Ви не лишаєте мені часу до надуми«, зачала.

»Я ще на стільки не здурів«, відповів він, »це вже така моя християнська покора«.

Її очі були звернені на нього, але її усмішка набрала глибокої поваги.

»Mr. Angus«, промовила рішучо, »ще заки зачнете говорити дальше такі дурниці, мушу вам по змозі коротко сказати дещо, що доторкає мене«.

»Дуже мені мило«, відповів поважно Angus. »Можете опісля також сказати дещо, що доторкає і мене«.

»Краще мовчіть і слухайте«, упінула його. »Це ніщо такого, чого я малаби стидатися, навіть ніщо такого, що булоби для мене прикре. Але що сказалиби ви на те, колиби це було щось, що зовсім мене не обходить, а мимо того снується кругом мене наче злий дух?«

»У тому випадку«, відповів поважно молодець, »я запропонувавби, щоби коровай принести сюди назад«.

»Але ви мусите вислухати цієї історії«, відповіла Лявра. »Перш усього мушу сказати вам, що мій батько був власником гостинниці »під золотою рибою« в Ludbury і я в ній обслуговувала гостей»,

»Тому то дивувався я часто«, перервав молодець, »що ця цукорня має якийсь християнський характер«.

»Ludbury, це тихе, мале містечко в східній провінції і самотніми людьми, які загощували під »золоту рибу« були це принагідно подорожуючі купці, або всякого рода волоцюги, яких самотнім заняттям є хо-дження в драганти однією по всяких коршмах. Але ті волоцюги рідко коли появлялися в нашій гостинниці.

Двох із них, були це дуже підлі особняки, підлі під кождим зглядом. Оба жили за свої гроші і були страшно ліниві і заціплені. Всеж таки було мені їх трохи жаль, бо я думала, що вони заходять до нашої гостинниці тому, щоби скритися перед насмішками ледачих хлопчиків, бо були троха калікуваті. Один був дуже маленький, наче карлюк, мав круглу, чорну голову, гарні чорні вуси, очі жваві, наче в птахів. Все побрязкував грішми в кишенях, та золотим ланцюшком від годинника і все вбирався може навіть за старанно. Та хоч не був дураком, всеж таки був звичайним собі непотрібом. Він був нечувано зручний у всяких цілком непотрібних річах, наче мандрівний шукач. Він умів з п'ятнадцяти сірників зладити справжній штучний огонь, або з банана вирізати гарну ляльку. Називався він Сидір Smythe і я ще маю перед очима його образ, як він раз у гостинниці з п'яти сигар зробив скачучого кангура.

Другий хлопчище був спокійніший і простіший, але його боялася я більше ніж малого Smyth-a. Він був дуже великий і стрункий, мав ясне волосся, орлиний ніс і бувби може гарним хлопцем, але був так дуже зизокий, що я ніколи ще не бачила такого. Коли він глядів прямо, то ніхто не відгадавби куди він дивиться.

Я думаю, що те каліцтво було йому гірким, бо коли Smythe був готов усюди показувати свої штуки,

то знова James Welkin (так називався зизокий) не показувався нікуди, і або сидів у нашій гостинниці, або робив далекі самітні проходи по полях. Всеж таки, я думаю, що Smyth-a це боліло, що він такий малий, хоч він це намагався скривати. Тому то я збентежилася і перелякалася дуже, коли вони оба в однім і тім самім тижні освідчилися мені.

І тепер вчинила я те, що від тоді вважаю за дуже нерозумний крок. Оба ті диваки були в свого рода приязни зі мною і я ніяк не була в силі сказати їм прямо, що відмовляю їм тому, що вони для мене за погані. Я сказала їм, що ніколи не вийду замуж за мушину, який собі сам не пробив дороги в світі. Я сказала, що моєю засадою є, що не хочу жити з грошій, які так як їм попалися в спадщині.

Два дні опісля зачалосся ціле нещастя. Перше, що я почула, було це, що оба вибралися в світ шукати щастя, наче в якій казці.

Від того дня вже більше не бачила я їх. Лише від малого Smyth-a одержала я два листи, які мене справді троха роздразнили.

»А про другого не чули ви нічого?« перервав Angus.

»Ні, він не писав ніколи« відповіло по хвилі дівча. »Лише в Smyth-овім першім листі було написано, що він враз із Welkin-ом вибрався до Лондону, та що в дорозі не міг додержати кроку довгоногому товаришеви і лишився по заду. Несподівано стрінув він переїжджаючий цирк і тому, що був трохи карлюковатий, та вмів різні штучки, цирковці прийняли його до себе і тут добре йому велося, бодістав заняття в акваріум. Це було в першій листі. Другий лист був ще цікавіший. Одержала я його щойно перед тижнем.«

Angus випорожнив свою чарку і вдвлявся своїми лагідними очима в дівчину. Вона говорила далше:

»Ви певно начиталися много афішів по парканах, про „Smyth-ових німих слуг“. Справді я на тім добре не розуміюся, але це є винахід, наче годинник, який механічно виконує всяку домашню роботу. Ви пригадуєте собі, що там написано: „Потиснути гузик — один льокай, який не пе“. „Покрутити ручкою — десять покоївок, які не залицяються“. Ви мусіли бачити ті вивіски. Якби ті машини не були, всеж таки вони приносять величезний зиск тому малому чоловічкови, якого я знала з Ludbury. Це мене справді тішить, що той бідняга самостійно станув на ноги; але я боюся, що воно до того йде, що він одної днини прийде і скаже — що він сам пробив собі дорогу в світі. Бо він це справді вчинив«.

»А що з другим, не знаєте?« повторив Agnus із впертим спокоєм.

Лявра Норе нараз встала. »Мій друже«, сказала, »здається мені, що з вас справжній чародій. Ваша правда. Від нього не одержала я ні стрічки і не маю поняття де він і що з ним діється. Але якраз його я боюся. Це він вчинив, що я трохи що не збожеволіла. Я справді мало не збожеволю; бо чую, що він є там, де не може бути, чую його голос, там, де він не може говорити«.

»Не бійся, любя«, перервав молодець, »хочби він був самим чортом, то мусить тепер залишити своє ремесло, бо ти вже мені сказала про це. Лише самому можна збожеволіти, паннунцю. Але скажіть, коли саме здавалося вам, що відчували ви його присутність і чули голос того зизокого приятеля?«

»Я чула, як сміявся James Welkin так виразно, як виразно чую ваш голос«, сказала поважно дівчина. »Не було нікого при тім, а я стояла якраз на розі за склепом і могла рівночасно бачити обі вулиці. Я забула як він сміється, хоч його сміх такий дивний, як його зизі очі.

Майже рік зовсім не думала я про нього. Але це є факт, що я пару секунд опісля одержала лист від його співсуперника».

»Поza тим не бачили ви й не чули того духа?« запитав задуманий Angus.

Лявру прошибла дрож і по хвили відповіла твердим голосом: »Так, якраз тоді, коли я перечитала до кінця другий лист від Сидора Smyth-a, в яким він писав мені про свої успіхи, почула я голос Welkin-a: „Але мимо того він тебе не дістане!“ Я чула це так виразно, неначеби він був у кімнаті. Це страшно, мені здається, що я збожеволіла».

»Якщоби ви збожеволіли, то тоді думалиби ви, що ви є при здоровім розумі. Але на всякий випадок, видається мені, що з тим невидимим паном не все є в порядку. Дві голови все розумніші від одної, — не говорячи навіть про інші часті тіла, — але так цілком серйозно, якщо ви схотілиби дозволити мені, як статочному, практичному чоловікові знова принести коровай ізза вікна«...

Коли він це говорив, дався чути з вулиці різкий свист. До дверей цукорні примчалось зі шаленою шкорою маленьке авто і задержалося. В тій самій хвилині якийсь маленький чоловічок у лискуцім циліндрі вийшов до передньої кімнати.

Angus, який досі задержав ще добрий гумор, зрадив тепер своє душевне напруження тим, що зірвався з місця і вийшов до передньої кімнати проти цього дивного чужинця.

Один погляд вистарчив, щоби в залюбленому збудити цілий ряд найрізніших підозрінь. Ця дуже зручна, карлюкувата стать зі зачіпливо підчесаною чорною борідкою, розумними, неспокійними очима, з плеканими, але нервозними пальцями, не міг бути ніхто інший, тільки той перед хвилиною описаний чоловік, той штукар Сидір Smythe, який зі своїх металевих

льокаїв, які не піячать, та з поковок, які не залицяються, доробився міліонів.

Через одну хвилину оба муштини гляділи на себе з тою питомою холодною гордістю, яка проявляється в душі співсуперників.

Однак Mr. Smythe не робив ніяких натяків на причину свого суперництва, яке інстинктивно відчували оба, але сказав прямо: »Mіc Hope, бачили ви те там на вікні?«

»На вікні?« повторив Angus, глянувши туди.

»Нема часу на дальші пояснювання«, сказав коротко малий міліонер. »Тут ходить про якийсь немудрий жарт, який треба розслідити.«

Він вказав своєю лискучою паличкою на опорожнене перед хвилиною Welkin-ом, в часі його весільних приготувань, вікно. Angus здивувався не мало, коли побачив приліплений до шиби довгий пасок паперу, якого перед хвилиною ще не було.

Коли Angus вибіг за рухливим Smyth-ом на вулицю, побачив півтора метра паперового паска, який полишається по відірванню з цілого аркуша почтових значків; він був старанно приліплений на зовнішній стороні шиби, а на ньому незугарними буквами було написано: »Якщо ви вийдете заміж за Smyth-a, він помре!«

»Лявро«, закликав Angus і втікнув голову в двері до склепу, »ви не є божевільні».

»Це є письмо того хлопчиська Welkin-a«, поясняв розлючений Smythe. »Від пару літ не бачу його, але він разураз влазить мені в дорогу. В останніх двох тижнях він п'ять разів підкидав мені в хату листи з погрозами і я навіть не в силі переловити, хто саме ті листи приносить і чи не був це сам Welkin. Дверник присягає, що не бачив нікого підозрілого, а тут хтось приліплює до виставового вікна півтора

метра паперу, а тимчасом в цукорні«...

»Цілком слушно«, докинув скромно Angus »а тимчасом в цукорні пили собі чай. Цілком певно, мій пане, можу вас упевнити, що я ціню ваш здоровий розум, який так прямо зміряє в саму суть. Про інше можемо поговорити пізніше. Але той хлопчище не міг ще далеко відійти звідси, бо я присягну, що жадного паперу не було приліпленого на вікні, як я перед п'ятнадцяти мінутами був при ньому. З другої сторони є він уже за далеко, щоби його догонити, бо ми навіть не знаємо напрямку. Якщо схочете, то раджу вам, пане Smythe, віддати справу в руки доброго тайного агента, краще приватного ніж державного. Я знаю одного, дуже вдалого, який веде свій інтерес таки не далеко звідси, бо п'ять мінут дороги вашим авто. Він називається Флямбб. Вправді має він дуже бурливу молодість за собою, але впрочім є він дуже порядним чоловіком і його розум вартий золота. Він живе в Lucknow Mansion, у Hampstead-і«.

»Це дивне«, сказав маленький чоловічок зморщивши брови. »Я сам мешкаю в Himalaja Mansion, зараз за скрутом. Може схочете й ви поїхати разом; я по дорозі вступив би домів і забрав ті дивні письма Welkin а, а ви поїхали би далі по детектива«.

»Дуже радо«, сказав чемно Angus. »А тепер нумо в дорогу; чим скорше, тим краще«.

Попрачали з дивно вимушеною формальністю панну і всіли враз до малого швидкого авта.

Коли Smythe вхопив за керму, щоби скрутити на розі, Angus-ови стало дуже смішно, коли побачив величезну вивіску Smyth-ової „німої служби“, яку представляла залізна фігура при кухонній печі, з написом: »Кухарка, яка ніколи не бурмотить«.

»Я уживаю їх у моїй хаті, сказав усміхаючися Smythe, »по часті для реклями, а по часті для справжньої моєї вигоди. Правду сказавши, ті механічні ляльки приносять вам вугіль, чи вино, чи розклад їзди скорше ніж яка інша прислуга, треба лише знати, котрий гузик натиснути. Але, хай воно остане між нами, моя механічна прислуга має також і свої лихі сторони«.

»Справді?« запитав Angus. »Є щось, чого вони не зможуть?«

»Так«, відповів холодно Smythe, »вони не можуть мені сказати, хто саме приніс мені ті листи з погрозами«.

Авто того чоловічка було мале і зручне, як і він сам; воно було теж його винаходом, так, як і ця домашня його прислуга. Колиби навіть він був звичайним ярмарковим крикуном, всеж таки він вірив у свій товар.

Малесеньке авто мчалось стрілою стрімкою крутою вулицею в гору. Вони находилися в тій часті Лондону, яка рівнож стрімко, як і не менше живописно знімається над околицею, як і Единбург. Тераса знімалася над терасою, а великі кам'яниці у рожевому світлі заходячого сонця майже в єгипетській величі знімалися одна понад другою. З вершка тої височини звернули в бік і стрімкою дорогою зіхали в діл, у сторону Himalaja Mansion-у. По дорозі минули самотного продавця печених каштанів, а в далечі бачили сіріючу в вечірньому сумерку статі поліціста. Були це одинокі люди, яких стрінули в тій непривітній самотині лондонського передмістя. Якесь дивне вражіння обняло наших знайомих; здавалося їм, що саме тут відкривається перед ними німа поезія Лондону. Тих двох людей, яких минули, видалися їм особами з якоїсь казки.

Малий самохід задержався перед домом на право і наші подорожні висіли. Smythe запитав зараз ли-

скучо прибраного дверника та другого домашнього слугу, який вийшов на зустріч зі заложеними рукавами, чи ніхто не приходив до нього. Оба запевнювали його, що нікогисько не бачили. Тоді Smythe враз зі збентеженим Angus-ом помчалися вікном в гору на найвищий поверх.

«Вийдіть на хвилику» сказав задиханий Smythe. «Покажу вам листи Welkin-a. А потім, як схочете, можете піти по свого приятеля». Потиснув гузик в стіні і двері відчинилися самі. Вийшли ними до просторого передпокою, в якому знаходилися здовж обох стін самі лише механічні фігури, наче кравецькі кукли. Були вони подібні до тих автоматів, що знаходяться на залізничних двірцях.

Замість рук, мали вони довгі гаки, на те, щоби могли вдержати піднос і були помальовані на зелено, червоно, або чорно, щоби мож було їх розрізняти.

Впрочім були це лише автомати і ніхто більше навіть не звертавби уваги. А в цьому випадку, то справді ніхто на них ані не глянув. Бо між тими двома рядами ляльок було щось більше уваги гідне ніж усі механізми світа. Був це кусник зімнятого паперу, записаний червоним, який попав у руки Smyth-ови, як тільки вийшли до кімнати. Не кажучи ні слова подав це письмо Angus-ови. Червонило ще навіть не присхло. Зміст був такий: «Якщо ви її нині відвідали, я вас убо».

По короткій мовчанці сказав Smythe спокійно: «Може напетесь чарочку віски; чую, що мені вона добре зробить».

«Дякую, але я йду по Флямба», відповів понуро Angus. «Ця історія стає чим раз поважніша».

«Добре», відповів тамтой з дивною рівнодушністю. «Приведіть його як найскорше сюди».

Коли Angus замикав за собою двері, побачив, як Smythe потиснув

гузик і одна з механічних фігур покинула своє місце під стіною і стала посуватися до нього з підносом, на якому була содова вода і вино.

Якось справді ніяково було лишати того малого чоловічка самого серед тої бездушної прислуги, яка оживлялася як лише замкнулися двері.

Перед дверми Smyth-a, шість ступнів низше робив щось коло відра слуга зі заковченими рукавами. Angus задержався і обіцяючи йому добрий моргорич велів йому стояти на тому місці, доки він не верне з детективом, та вважати на кожного чужого чоловіка, який ітиме тими сходами. Опісля при головній брамі дав такий самий приказ дверникови, при чому довідався, що ця кам'яниця не має ніякого другого входу. Ще не зовсім вдоволений тим, задержав поліцїста, який ішов улицею, та казав йому станути проти брами і вважати на неї. Вкінці задержався, щоби купити за пару сотиків печених каштанів, та щоби довідатися, як довго їх продавець задумує стояти ще на тому самому місці.

Продавець каштанів підняв ковнір плаща до гори і замітив, що вже десь незабаром стане падати сніг. Справді, вечір був хмарний і було дуже холодно. Але красномовности Angus-a вдалося задержати того чоловіка на своєму місці.

«Грійтеся своїми каштанами», сказав він поважно. «Зіджте весь їх припас, я вам за це заплачу. Я вам дам цілу п'ятку, якщо заждете тут доки я не верну і скажете мені, чи хто небудь, мущина, жінка, або дитина ввійшли до цього дому».

Глянув ще раз на цей так пильно обсаджений дім і скоренько помчав перед себе.

«На всякий випадок обвів я перстенем ціле то місце», сказав сам до себе. «Це не можливо, щоби всі вони були в змові з Welkin-ом».

Lucknow Mansion творив так сказатиби підніжя тої височини, якої вершком назвали ми Himalaja Mansion. Півурядове мешкання мр. Флямбá находилося в партері в тому згляді становило противенство до американського механізму і непривітної, майже готелевої вибагливості домівки „німої прислуги“.

Флямбó, знаючи особисто Angus-а прийняв його в мистецько урядженій рококовій кімнатці за своїм бюром, якої обстановка складалася з шабель, гаківниць, орієнтальних особливощів, італійських фляшок з вина, африканських кітлів, з кудлатої ангорської кітки і з малого, обпорошеного, римо-католицького священика, який дуже мало годився до цієї обстанови.

»Мій приятель, отець Бравн«, представив Флямбó. »Вже з давна бажав я познакомити вас зі собою. Прегарна сьогодні погода; троха за холодно для такого чоловіка з полудня, як я«.

»Здається мені, що ще випогодиться«, сказав Angus і сів на фіолетом перетикану отоману.

»Ні«, сказав священик, »бо вже зачав падати сніг«.

Справді, коли він це говорив, попри вікно стали падати перші платки предсказаного продавцем каштанів снігу.

»Well«, почав поважно Angus, »дуже мені прикро, але я прийшов сюди зі справою і то доволі дражливою. Діло в тім, що о крок від вашої хати живе хтось, що конче потребує вашої помочі. Йому раз-ураз доскулює і грозить якийсь невидимий ворог і то така падлюка, якої ще ніхто не бачив«.

Коли Angus став розказувати про Smyth-а і Welkin-а, починаючи від переживань Ляври та своїх власних, про той неприродний сміх на розі двох пустих улиць, та про ті виразно говорені слова в порожній кімнаті, увага Флямбá ставала що раз більша, а на малого священика,

здавалося, що забули. Коли Angus став говорити про пасок записаного, приліпленого до вікна паперу, піднявся Флямбó і здавалося, що його широкі плечі заповнили всю простору кімнату.

»Якщо це вам не буде перешкаджати«, перервав Флямбó, »то своє оповідання скінчите по дорозі до дому того чоловіка. Маю таке передчуття, що нам не можна тратити ні одної хвилини часу«.

»Дуже радо«, сказав Angus і піднявся також, »хоч він на тих пару хвилю є забезпечений, бо я замовив чотирох людей, щоби пильнували одинокого входу до його дому«.

Вийшли скоро на вулицю, а малий священик, наче той песик тягнувся по заду них. »Ось, сніг зовсім не никне, а покриває верствою землю«, замітив він.

В часі, як переходили обі спадисті вулиці, Angus докінчив своє оповідання. Доходячи до Smyth-ового дому звернули увагу на чотирох Angus-ом поставлених стійкових. Продавець каштанів, ще заки одержав пятаку, так і опісля, клявся небом і землею, що весь час не зводив очий із брами і не бачив, щоби хто небудь входив туди. Поліцист виразився ще точніше. Він мав уже досить досвіду з усякого рода падлюками чи то в цилідрі, чи в ляхміттю, але на жаль, нікого підозрілого не бачив.

Коли вони так усі три стояли коло дверника, його заява була ще більше переконуюча, як обі попередні.

»Я маю право питати всякого, чи то князя, чи жебрака, чого він у тому домі шукає«, казав цей золотом обшитий добряга, »і я можу присягнути, що відколи ви вийшли, ніякого такого чоловіка не було, щоби я потребував його питати, чого він тут хоче«.

Отець Бравн, на якого досі не звертав ніхто уваги і який держався по заду, та покірно вдивлявся в землю,

позволив собі перервати: «Справді ніхто не входив на сходи, ані не сходив із них, відколи зачав падати сніг? А зачав він падати тоді, коли ми всі були там у Флямбá».

«Не було нікого, можете мені повірити», запевняв слуга з повною свідомістю своєї поваги.

«Як так, то хотівби я знати, що це має означати?» замітив священик і вдихався даліше в землю.

Всі прочі глянули теж туди, а Флямбови вирвався нараз здоровий прокля́н, якому слідував повний ефекту французський жест. Бо не було тут ніякого сумніву, що серединою стереженої дверником брами і якраз поміж широко розставленими його ногами біг виразний, людською ногою в снігу видоптаний слід.

«На Бога», закликав мимовільно Angus «ось вам невидимий!»

Не кажучи більше ні слова побіг враз із Флямб́ом горі сходами. Отець Бравн остав на снігом присипаній улиці і розглядався, неначеби та історія зовсім його не обходила.

Видко було, що Флямб́ був у своїм питомім настрою так, що своїми дужими плечима був готов виважувати двері. Але Шотляндець, розумнійший, хоч не з кращим передчуттям у душі відшукав рукою скритий на одвірку гудзик, потиснув його і двері відчинилися самі.

Розкрилося перед ними темне ну́тро кімнати, яку освічувало ще пару багряних лучів заходячого сонця. Деякі з механічних фігур не знаходилися на своїх місцях, але неначе покликані до якоїсь роботи стояти то тут то там серед кімнати. Їх пестрі краски в сумерку притемніли, а диварні їх форми набрали людської подоби. На самій середині, де лежала перше записана червоном картка, багрилося щось наче розлите з фляшки червоного. Але це не було червоного.

Флямб́ занепокоєний закликав: «Убійство!» І зараз побіг в глиб

мешкання і за пару хвиль перешукав усі шафи, всі куточки. Якщо хотів знайти трупа, то ошибнувся. Smyth-а не було, ні живого, ні мертвого. Пильно перешукуючи всі кути стрінулися оба в передпокою. «Мій друже», сказав Флямб́, в своїм зворушенню по французьки, «той ваш убійник не лише сам є невидимий, але також вчинив невидимим і вбитого».

Angus розглядався в понурій кімнаті, повній німих ляльок і в глибині його шкотської душі будився жах. Одна висока фігура стояла прямо над кровавою плямою: можливо, що вбитий призвав її якраз тоді, коли падав на землю. Один з довгих гаків, який тій машині служив за руку, був піднятий у гору і Angus-а прошибла нараз страшна думка, що Smyth-а вбила таки його власна залізна дитина. Бездушні машини вбили свого творця. Але хочби і так, то що з ним зробили?

«Пожерли?» шепнув йому в ухо темний дух і в тій хвилині переняло його обмерзіння на думку, що ті бездушні машини роздерли людське тіло і пожерли його.

Флямб́ зібравши всі свої здорові духові сили закликав: «Ось у тому ціла річ! Відняга розплився неначе хмара і лише ту червону смугу крові лишив на землі. Тут маємо з чимсь нелюдським до діла».

«Чи маємо тут до діла з людськими, чи нелюдськими річами», відповів Флямб́, «лишається нам лиш одно зробити: я мушу зійти в низ і поговорити з моїм приятелем».

Зійшли в низ і стрінули чоловіка з ведром, який їх ще раз упевнював, що нікого не пустив до мешкання. Також дверник і продавець каштанів стверджували рішучо свою чуйність. Однак коли Angus став розглядатися за четвертим, нігде його не побачив. Тому нетерпеливо закликав: «А де є поліцист?»

»Даруйте«, замітив отець Бравн, »це моя вина. Я післав його в низ улицею розслідувати щось, що справді варту розслідувати«.

»Дуже гарно, але ми його зараз дуже потребуємо«, відповів терпко Angus, »бо того нещасливого чоловіка не лише що вбито, але він десь цілком пропав«.

»Якже це?« запитав священник.

»Отче«, закликав Флямбо »даю слово чести, я певний, що справа входить скорше в круг вашого ділання ніж мого. Ніякий приятель, ні ворог не входив до хати, а мимо того Smythe зник, неначе вхопили його які духи. Як тут нема до діла з чимсь надприродним, то...«

Коли він це говорив, надбіг грубий поліцист і закликав до Бравна:

»Ваша правда, Sir, якраз трупа бідного пана Smyth-а найшли там у низу в каналі«.

Angus вхопився рукою за голову і закликав: »То він сам побіг туди і втопився?«

»В ніякім випадку він не побіг туди, на це присягаю«, відповів поліцист, »і його не втопили, але він вмер пробитий у саме серце«.

»І мимо того ви не бачили нікого, щоби входив до кам'яниці?« запитав поважно Флямбо.

»Ходім кусок улицею в низ«, замітив священник.

Коли вони доходили до кінця вулиці сказав він: »Я нерозумно зробив! Я цілком забув запитати про щось поліциста. Я хотівби знати, чи не найшли там яснобрунатного мішка.«

»Чому саме яснобрунатний мішок?« запитав здивований Angus.

»Бо якщо це був інакший мішок, то ми мусимо ціле слідство зачистити від початку«, відповів отець Бравн. »А коли це справді яснобрунатний мішок, так ціла справа полагоджена«.

»Дуже мене це тішить«, сказав Angus із виразною насмішкою.

»Ви мусите нам те все зараз пояснити«, просив Флямбо з дивною, майже діточою простодушністю.

Несвідомо приспішили свої кроки. Отець Бравн мовчки дріботав скоренько перед ними. Вкінці замітив: »Гм, я думаю, що вам це видасться дуже прозаїчним. Ми зачинаємо все від абстрактного кінця кожної річі, тому і ви не можете інакше братися до цієї історії. Чи ви не замітили, що люди ніколи не відповідають на те, що ми до них кажемо? Вони відповідають те, що думають, а радше те, про що припускають, що ми думаємо. Приймім випадок, що одна дама в літній віллі питає другу: »Чи є хто у вас?«, то дама не відповість: »так, є дверник, трьох слуг, покоївка« і т. д., хоч покоївка може є в тій самій кімнаті, а дверник стоїть таки за її кріслом. Вона відповість: »ні, в мене нема нікого«, тим думає, що нікого з тих, про котрих ви думаєте.

Коли знова приймемо випадок, що лікар, який має ствердити в домі якусь епідемічну недугу і запитає: »хто є в тім домі?« то дама зараз подумає собі про дверника, покоївку, слуг і т. д. Це є звичайний спосіб говорення. На питання майже ніхто не відповість вам буквально, хоч відповідь буде дуже правдива.

Коли тих чотирох довіря гідних людей сказало, що ніхто не вийшов до кам'яниці, то в дійсності вони не думали, що ніякий чоловік не вийшов. Вони лише думали, що ніхто, кого ви моглиби підозрівати. Хтось вийшов до кам'яниці і вийшов з неї, однак вони не звертали на нього уваги.

»Отже невидимий?« сказав Angus і підвів у гору руді брови.

»Духово невидимий«, пояснив отець Бравн.

По кількох хвилях зачав він новою тим самим безпретенціональним голосом, наче хтось, що є занятий лише сам собою. »Справді

такому, того рода чоловік не впаде на думку, доки самі не подумаємо про нього. А тут причинюється ще і його хитрість. Моя думка впала на нього в наслідок пару дрібних обставин, з оповідання мр. Angus-a. Перш усього маємо тут факт, що той Welkin любив робити довгі проходи. Дальше той довгий пасок паперу наклеєний на вікні. А в кінці — перед усім ті дві річи, про які згадала панна, річи, які могли бути неправдиві. —

»Не возьміть мені того за зле«, перервав, побачивши, як Шотляндець напрасно похитав головою, »вона думала, що вони правдиві, могло однак бути інакше. Ніхто не може бути сам одніський на вулиці, коли перед хвилиною одержав лист. Вона ніяк не могла бути сама на вулиці, коли саме зачинала читати лист, який щойно одержала. Мусів близько неї бути хтось, хто був духово невидимий«.

»Чому мусів бути хтось близько неї?« запитав Angus.

»Бо поминувши почтових голубів, хтось таки мусів доручити її лист«, поясняв отець Бравн; »хтось мусів той лист принести«.

»Хочете тим сказати«, запитав різко Флямбб, що це сам Welkin приносив молодій панні листи свого співсуперника?»

»Так«, відповів священик, »Welkin приносив листи співсуперника своїй любці. Він мусів це робити«.

»О, я вже більше не видержу«, вирвався Флямбб. »Хто він? Як виглядає? Як вбирається такий духово невидимий чоловік?»

»Він вбирається досить гарно, одяг його зелений, синій, червоний зі золотим обшиттям«, зараз відповів священик певним голосом.

»І в тім диварнім і кожному в віці впадаючім одязі на вісьмох людських очах вийшов він до Himalaja Mansion-y, вбив холоднокрівно Smyth-a, і вийшов знова на вулицю з його трупом на руках«.

»Отче«, спротивився Angus, »чи ви збожеволіли, чи я?»

»Ви не збожеволіли«, успокоював отець Бравн, »але з вас лихий обсерватор. Ви, приміром, зовсім не звертаєте уваги на чоловіка, як ось — цей«.

Зробив три скорі кроки вперед і поклав руку на плече переходячого звичайного листаря, який у тіні дерев незамітно перейшов попри них.

»Дивна річ«, говорив він задумчиво дальше, »що ніхто не звертає уваги на листарів, хоч вони мають пристрасти, як і другі люди, а деколи носять навіть великі мішки, в яких дуже добре можна сховати малого трупач«.

Листар замість, цілком природно, обернутися, скочив у бік і спотикнувся на окружуючій цвітник оgorожі.

Був це худощавий мущина з ясним заростом. Виглядав дуже дивно. Коли звернув до них перелякане лице, неначе вдарив їх своїми повними ненависті зизими очима.

Флямбб вернув до своїх шабель, червоних коврів і ангорської кітки, бо мав ще полагодити деякі справи. John Angus пішов знова до цукорні, до панни, з якою цей недосвідчений молодець сподіється бути дуже щасливим.

А отець Бравн цілих пару годин проходжувався з одним убійником по засипаних снігом горбах.

Та з чого вони оба собі звірялися, цього не довідається ніхто.

З англійського: В. Я.

ЗІ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

Галичина

„Научний Клубок“ учнів української гімназії в Станиславові.

Звіт за час шк. рік 1909/10 — 1919/20*.

В ч. 7—8. Р. IV. Студ. вісника «Поступ» помістив я на сторони 223—231. звіт «Научного Клубка» учнів української гімназії в Станиславові за час 1920/21 — 1923/24.

Тепер подаю звіт Клубка від початку його засновин аж до шк. р. 1919/20. на основі I. і II. звітів Дирекції української гімназії в Станиславові за шк. р. 1912/13 і 1913—14.

«Научний Клубок», як я писав у «Поступі», IV., стор. 228. на вступі свого звіту, засновано в шк. р. 1909/10. Куратором Клубка від хвилі заснування «Научного Клубка» по кінець шк. р. 1911/12. був проф. Юліян Чайківський, а його заступниками проф. Др. Адріян Копистянський та проф. Петро Ростинський. Першим головою «Научного Клубка» був Іван Рибчин, уч. V. кл.

В першому році існування «Н. Кр.» відбулися слідуєчі реферати:

1. Петро Терлецький: Тарас Шевченко й його значіння в українській літературі,
2. Юліян Назарак: Епізоди з життя Тараса Шевченка (спроби драматичних сцен),
3. Іван Величко: Манявський Скит,
4. Тимотей Мацьків: Літературне відродження в Галичині,
5. Степан Прідун: «Енеїда» Котляревського,
6. Олександр Любасовський: Дещо про вулкани,
7. Юліян Назарак: Дещо з астрономії,
8. Іван Рибчин: Повінь і буря на морі в уяві й віруваннях старинних Греків і Римлян,
9. Іван Величко: Розвій штуки писання,
10. Тимотей Мацьків: Базиліка поганська й християнська,
11. Проф. Петро Ростинський: Мікроскоп (з демонстраціями).

Заходами Виділу «Н. Кр.» гімназія відсвяткувала дня 18. квітня 1910 р. 49. роковини смерті українського генія — Тараса Шевченка. Крім промови проф. Юліяна Чайківського, хорів, деклямацій, відіграли члени «Н. Кр.» частину драми о. Барвінського: «Павло Полуботок».

29. червня 1910. відсвяткувала гімназія концертом пам'ять Бориса Грінченка. Крім вокальних продукцій і деклямацій заслугоє на згадку гарно оброблений відчит ученика V. кл. Івана Рибчина і піднесла кінцева промова проф. Плятона Лушпинського.

* Поміщуємо цей звіт і для історії і разом на показ, який живий рух існував у станиславівській гімназії для поглиблення та поширення освіти *Ред.*

В шк. р. 1910/11. прелегенти і теми рефератів слідує:

1. Іван Величко: Павло Граб,
2. Матій Ганчак: Як читати книжки,
3. Михайло Девоссер: Громадянсько - автономічний устрій у гімназіях
4. Роман Дудикевич: Михайло Ангел і його творчість,
5. Дмитро Калинчук: Невільники в старині,
6. Тимотей Мацьків: Вражіння з подорожі по Італії,
7. Тимотей Мацьків: Марія Конопніца,
8. Іван Рибчин: Борис Грінченко, як новеліст,
9. Іван Рибчин: Моя подорож до Італії,
10. Карло Саврич: Історичні народні пісні,
11. Михайло Хавлюк: Військова служба в народніх піснях,
12. Дмитро Шумей: Зібрання етнографічних матеріалів.

Дня 27. березня 1911. Виділ Кружка улаштував свято 50. роковин смерті українського Поета — Тараса Шевченка, з промовами проф. Дра Івана Зілинського та ученика VI. кл. Саврана.

В шк. р. 1911/12. відбулися ті відчити:

1. Іван Величко: Мазепа в літературі,
2. Павло Кепешук: Напряму у політиці козаків, до Сагайдачного,
3. Осип Мельникович: Відродження української літератури в Галичині й Маркіян Шашкевич,
4. Степан Прідун: Микола Устиянович,
5. Іван Рибчин: Прохід по римських музеях (зі світляними образами),
6. Іван Рибчин: «Енеїда» Котляревського (тло),
7. Петро Темецький: Весілля в селі Різдвянах (дві частини) на основі зібраних матеріалів самим прелегентом,
8. Василь Цапів: Корреджіо,
9. Василь Цапів: Тіціан,
10. Дмитро Шумей: «Тополя» Шевченка й її жерела в народній поезії.

Дня 14. травня 1912. заходами Кружка відсвятковано величавий концерт 51. роковин смерті Тараса Шевченка та свято в честь Маркіяна Шашкевича з промовами проф. Юліяна Чайківського й Тимотея Мацькова з VII. кл., деклямаціями та хорами. Другу частину торжества відсвятковано виставою Софоклевої Антигони (на українську мову переклав Ніщинський). Хори під управою проф. Корнила Білобрама після музики Мендельсона. Фортепяновий дострій п. Володимира Мішкевича. Свято закінчив відповідною промовою Директор гімн. Впов. п. Др. Микола Сабат, вказуючи звязь провідної ідеї Антигони з долею й недолею українського народу.

В шк. р. 1912/13. розвивав Кружок живу діяльність під проводом свого куратора проф. Юліяна Чайківського та його заступників проф. Дра Івана Зілинського і проф. о. Івана Сатурського. На засіданнях »Н. Кр.« брали участь Вп. п. Директор Др. Сабат, катехит пан-отець Др. Іван Фіголь, проф. Др. Адріян Копистянський та проф. Олександр Тисовський. Того року Кружок числив 102 членів.

Виділ Кружка складався з 9 членів і 3 заступників. Головою був Козій Дмитро з VIII. кл., містоголовою Шумей Дмитро з VII. кл., бібліотекарем Рибчин Іван з VIII. кл., Скарбником Саврич Карло з VIII. кл., секретарем Демянчук Василь з VIб. кл.

Виділ відбув 5 засідань.

В «Научнім Кружку» утворено три секції, а саме:

Фільологічну (голова Степан Прідун з VIII. кл.), математично-фізичну (голова Степан Прідун з VIII. кл.) і природописну (голова Яценівич Микола з VII. кл.)

На засіданнях фільологічної секції толковано старинних авторів. Члени фільологічної секції з VIII. кл. дали ряд викладів про грецьке письменство й штуку під проводом Вп. п. Директора Дра Сабата.

Математично-фізична секція під проводом проф. Данила Джерджа відбула 50 засідань, на яких розв'язувано задачі.

Природописна секція працювала під проводом проф. Петра Ростинського та проф. Льва Гаванського.

Проф. Ростинський дав виклад:

а) «Солодководний плянктон і його значіння в господарстві природи й чоловіка» з мікроскоп. демонстраціями препаратів, зроблених у біологічній стації в Ploen.

б) «Ботанічні й зоологічні городи Гагенбека в Гамбург-Штелінген і в Берліні».

Проф. Ростинський улаштував із членами природописної секції при допомозі далековиду астрономічні обсервації (Венери, Сатурна) і вчив орієнтуватися на небі при допомозі рухомої мапи проф. Дра Ернста. Члени природописної секції під проводом проф. Ростинського уладили три солодководні акварії й відбули 4 ботанічні прогульки вздовж берегів солотвинської Бистриці. На прогуляках обговорювано біологію фавни та флори наших стоячих вод. Часто проф. Ростинський розсліджував будову й життя ростинне і звіринне мікроорганізмів й анатомічну будову вищих звірят при допомозі двох мікроскопів.

Члени «Н. Кружка» виголошували в неділі й свята після ексрти слідуєчі виклади:

1. Воробець Віктор з VIII. кл.: Маруся Богуславська в укр. літературі.
2. Дудикевич Роман (VII. кл.): Іван Франко. Прелегент виголосив 5 викладів, старанно й основно оброблених і в них обговорив:
 - а) натуралістичний напрям у творчості Франка,
 - б) суспільницький напрям в поезії до 1890-их років,
 - в) модернізм у його поетичній творчості (зіяє ле листя, *Semper tibi* й деякі новелі),
 - г) дальше розібрав поему «Мойсей»,
 - д) загальна характеристика творчості Франка,
3. Дурделло Евген (VIa кл.): Старо укр. повість,
4. Загребний Гнат (VIII. кл.): Казки, їх форма й важніші мотиви,
5. Ключ Петро (VIb кл.): Старо-українська історіографія,
6. Мацьків Тимотей (VIII. кл.): Повстання й розвій славянських держав на Балкані,
7. Мацьків Тимотей (VIII. кл.): Помпеї,
8. Мацьків Тимотей (VIII. кл.): Байда Вишневецький у літературі,
9. Прокопів Петро (VIII кл.) Старо-українська поезія й «Слово о полку Ігоря»,
10. Савяк Петро (VIb. кл.): Староукраїнське проповідництво,
11. Хавлюк Михайло (VIII. кл.): Роди заключування подружжя (на основі весільних пісень).
12. Шумей Дмитро (VII. кл.): Старо-українська драма.

Вкладка до Кружка виносила 20 австр. сотиків місячно. З доходу вкладок (94 20 К.) закуплено до бібліотеки 25 творів, передплачувано «Українську Хату», «Ілюстровану Україну», «Здоровля», «Неділю», «Літературнонауковий Вісник», латинський часопис «Iuventus». Проф. Ростинський дарував бібліотеці два річники «Kosmos-y». З кінцем червня 1913. бібліотека числила 126 белетристичних та популярно-наукових творів в 147 томах.

Дня 15 березня 1913. заходами Виділу Кружка відсвяткувала гімназія в своїй авлі пам'ять 52-рок-вин смерти найбільшого Поета України — Тараса Шевченка торжественним концертом. Вступне слово виголосив Прокопів Петро, уч. VIII. кл. Хори під управою проф. Василя Безкоровайного. Дві деклямації випали добре й вдало. Закінчення мав проф. Юліян Чайківський.

В шк. р. 1913/14. «Научний Кружок» дальше продовжує свою живу діяльність та розвивається успішно під проводом куратора проф. Олександра Тисовського й його заступника проф. Юліяна Чайківського. На засіданнях брали живу участь Вп. п. Директор Др. Сабат, катехит пан отець Др. Іван Фіголь і проф. Др. Іван Демянчук. Кружок того року числив 118 членів. Виділ відбув 9 повних засідань, які присвячено викладам, а саме:

1. Вітковицький Роман (VII. кл.): Володимир Великий в українським письменстві I. періоди,
2. Дудикевич Роман (VIII. кл.): Як дивитися на твір штуки?
3. « » » Про грецького письменника Люкіяна,
4. « » » Національна свідомість Шевченка,
5. Дудикевич Роман: Шевченків Петрусь,
6. Сендецький Микола (VI. кл.): Володимир Мономах, як чоловік і письменник,
7. Завадський Володимир (VI. кл.): Молення Данила Заточника,
8. Панаєв Михайло (VII. кл.): Устрій київсько-могилянської Академії,
9. Дівнич Антін (VIII. кл.): Шевченкові балади.

Головою «Научного Кружка» був Шумей Дмитро з VIII. кл.; місто-головою Дяків Олекса, уч. VII. кл.; бібліотекарем Демянчук Василь з VII. кл., скарбником Михайлишин Василь VIII. кл., секретарем Сендецький Микола VI. кл.

З кінцем червня 1914. бібліотека «Н. Кр.» числила 167 томів. Природописна секція «Научного Кружка» відбула протягом шк. р. 1913/14 3 засідання в приватності проф. Петра Ростинського. На однім з тих засідань Степан Дубницький, уч. VI. кл. відчитав реферат: «Життя в морських глибинах».

Дня 21. падолиста 1913. в гімназійній авлі відбулася при участі всіх учнів та учителів ювілейна академія в честь українського Каменяра — Письменника Дра Івана Франка з приводу 40-літних роковин його літературної діяльності. Програма складалася з прегарно обробленого викладу уч. VIII. кл. Романа Дудикевича, з деклямацій, хорів і кінцевого слова проф. Юліяна Чайківського.

Дня 25. падолиста 1913. відбулося торжество в честь Іпатія Потія, київського митрополита, що був одним з найбільших подвижників Унії східної Церкви з Римом, з нагоди 300-літних роковин його смерті. Тому, що роковини випали саме на час літних вакацій, в дні 18. липня 1913., то їх святкування перенесено на день 25. па-

долиста 1913., цебто день Св. свящм. Йосафата Кунцевича, що був учеником Потія і як полоцький архієпископ, поніс мученичу смерть за св. Унію. Після богослуження в катедрі зібралися всі ученики в гімназійній авлі, пристроєній святочно, де о. Др. Іван Лятишевський представив епохальне значіння й заслуги Потія для української церкви й народу.

В березні 1914. відсвяткувала гімназія святочно 100 (соті) роковини уродин великого генія України — Тараса Шевченка. Вступне слово виголосив проф. Юліан Чайківський. Крім промов зовсім вдалі деклямації й дуже старанно виконані вокальні й музичні продукції під управою проф. Івана Смолинського й абітурієнта Володимира Калини (хори), учителя музики Володислава Вількушевського (оркестра) й ученика Івана Яремича (VII. кл.) мандолінова продукція).

В роках 1914 — 1919. (світова хуртовина) перервано діяльність «Н. Кружка». В часі світової боротьби затратилося й знищено багато книжок з бібліотеки.

Аж у шк. р. 1920/21 повертає «Научний Кружок» знову до життя. (гл. «Поступ» IV., стор. 228 — 231).

Степан Лукань

Львів. Ювілейні обходи в честь св. Йосафата. Город Львів готовився довше, як інші міста в краю і обходи випали величаво. Окремими концертами й академіями звеличили 300-літню пам'ять м. і. слідуєчі інституції та товариства: Академічна гімназія (головна й філія), — дівоча гімназія СС. Василіян, — Інститут св. Йосафата (гімназіясти), — державна учит. семінарія, — богословський (укр.) Виділ, — Марійське Тов-о пань, — Богословське Наукове Товариство.

Попри музичні і співові часті академій та концертів всюди мали місце промови і молоді й професорів, в яких запізано учасників і гостей з величною історичною постаттю Святого, з Його геройськими чеснотами та ідеалами, з Його значінням для нашого народу в минучому та майбутньому. Мистецьку та научну часті програму випереджало торжественне Богослуження в церквах.

Ніжні, молоді уми та серця стрінулися може перший раз зі зреалізованим християнським ідеалом — ідеалом саможертви для Христа

— і мали нагоду ним захопитися. Всюди панував високий, нічим не закаламучений настрій.

На окрему згадку заслугоють; академія укр. богословів з могутним і вишколеним хором і прегарно виконаними оркестральними точками — і академія Богословського Наукового Товариства. Цєю академією, построєною 15. II. на закінчення ювілею виступило наше Богословське Тов-о перший раз перед львівською інтелігенцією. Найбільша авля львівської дух. семінарії була виповнена українською інтелігенцією. З програму замітними при гарнім виконанню музичних і співних частий два реферати: Др-а Йосифа Боцяна, Епископа луцького: «Св. Йосафат в світлі історії і критики» — і Др-а Йосифа Сліпого, професора богословія: «Богословське виховання і літературна творчість св. Священномуч. Йосафата». Оба, старанно та факхово оброблені реферати розкрили перед широкою публікою незнані досі картини.

Випадає ще згадати, що для широких мас зі Львова і околиці уладно кількадевні ювілейні місії

і кількадевні богослуження. Як в одних так других участь була дуже велика.

Таким чином український Львів, хоч не в перших то в останніх місяцях ювілейного року звеличив пам'ять героїської жертви св. Йо-сафата.

(Реф: Вол. Кульматичкий).

Станиславів. Свято Коцюбинського.

•Драматична Секція• учнів української гімназії у Станиславові улаштувала в днях 1. і 2. січня 1925. святочні вечери в пошану українського естета поета Михайла Коцюбинського.

У святі взяли участь учні гімназії, Учительський Збір та запрошені гості. Свято відбулося зі слідуною програмою:

1. «Життя й творчість Михайла Коцюбинського» — промова Василя Мазуркевича, уч. VIIІа. кл.

3. Лисенко: «Ой зійду я на могилу,» міш. хор.

3. Коцюбинський: «Уява творить...» уривок з «На крилах пісні,» рецет Танаса Фіголя, уч. VIIб. кл. (Другого вечера ця точка, на жаль, відпала з приводу захворіння Танаса Фіголя).

4. Стрілецькі пісні — відіграли мандоліністи.

5. Коцюбинський: «Душевний морок» і «Маячіння» — уривки із твору «Дорогою ціною,» рецет Хонюка Андрія, уч. VIIІа. кл.

6. Коцюбинський: «Чудна пісня» — уривок із «Тиний забутих предків,»

рецет панни Поворозниківної Марії, уч. VIII. б. кл.

7. Годард: «Ранок» — форт. со-льо п-ни Барановської Оксани, уч. VIIа. кл.

8. Коцюбинський: «Самотний», «Утома» — рецет Дуда Іван, уч. VIIІа. кл.

9. Людкевич: «Ой у полі жито» — міш. хор.

10 Intermezzo; «У природі» (ниви у червні), «Туга за сонцем,» «Стріча з людиною» — рецитування п-ни Чесниківної Оксани, уч. VIIб. кл.

Хори під проводом Ульванського Романа, уч. VIIа. кл.

Мандоліністами проводив першого вечера Танас Фголь, а другого Полутранка Богдан, уч. VIIб. кл.

*

Величаво й чудово проминула святочна академія в пошану Михайла Коцюбинського, великого мистця й естета слова й краси української мови. Прекрасна Його мова! Він прямо грається нею й любить її в ній.

Рецетатори, як Танас Фіголь, п-на Поворозниківна Марія, п-на Чесниківна Оксана й інші, своїми рецитуваннями прямо чарували слухачів, що любовалися розкішною величию і відчули цю велич мельодійности й краси української мови в творах Михайла Коцюбинського.

Деякі слухачі заливалися навіть рясними сльозами.

Степан Лукань

Відозва

Ратуймо нашу українську школу!

Ніколи може не знайшлася рідна школа в так тяжких обставинах, як під нинішню хвилю. Всім відомо, які заслуги в національному вихованню української дівочої молоді положили Сестри Василіянки, а особливо Інститут і школа СС. Василіянок в Яворові.

Монастир СС. Василіянок в Яворові, найстарший в Галичині, бо оснований 1623 р. і там отворена перша в Галичині українська дівоча школа. Нині вона так розвинулася, що тепер обіймає цілу віділову школу і дівочу учительську семінарію, а крім того удержує 90 інституток.

Від 1914 р. посідає учительська дівоча семінарія в Яворові право прилюдности. І вже тоді оказалась konieczна потреба поширення будинку. Воєнні відносини не дозволили на се. Колиж тепер курси учительських семінарій з 4-літніх продовжено на 5-літні, а школу вправ з 4 клас на 7 клас, розбудова шкільного будинку є так konieczна, що від того залежить естования самої школи. Треба ще додати, що число учениць в дівочій школі СС. Василіянок в біжучім шкільнім році 1924/25 дійшло до 250, а певно булоби 2 або й 3 рази більше, колиб найшло відповідне приміщення.

З огляду на се, що монастир СС. Василіянок, котрий і так весь свій дохід з невеличкого господарства віддає на школу, не є в можности власними силами підняти konieczного розбудовання шкільних заведень, підписаний комітет звертається до всего українського громадянства з горячим зазивом, помочи СС. Василіянкам у переведенню відповідних адаптацій і тим самим в уратованню школи.

В особливий спосіб звертається комітет до Всечесніших Отців, щоби поспішили з датками на ту велику народну ціль, вже то від себе, вже то від своїх парохіян.

Надто комітет звертається до родичів дітей, котрі одержують науку в згаданих школах, а також до давних вихованок Яворівського Інститута з просьбою, розвинути як найширшу агітацію за збірками.

В надії, що українська суспільність, а особливо Всечесніші Отці, зрозуміють вагу сеї справи, поручаємо долю Яворівського Інститута й школи СС. Василіянок патріотичним почуванням жертводавців.

Датки і збірки пересилати на руки Ігумені Монастиря Емілії Тимочко ЧСВВ в Яворові.

С. Емілія Тимочко ЧСВВ. ігуменя монастиря — о. Михайло Лев декан і голова комітету. — о. А. Залітач директор дівочої семінарії. — о. Михайло Телєп, прокуратор монастиря. — Ярослава Рудницька-Гільцова, секретарка. — о. Др. Т. Галушинський ЧСВВ. ординаріатський комісар СС. Василіянок Перемиської Дієцезії. — С. Емануїла Полошиневич ЧСВВ. — Анорій Мареніч. Іванна Паарова.

Володимир Василь Лільтош

Дня 21. січня 1925. пегенісся до вічності бл. п. Володимир В. Пільтош, уч. VI. кл. української гімназії у Станиславові у 18. році життя.

Похорони відбулися 23. січня 1925. при участі Катехита о. Др-а Івана Фіголя й о. Юліяна Вальницького. Явилася віддати останню прислугу Свойому Товаришові й Українська Гімназія з Учительським Збором та громадянство.

Покійний полишив по Собі глибокий жаль у всіх, що Його знали.

Вічна Йому пам'ять.

Степан Лукань

== НОВІ КНИЖКИ ==

Український Йов (частина II.) ціна 1.20 зол.
В копальнях Сардинії 1.20 »
В огні і крові 1.20 »

На звичайну пошту 20 с. на поручену 40 с. Хто заплатить
найменше 5 примірників, то дістане їх по 1-му золотому.

ПРАВДА: 1. ч. Математика й релігія.
2. ч. Голос Катакомб.

----- Кожде ч. по 50 с. При більших замовленнях опуст, -----

Цінник книжок (Катальог), виданий Марійським Тов. Подає вибрані книжки з усяких областей освіти, белетристики і театральних вистав. (Висилається по надісланню поштового значка за 15 сотиків).

Всі наведені книжки замовляється по адресі:

== **МАРІЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО МОЛОДІ** ==
Львів, Коперника 36.

о о о о о Висилається за готівку, або за післяплатою (на пошті). о о о о о

МОЛОДЕ ЖИТТЯ

Часопис Українського Пласту

Виходить щомісяця.

Річна передплата 3 золоті; на
4 місяці 1 золотий; поодинокі
число 25 сотиків.

Оказові примірники висилається даром.

Адреса:

Адміністрація „Молодого життя“
Львів, ул. Руська, 3/III.

Під редакцією Михайла Таранька
виходить раз у місяць

„МОЛОДА УКРАЇНА“
Ілюстрований журнал для молоді

== „СВІТ ДИТИНИ“ ==
Ілюстрований журнал для дітей

Цілорічна передплата „Молодої України“
вносить: для Краю 12 зл., для Чехо-
словаччини 90 кор. ч., для Америки
й Канади 3 долари.

Цілорічна передплата „Світа Дитини“
вносить: для Краю 6 зл., для Чехо-
словаччини 45 кор. ч., для Америки
й Канади 1½ долара.

Адреса Редакції й Адміністрації:
Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

== Саме вийшла із печатні книжка ==

Орізона Світ Мердіна

під заголовком

„ЯК ЗДОБУТИ ЩАСТЯ“

Книжка великого формату XI^о має 122 стор., друкowana на добрім папері та
прикрашена трибарвною вінетом П. Ковжуна.

Читається цікаво, наче повість (читачі „Поступу“ знають цей твір із друкованих у „П.“ виїмків). Книжка причинюється до збільшення волевої енергії
одиниць, дає приміри сильних характерів, та через ті свої приміти становить
знаменитий орудник для пробудження діяльного життя в нашій нації. Повинна
отже бути в кожній українській хаті настільною книжкою.

Ціна з поштовою посилкою 3 золотих 60 сотиків.

Замовляти по адресі: „Поступ“, Львів, Домініканська, 11.

ТЕХНІЧНІ ВІСТІ

ілюстрований орган

Українського Технічного Товариства у Львові
місячник, присвячений всім галузям технічного знання.

Програм часопису: Провідні статті. — Науково-технічні статті. — Статті практичного змісту. — Нафтова справа. — Лісова справа. — Винаходи. Меліорація. — Економічні справи. — Питання української промисловости. — Технічна освіта. — Техніка і кооперація. — Реміснична справа. — Машина в сільському господарстві. Хатній промисл. — Популярно-технічний відділ. — Професійна справа. — Хроніка. — З діяльності українського технічного Т-ва. — Огляд технічної преси. — Відповіді на запитання. — Оповідки.

В часопису співробітничать видатніші техніки й економісти.

Начальний редактор: інж. ЯРОСЛАВ СТЕФАНОВИЧ.

Редакційна колегія: агр. Е. Архипенко, інж. А. Баршевський, інж. О. Васюта, інж. П. Волосенка, Д-р Ю. Гіряк, інж. П. Дурбак, інж. А. Корнелля, інж. К. Котецький, Д-р В. Кучер, інж. Б. Левицький, інж. В. Монастирський, інж. Ю. Мудрак, інж. Л. Шепарович, проф. І. Шаманович.

Передплата з пересилкою виносить:

В краю: На рік 10 зол. на пів року 5 зол. **За границею:** В Америці 3 дол., в Чехії 60 кор. ч. Окреме число коштує 1.20 зол.

Адреса редакції й адміністрації: Львів, Ринок 10/II.

Єдиний український сільсько-господарський часопис

„СІЛЬСЬКИЙ СВІТ“

1925 — Рік видання III. — 1925

щомісячний ілюстрований часопис, присвячений всім галузям сільського господарства та сільському життю.

Орган незалежної господарської думки.

Завдання часопису служити потребам українського сільського господарства, відбивати на своїх сторінках хліборобське життя і бути органом укр. хлібороба.

»Сільський Світ« присвячений, головним чином, практичному сільському господарству. На сторінках часопису друкується все нове і видатне в сільському господарстві, що є в краю і за кордоном.

В »Сільським Світі« пишуть видатніші українські агрономи, сільські господарі, економісти, правники, лікарі та громадські діячі.

Редактор-видавець Євген Архипенко.

В часопису безплатно друкуються відповіді на питання передплатників, даються правні поради та поради в справах податкових, а також кожний передплатник має право умістити в часопису свою оповістку один раз за половину ціни.

В часопису окремий відділ, присвячений кооперації взагалі, а зокрема сільсько-господарській.

В 1925. році цілорічні передплатники одержуть: 12 чисел багатого ілюстрованого часопису »Сільський Світ« і безплатні додатки:

4 ілюстрованих практичних книжочок по 32 стор. кожда:

- I. „Як вибрати коня“. Уложив ветер. лік. Королів-Старий
- II. „Яким насінням і як сіяти в полі“. Уложив агр. Вік. Доменицький
- III. „Плекання і годування телят“. Уложив інструк. В. Михайлюк
- IV. „Як закласти пасіку і почати насичинкувати“. Уложив Е. Архипенко

6 пробок видатних гатунків расового збіжжя, з яких передпл. можуть розвести собі насіння.

ПЕРЕДПЛАТ З ПЕРЕСИЛКОЮ ВІНОСИТЬ:

На рік 8 зол., на пів року 4 зол., на чверть року 2 зол. До Америки 2 дол., до Чехії 50 кор. ч., до Румунії 150 лев. Окреме число 70 с. Цілорічні передпл. можуть вносити передп. частинами.

Адреса редакції: Львів, вул. Бляхарська 9. — „Сільський Світ“.